

הישיבה החמישים-ותשע של הכנסת העשירית

יום שלישי, כ"ג בשבט התשמ"ב (16 בפברואר 1982)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:04

א. שאלות ותשובות

3. מה היא מכסת המים לכל חווה?

4. כמה ממכסות המים הן ממקור עצמי?

5. מי הם בעלי החוות? אם הם תאגידים, אנה פרט את שמות הבעלים ואחוזי שותפותם.

6. מה הם הגידולים העיקריים בכל אחת מהחוות?

סגן שר החקלאות מ' דקל:
(התשובה נקראה לבקשת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמחליו)

בארץ קיימות צורות החיישבות שונות — מהן קיבוציות, מושבים שיחופיים, מושבים, מושבות ומשקים פרטיים. המשקים הפרטיים רשומים בחלקם על שמות בעליהם וחלקם כתאגידים.

השואל הנכבד מתבקש להבהיר ולהגדיר את כוונתו במושג חוות, ויקבל את התשובה בהתאם לכך.

641. רכישת קרקעות ביהודה ובשומרון

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר החקלאות ביום א' בשבט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

שר התקשורת, מר מרדכי צפורי, סיפר בטקס בהתנחלות נווה-צוף, כ"ג בדצמבר 1981, שהמדינה רכשה בשנים האחרונות שטחי קרקע גדולים מאוד ביהודה ובשומרון.

אבקשך להשיב לי:

1. כמה דונמים קרקע רכשה המדינה ביהודה ובשומרון מאנשים פרטיים או מגורמים אחרים בי"ש השנים האחרונות?

2. איזה אחוז משטח זה מהווה הקרקע המתורבת לבנייה?

3. האם תוכל לפרט היכן בדיוק נמצאים השטחים שאליהם התייחסתי בשאלות 1 ו-2?

4. על-פי איזה קנה-מידה קובעת המדינה איזו קרקע בגדה לרכוש ואיזו לא לרכוש?

5. מאיזה סעיף בתקציב ממומנות הרכישות הנ"ל?

סגן שר החקלאות מ' דקל:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' ותד)

1. אלפי דונם.

2. עדיין לא נקבע פירוט ליעדי השטחים. לכן אין עדיין לקבוע את האחוז הראוי לבנייה.

3. לא.

4. הצרכים השונים של המדינה.

5. מסעיף תקציבי, שהועמד לכך לרשות הקונה המוסמך.

היו"ר מ' סבידור:

אני פותח את הישיבה.

אני מזמין את סגן שר החקלאות להשיב על 12 שאלות.

442. קליטת בני מושבים בחבל-תענך

חבר הכנסת ר' נעים שאל את שר החקלאות ביום ח' בטבת התשמ"ב (3 בינואר 1982):

מאות בני מושבים בחבל-תענך חוזרים משירותם בצה"ל, ולא ניתן לקלוט אותם ליד הוריהם מחמת מגבלת אמצעי ייצור. כמו כן לא ניתן להקים יישובים חדשים בחבל ארץ זה, הגובל בקו הירוק.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. כמה דונמים בחבל מעוכדים על-ידי קיבוצים מרוחקים מהסביבה?

2. האם שטח זה ניתן לקיבוצים כשטח זמני לעיבוד והוא חורג מהמשבצת שהוקצבה להם?

3. אם כן — מדוע לא יורה השר למינהל להפסיק את ההזכרה ולאפשר קליטה של בני המושבים בתענך. על-ידי הרוחבת מושביהם והקמת יישובים נוספים?

סגן שר החקלאות מ' דקל:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' בריהור)

1. שלושה קיבוצים שלא מן האזור, מעגן, מסדה ושערי-הגולן, מעבדים באזור תענך 2,250 דונם.

2. השטח ניתן לקיבוצים הללו לעיבוד זמני. כחלק מן המשבצת הקרקעית שלהם.

3. כאשר ועדת הקרקעות שליד משרד החקלאות, כאישור שר החקלאות דאג אהרן ארזן, החליטה על התכרת השטח הזה לשלושת הקיבוצים כחלק מן המשבצת, כפי שכבר אמרתי, נקבע כי הקיבוצים יחזירו את השטחים הללו כאשר תימצא קרקע חלופית להשלמת המשבצת הקרקעית שלהם באזורם. אם אכן תוחזר הקרקע הזאת, ניתן יהיה לנצל לצורכי החיישבות, לרכות קליטת בני מושבים, הרחבת מושבים קיימים, או הקמת נוספים, הכול על-פי התכנון שיועמד לשטח זה.

522. חוות חקלאיות בארץ

חבר הכנסת י' זכאי שאל את שר החקלאות ביום י"ח בטבת התשמ"ב (13 בינואר 1982):

אבקשך להשיב לי:

1. כמה חוות חקלאיות קיימות בארץ?

2. מה גודלה של כל חווה בדונמים?

642. מחיר קרקע לתוכניות "בנה ביתך"

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החקלאות ביום א' בשבט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

לאור המעט מספר תוכניות "בנה ביתך" בערי הפיתוח והואיל והדיונים בעניין גובה הערכות השמאי הממשלתי רק החלו עתה כנסת, אבקש להציע ולשאול, האם יש בדעת כבודו להעניק באמצעות מינהל מקרקעי ישראל הנחה למגרשים בתוכנית "בנה ביתך" בערי הפיתוח?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

מינהל מקרקעי ישראל, בשיחות עם משרד הבינוי והשיכון והרשויות המקומיות, יוזמים ומפעילים תוכניות לבנייה עצמית באזורי פיתוח.

פיתוח המגרשים נעשה על-ידי משרד השיכון או חברת "ערים". מחירי הפיתוח אינם נגבים מהזונה במגרש כמחיר עלותם, אלא לפי טבלה שקובעים נציגי משרד הבינוי והשיכון ומשרד האוצר. בדרך כלל נמוכים מחירים אלה מעלות הפיתוח בפועל.

בנוסף על המחירים הנמוכים של הפיתוח ניתן על-ידי משרד השיכון סיוע, המתחלק להלוואה הניתנת בחלקה צמודה ובחלקה בלתי צמודה. בנוסף עליה ניתנת הלוואה מותנית למשתכן, הגר במקום לפחות חמש שנים.

במטרה לעודד את אזורי הפיתוח ולגרום לשיפור במצבם — וזאת על-ידי משיכת אוכלוסייה מבוססת אליהם ומתן אפשרות לבני המקום להישאר בו, תוך שיפור תנאי המגורים שלהם — יום מינהל מקרקעי ישראל מתן הנחות לרוכשי המגרשים לבנייה עצמית. יוזמה זו, אשר סוכמה על דעת הנהלת משרד הבינוי והשיכון ומשרד האוצר ואושרה על-ידי מועצת מקרקעי ישראל, מוצאת את ביטוייה בהנחות, הניתנות לפרויקטים של "בנה ביתך" המופעלים כיום באזורים האלה: סוג היישוב 1+; בית-שאן, חצור-הגלילית, ירוחם, מעלות, מצפה-רמון, קריית-שמחה, שלומי, מטולה, מנחמיה — 40% הנחה ניתנים על-ידי מינהל מקרקעי ישראל. סוג היישוב 1: אילת, כיריה, כרמיה, נצרת-עלית, עכו, צפת, יסוד-המעלה, ראש-פינה, מגדל — 40% ניתנים על-ידי מינהל מקרקעי ישראל. סוג היישוב 2: אופקים, בית-שמש, רימון, טבריה, יבנה, יוקנעם, מגדל-העמק, יבנאל, כינרת, נתיבות, עפולה, עדר, קריית-ארבע, קריית-גת, קריית-מלאכי, שדרות, רמת-ישי, כפר-חבור — 20% הנחה ניתנים על-ידי מינהל מקרקעי ישראל.

גם להבא תגובש בין שלושת המשרדים מדיניות משותפת לגבי מתן הנחות לכל אחד מן הפרויקטים העתידיים של "בנה ביתך" באזורי הפיתוח.

היו"ר מ' ספידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

מה הם הקריטריונים שקבעו את ההעדפה לערים הללו דווקא, ומדוע דימונה וקריית-גת אינן נכללות בזה?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

אינני יכול כרגע לענות על השאלה. אני צריך לבדוק את הנושא. ברשותך, השואל, אבדוק ואשיב לך.

דוד מגן (הליכוד):

בכתב?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

בבקשה.

היו"ר מ' ספידור:

חבר הכנסת מגן, האם תבוא על סיפוקך אם תקבל את התשובה בכתב?

דוד מגן (הליכוד):

אפילו אמרתי תודה.

645. הצטברות עודפים בקרן מועצת הפרחים

חבר הכנסת מ' כהן-אבידב שאל את שר החקלאות ביום א' בשבט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

בעיתון "הארץ" מיום כ"ד בטבת התשמ"ב (19 בינואר 1982) פורסמה ידיעה על הצטברות עודפים בקרן מועצת הפרחים. כמו כן נמסר, שהמועצה החליטה להשתמש בחלק מכספי הקרן לחלוקת מדליות בין המגדלים.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לי:

1. האם נכון שהצטברו עודפים בקרן מועצת הפרחים? אם התשובה חיובית, מה הוא הסכום שהצטבר?

2. האם נכונה הידיעה שהמועצה החליטה לחלק מדליות למגדלי הפרחים, ושהמימון יהיה מעודמי הקרן?

3. האין זה רצוי להשתמש בחלק מהעודפים שהצטברו, אם הצטברו, לכיסוי חלק מהתמיכה של 32 מיליון דולר שהקציב האוצר למועצה לשיווק הפרחים?

4. האין זה רצוי להפחית את ההיטל על מגדלי הפרחים על-ידי המועצה ובכך להגדיל את הכנסתם הפנויה?

תשובת סגן שר החקלאות מ' דקל:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תקציב הקרנות בסך 9.4 מיליוני שקל אושר בתחילת העונה על-ידי הנהלת הקרנות. ממנו יועדו מראש 4.5 מיליוני שקל כעבודה. על בסיס הערכת הביצוע ליום 30 בספטמבר 1981, ההכנסות בקרן מסתכמות ב-8.0 מיליוני שקל, ההוצאות — 4.3 מיליוני שקל, והיתרה בסך 3.7 מיליוני שקל נותרה כעתודה בלתי מנוצלת.

2. הנהלת קרן ורדים החליטה להשתתף בחלק מהמימון של הקונגרס הבין-לאומי למגדלי ורדים 1981, שנערך בארץ. הקונגרס הנפיק מדליות, שעמדו למכירה לבאי הקונגרס. עם גמר הקונגרס נותרו מדליות, וחלקן הועברו להנהלת קרן הוורדים. קרן הוורדים החליטה לחלק מדליות אלה למגדלי ורדים מצטיינים.

3. אין קשר בין עתודה שלא נוצלה במסגרת הקרנות לבין תמיכה זו או זו שהועברה או תועבר למגדלי הפרחים או למועצת הפרחים.

4. לאור אי-יציבות העתודה הוחלט לדון בהקטנת הגבייה מהמגדלים לעונת 1981/82. הנהלת הקרנות, בישיבתה מיום 23 בדצמבר 1981, המליצה בפני המועצה להקטין את שיעור הגבייה מ-1.25% ל-0.5%, ולחזור ולדון בגמר העונה בדבר שיעור ההיטל לעונת 1982/83. הנהלת המועצה תביא המלצה זו לדיון בישיבתה הקרובה לקראת אמצע פברואר.

648. פיתוח חקלאי בכפר חורפיש

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר החקלאות ביום א' בשבט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

שבזיכרון-ייעקב היא בעלת אופי מיוחד, המתבטא בכך שהקמת המבנים נעשית באשכולות, כלומר בקומפלקס משותף של כמה יחידות דיור.

אופי תכנוני מיוחד זה של הבנייה במקום מחייב תיאום ושיתוף פעולה מצד כל המרכיבים המשתתפים בבנייה, כדי למנוע מצב שבו תשותק בניית הקומפלקס כולו בשל בעיה הקשורה באחד המרכיבים בלבד.

בדרך כלל היה נוהג מינהל מקרקעי ישראל למסור מכנים כאלה לבנייה לידי קבלנים בלבד, באופן שקבלן אחד היה אחראי להקמת כל הקומפלקס, ועליידי כך נמנעה הסכנה הנזכרת לעיל ונגרמה הקלה אדמיניסטרטיבית ומשפטית רבה.

באופן יוצא מן הכלל ומתוך התחשבות באופי המיוחד של המקום, שאיננו עירוני, החליט מ"י — מינהל מקרקעי ישראל — לעשות כל מאמץ כדי לאפשר השתתפות של אנשים פרטיים במכרזים אלה, ויצר שיטת מכרז מיוחדת לצורך זה, שעל-פיה יכולה היתה קבוצת אזרחים להתאגד לצורך עניין זה ולגשת במשותף למכרז על כל קומפלקס.

המגרשים הוצעו לקהל הרחב (כאמור, לרבות אזרחים פרטיים), בשיטת המכרז, שהיא הכלי השוויוני והצודק ביותר, שהוכר גם במסיקת ביה-המשפט העליון ככזה. בשיטה זו מובטחת הפסדת הערך הריאלי של הקרקע, הנקבע על-ידי ההיצע והביקוש בשוק ובא לידי ביטוי בתוצאות המכרז.

הזוכים במכרז היו אותם מציעים שהצעותיהם היו גבוהות מהצעות יתר המציעים, ואך מקרה הוא שרוב רובם של הזוכים היו קבלנים. יש להעיר, כי סיכויי של האזרח הפרטי מבחינה זו היו שווים לסיכוי הקבלן, ואילו הצעתו של האזרח היתה גבוהה יותר. היה הוא הזוכה במכרז. יש גם לזכור, לגבי הטענה המרומזת, כאילו המחירים שהוצעו על-ידי הקבלנים הם מחירים מופרזים וגבוהים מערך השוק, הרי בסופו של דבר יצטרך הקבלן לממש את השקעותיו על-ידי מכירת הדירות לאזרחים הפרטיים, ובמידה שמחיריו יהיו גבוהים ממחירי השוק — לא יהיו קונים לדירותיו.

מן הראוי להוסיף, כי מ"י מנתח היום את תוצאות המכרז ובודק לצורך הפקת לקחים, וזאת לאור העובדה, כאמור, שמכרז זה היה חדשני.

651. סכומי הכסף שהושקעו בסני

חבר הכנסת צ' ביטון שאל את שר החקלאות ביום א' בשבט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

לאחרונה מתפרסמות בעיתונות גרסאות שונות על אודות סכומי הפיצויים שנקבעו או ייקבעו בשביל המתפנים מימית.

עליכן ולצורך הערכון, שואל אני את כבוד השר:

1. מה הוא הסכום אשר הושקע עד עתה בסני, מאז חודש יוני 1967, הן על-ידי הסוכנות היהודית והן על-ידי הממשלה, במגזר החקלאי והעירוני, ובכלל זה הכנת התשתית במחירים של היום?

2. מה הוא הסכום ששולם עד עתה כפיצוי לתושבי סיני במגזר החקלאי והעירוני (במחירים של היום)?

3. מה הוא הסכום אשר עומדת הממשלה להוציא עד לפינויים הסופי של התושבים במגזר החקלאי או העירוני?

תשובה סגן שר החקלאות מ' דקל:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

נמסר לי מפי ראש המועצה המקומית חורפיש, שחרף העובדה שהיישוב הוכר ככשר לפיתוח חקלאי, אין הוא מקבל הקצבות מים לחקלאות. כן נמסר לי, כי מינהל מקרקעי ישראל אינו מקצה שטחים לבניית שיכונים, ושהאדמה הציבורית השייכת ליישוב נרשמה על שם רשות הפיתוח.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם האינפורמציה שנמסרה לי נכונה?

2. אם כן — האם ברעת השר לפעול למען מתן הקצבות מים לכפר?

3. האם ברעת השר לפעול למען הקצאת אדמות המינהל לבנייה?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

1. אינה נכונה.

2. הקצבת המים לכפר היא 116,000 קוב, מזה 54,000 קוב לחקלאות. ב-1981/82 הוסיפו עוד 15,000 קוב לגינות ולישירותים, וידונו לגופו של נושא, אם מועצת הכפר תבקש הקצבה נוספת.

3. בכפר כמות גדולה של אדמה פרטית המאפשרת בנייה. מינהל מקרקעי ישראל איתר עוד 60 דונם לבנייה. משרד השיכון הכין חוכנית מפורטת מס' 3913 לגבי שטח זה. החוכנית אושרה להפקדה ב-30 ביוני 1980. בשטח יהיו 40 מגרשים לבנייה.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחברת. הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המעריך):

אם התוכנית הופקדה, כפי שאומר סגן השר, ביוני 1980, כבר עכרו כשנתיים וחצי מאז. האם ניתן לעשות פעולה ולהחיש את הדבר, כי הכפר הולך ונחנק?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

ברשותך הושביראש, יש להפנות את השאלה הזאת למשרד הפנים ולא למשרד החקלאות. זאת תוכנית בהפקדה שנמצאת, לפי הכללים המקובלים, במשרד הפנים.

650. מכירת מגרשים בגבעת-ערד שבזיכרון-ייעקב

חבר הכנסת ד' תיכון שאל את שר החקלאות ביום א' בשבט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

39 מתוך 40 מגרשים, שהוצעו למכירה במכרז בגבעת-ערד שבזיכרון-ייעקב, נמכרו לחברות בנייה ולקבלנים גדולים. רק מגרש אחד נמכר לאדם פרטי.

בקשר לזה, רצוני לשאול את כבודו:

1. מה היתה הסיבה למכירת רובם המכריע של המגרשים לקבלנים ולא לאנשים פרטיים?

2. האם בשיטת המכרזים הקיימת יש לאנשים פרטיים סיכוי ריאלי לזכות במכרזים?

3. כיצד ברעת מינהל מקרקעי ישראל לתקן שיטה זו, הגורמת לייקור הדירות, האויל והקבלנים הפרטיים מרוויחים הן על המגרשים והן על הדירות?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

הבנייה במגרשים שהוצעו למכרז בגבעת-ערד

2. שיעור הסבסוד של תוצרת חלב כארץ כיום הוא 60% - 70% מהפדיון לקמעונאי. העלאת שיעור הסבסוד בשנה האחרונה הביאה להגדלה בשיעור ניכר של צריכת מוצרי חלב במשק הישראלי.

3. בשנים האחרונות קובעת מדינת ישראל את היקף ייצור החלב על-פי הביקוש לשווקי חלב, הנמוך בהיקפו מן הביקוש לחלב כחוש. ההשלמה מבוצעת על-ידי ייבוא אבקת חלב.

הסיבות לכך הן כדלהלן: א. מחירי ההיצף שבהם מוכר השוק המשותף אבקת חלב קיימים כבר כשש שנים, והם צפויים להתקיים בעתיד; ב. ייצור חלב לפי הביקוש לחלב כחוש והפסקת ייבוא אבקת חלב לאורך היו מחייבים לייצא עודפי שומן בהפסדים ניכרים. על-פי האמור לעיל קיימת מדיניות של השלמת צריכת חלב כחוש על-ידי ייבוא אבקת חלב. מדיניות כלכלית שאינה פוגעת מהותית במשק החלב.

654. הסיירת הירוקה

חבר הכנסת ד' רוזילוי שאל את שר החקלאות ביום א' בשבט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

הנני מבקש לשאול את כבוד השר:

1. מה היא מתכונת פעולתה של הסיירת הירוקה?

2. מה הן סמכויותיה?

3. מה הם תחומי פעולתה?

4. מי אחראי לה?

5. באיזו מידה מתאמת הסיירת את פעולותיה עם המשטרה?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' (ותד))

1. היחידה לפיקוח בשטחים פתוחים, שכינויה "הסיירת הירוקה", פועלת לשמירה על אדמות המדינה ולאכיפת חוקי איכות החיים ואיכות הסביבה בשטחים הפתוחים. היחידה מופעלת על-ידי רשות שמורות הטבע.

2. סמכויות הפקחים נובעות מהסמכות וממניינים אישיים שניתנו על-ידי גופים ומוסדות ממשלתיים וציבוריים ובהתאם לחוק.

3. תחומי פעולת הפקחים הם, כאמור, פיקוח ואכיפת החוק על-פי ההסמכות. נושאי הפיקוח העיקריים הם: חוק המקרקעין, התשכ"ט - 1969; חוק מקרקעי ציבור (סילוק פולשים), התשמ"א - 1981; חוק מינהל מקרקעי ישראל, התש"ך - 1960; חוק ההתיישבות החקלאית (סיגים לשימוש בקרקע חקלאית וכמים), התשכ"ז - 1967; חוק התכנון והבנייה, התשכ"ה - 1965; חוק גנים לאומיים ושמורות טבע, התשכ"ג - 1963; חוק הגנת חיות הבר, התשט"ו - 1955; חוק הגנת הצומח (נוקי עוים), התש"ז - 1950; חקנות הגנת הצומח, התשט"ז - 1956; פקודת הכלבת, 1934; פקודת מחלות בעלי-חיים, 1945; פקודת היערות; פקודת הרועים; חוק המים, התש"ט - 1959; חוק שמירת הניקיון, התשל"ו - 1976.

4. אחראי ליחידה אברהם יפה, יו"ר רשות שמורות הטבע ויו"ר הוועדה העליונה לשמירת שטחים פתוחים.

5. כל פעולות היחידה מתואמות ומלוות על-ידי משטרת ישראל - משמר הגבול.

1. על-פי מספרי האגף לכנייה כפרית של משרד הבינוי והשיכון - כ-180 מיליון דולר במחירי 31 בדצמבר 1981, או כ-3,060 מיליון שקל במחירי היום למבנים ולתשתית כיישובים החקלאיים והעירוניים.

2. כשני מיליארדי שקל.

3. כ-4.1 מיליארדי שקל, נכון ל-15 בדצמבר 1981.

652. מתיישבים ערבים בלוד וברמלה

חבר הכנסת ח' דרוקמן שאל את שר החקלאות ביום א' בשבט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

מן הנכתב בכתבה ב"מעריב", ביום ו' בטבת התשמ"ב, עולה כי כ-15,000 ערבים מעזה ומחברון התיישבו בלוד וברמלה. על-פי הנכתב, הוקמו עלייהם מבנים בכל אתר פנוי על אדמות מינהל מקרקעי ישראל.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם ידועות אלה ידועות למשרדך ולמינהל מקרקעי ישראל?

2. מה עשה המשרד עד כה בעניין זה?

3. האם מתכוון משרדך לפנות את המתיישבים?

4. מה בדעת השר לעשות כדי שמקרים כאלה לא יישנו בעתיד?

תשובת סגן שר החקלאות מ' דקל:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מינהל מקרקעי ישראל לא נחקל עד כה בקרקעותיו בתופעה הזו, ואין בידי כל מידע מוסמך על כך.

2. בודקים את הידיעות.

3. אנו פועלים ונפעל על-פי החוק.

4. נמשיך ונפקח על קרקעות המרינה על-פי החוק.

653. יבוא אבקת חלב מאירופה

חבר הכנסת א' כ"ציעו שאל את שר החקלאות ביום א' בשבט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

נמסר לי, כי מייבאים מארצות אירופה אבקת חלב בהיקף שנתי של 50 מיליון ליטר חלב.

אבקש מכבוד השר להשיב לי:

1. מה היא מידת הסבסוד, על-פי ידיעת המשרד, הניתנת לחלב בארצות השוק המשותף?

2. מה היא מידת הסבסוד הניתנת במקביל לייצור חלב בארץ?

3. לאור ההסכמים בינינו לבין השוק המשותף בדבר סבסוד מוצרים, מדוע ממשיך המשרד לרכוש מוצרים אלה? מדוע אין משרדך מפעיל את השפעתו למען ייצור 50 מיליון ליטר חלב אלו על-ידי חקלאי ישראל?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ש' וייס)

1. הסבסוד הניתן בשוק המשותף לייצור חלב אינו לצרכן אלא ליצוא, המתבצע במחירים נמוכים יותר מאלה הקיימים בתוך השוק. שיעור הסבסוד הזה נאמד ב-33% - 40%.

714. מחיר המים לדודי חימום מרכזיים

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר החקלאות כיום ט' כשבט התשמ"ב (2 בפברואר 1982):

כמה בתים רביי'קומות בחיפה ובצפון משתמשים במים המסופקים לדירות מרדוד חימום מרכזי שבאחזקת ועד דיירי הבית. מחיר המים, שנגבה על-ידי הרשויות בהתאם להוראותיהם, הוא 5.80 שקלים, והוא אף גבוה יותר מהמחיר לתצרוכתית. מים אלה מסופקים לא על בסיס רווחי או מסחרי, ואין כל הצדקה שדייר ישלם מחיר גבוה יותר מאשר הוא נדרש לשלם בעד המים המסופקים לדירתו, לרבות לדוד הביתי המקובל. ייתכן שהבעיה נוגעת לבתים רביי'קומות גם במקומות אחרים בישראל: אראו זו בעיה כלל-ארצית.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הידיעות נכונות?

2. אם כן — האם יש בדעת השר לשנות את המצב?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

1. הידיעות נכונות.

2. לאחר פניית ארגון הדיירים בבתיים רביי'קומות בחיפה ובצפון, נבדק העניין ונתינה הוראה לעיריית חיפה לחקן את חשבונות המים של הדיירים הנ"ל. לפי הכמות שהשתמש בהן כל אחד ולפי התעריפים לתצרוכת ביתית, החל ביום 1 באפריל 1981.

כדי שהדבר לא יקרה גם במקומות אחרים, תוכנס פסקה מתאימה בתקנות לתעריפי מים ברשויות מקומיות, שיתפרסמו לקראת יום 1 באפריל 1982.

היו"ר מ' סבירוד:

אני מזמין את שר הביטחון לעלות על הדוכן ולהשיב על שאלותי.

שר הביטחון א' שרון:

אני אשיב על 12 שאלות. על שאלתך אחת של חבר הכנסת ותר, המתייחסת למקרה שקרה ב-27 בדצמבר, מקרה טרגי, התשובה שבדיי' איננה נראית לי. אני מבקש להשיב על השאלתך תשובה מעורבת. לכן ביקשתי לדחות את מתן התשובה לישיבה אחרת של הכנסת. אני מקווה לתת את התשובה בישיבה הבאה.

239. חילול שבת על-ידי נהג של מכונית צבאית

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר הביטחון כיום כ' בכסלו התשמ"ב (16 בדצמבר 1981):

בעיתון "המודיע" מיום י"ט בחשוון התשמ"ב, 16 בנובמבר 1981, פורסם כי נהג מכונית צבאית, שמספרה 161098, חילל שבת כנסיתו ברכב והתפרע חמורות ברחוב שרת בבני-ברק.

בידיעה נמשך, כי המקרה אירע כשבט י"ז בחשוון, בשעה 14:45, כאשר הנהג הדריך את רכבו כרחוב שבשכונת רמת-אהרן במהירות מסחררת, ורק בנס לא דרס אב וילדו שעברו ברחוב. הוא הצליח לבלום רק סנטימטרים ספורים מהם, וכאשר מחה האב על כך, ירד מרכבו והיכה אותו. לעזרתו התגייסו עוד כמה תושבים חילונים מהאזור, שהיכו באכזריות כמה מתושבי השכונה, שניסו לחלץ את האב שהוכה לעיני ילדו הבוכיה. אשת הנהג הוריעה, כי מעתה ימשיכו היא ובעלה לנסוע במקום מדי שבת.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הוכח לידיעתך המקרה החמור הנ"ל?

2. האם יינקטו צעדים נגד הנהג כמתחייב ממקרה זה, שבו הפר את החוק בכל המובנים?

3. האם תפעל כדי למנוע הישנות של המקרה בעתיד?

שר הביטחון א' שרון:

הנושא נחקר על-ידי המשטרה הצבאית, והוברר שהפרסום בעיתונות איננו נכון עובדתית. משטרת רמת-גן אף היא מטפלת בעניין, עקב תלונתו של נהג הרכב הצבאי נגד אבי הילדה.

253. שחרור חיילי מילואים

חבר הכנסת י' צור שאל את שר הביטחון כיום ח' בכסלו התשמ"ב (4 בדצמבר 1981):

חבר הכנסת שלמה לורין הודיע ביומן הבוקר של "קול ישראל", ביום חמישי 26 בנובמבר 1981, כי משרד פועל על-פי מה שהיה קרוי "הנספח הצבאי להסכם הקואליציוני".

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם קיים נספח כזה ומה תוכנו?

2. אם כן — מה הוא מעמדו החוקי של נספח זה?

3. האם אכן שוחררו חיילי מילואים על-פי הנחיות מסמך זה?

שר הביטחון א' שרון:

1. אין זה "נספח צבאי", אלא מכתבי לחברי סיעת אגודת ישראל מתאריך 5 באוגוסט 1981, שפורסם ברבים.

2. שיקולי שר הביטחון האמורים הם מכוח סמכותו לפי חוק שירות ביטחון, התשי"ט — 1959.

3 — 4. אינני סבור שקיומו של האמור במכתבי אל חברי סיעת אגודת ישראל פוגע בשוויון הנטל בין כל חלקי האוכלוסייה בקשר לשירות מילואים.

מתשובה על שאלתך אחרת שאתן יתברר, שבסך הכול שוחררו שבעה אנשים בהתאם לסידור הזה, כך שלא היה כאן בשום פנים ואופן אזה עיוות.

297. השבת דרגותיו של דניאל סינטו

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הביטחון כיום י"ח בכסלו התשמ"ב (14 בדצמבר 1981):

בעיתון "דבר" מיום 1 בדצמבר 1981 נאמר, כי "דניאל סינטו, שהורשע ברצח שני אזרחים במבצע ליטני, הגיש בקשה לרמטכ"ל להחזיר לו את דרגות הקצין שנשללו ממנו על-ידי בית-הדין הצבאי". כמו כן נאמר, כי "הרמטכ"ל הגיב בחיוב על הבקשה והעביר אותה לוועדה צבאית המטפלת בהחזרת דרגות של אנשי צבא שהורשעו בדין; הוועדה עומדת להחליט על העלאת דרגתו של סינטו בקרוב".

הנני שואל את כבוד:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. מה הם הקריטריונים להחזרת דרגה?

3. האם ניתן להחזיר דרגה לקצין שהורשע בפשע חמור?

4. לאור העובדה שהקצין הנ"ל הורשע בפשע חמור, האם מוכן השר להורות שלא להחזיר לו את הדרגה?

1. האם ניתן להסדיר רכישה של כרטיסי ההנחה בקופות.
על-ידי הצגת התעודות המאומות?

2. האם יש ברעת השר לנקוט הסדר נוח שיאפשר לחיילים
המשרתים בשדה לרכוש כרטיסים?

שר הביטחון א' שרון:
ההסדר הקיים, שלפיו בשלוש הערים הגדולות נמכרים
כרטיסי הנחה בקופת קצין העיר וביתר הערים בקופות
בתי-הקולנוע, נוח גם לחיילים. במיוחד עונה ההסדר על צורכי
החיילים ביחידות השדה. כי בקופת קצין העיר יכול קצין
החינוך של היחידה או נציגו לקנות בשעות המוקדמות של
היום כרטיסים במרוכז לחיילי יחידתו. בקופת הקולנוע חייב כל
חייל לרכוש כרטיס באופן אינדיבידואלי.

התאחדות בעלי בתי-הקולנוע עומדת על כך, שכרטיסים
בשלוש הערים הגדולות יימכרו רק באמצעות קצין העיר.

325. עישון בצה"ל

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר הביטחון ביום כ"ב
בכסליו התשמ"ב (18 בדצמבר 1981):

לאור מחקרים רפואיים רבים, המהרעים על הסכנות
הכרוכות בעישון סיגריות, הן למעשה עצמו והן לסביבתו, ניכר
בארצות רבות שינוי משמעותי בהתייחסות הרשויות השונות
והציבור כולו לנושא זה.

חשיבות יתר לצמצום העישון קיימת כאשר מדובר
בצה"ל. צמצום העישון קשור קשר ישיר להעלאת כושרם
הגופני של החיילים מצד אחד, ולמניעת אסונות (שרפה
וכדומה) עקב השלכת בדלי סיגריות במקומות מסוכנים מהצד
האחר.

קצינים ומדריכים בצה"ל מאפשרים לחיילים לעשן כעת
הרצאות ובמקומות ציבוריים אחרים. הם עצמם מעשנים
בנסיבות אלה.

שאלותי הן:

1. האם יש בצה"ל הוראות בעניין העישון?

2. מה הם הצעדים שנוקטים משרד הביטחון וצה"ל
לצמצום העישון בין חיילי צה"ל?

3. האם מוכן השר לנקוט יוזמה הסברתית בנושא זה בקרב
חיילי צה"ל ובקצין בקרב המתגייסים החדשים?

שר הביטחון א' שרון:

1. קצין רפואה ראשי של צה"ל אסר על העישון במחנה
הרפואה של צה"ל.

2. נערכות פעולות הסברה למניעת העישון על-ידי
הרופאים ביחידות.

הו"ר מ' שחל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

האם מוכן שר הביטחון לשקול נקיטת יוזמה להסברה
שלא במסגרת קציני הרפואה, כדי למנוע את התופעה שחיילים
המתגייסים לצה"ל מגבירים את העישון, או אלה שלא עישנו
מתחילים לעשן. וזאת כדי למנוע נזק בריאותי ונזק לצבא?

שר הביטחון א' שרון:

התשובה חיובית. אני מוכן ליוזם.

שר הביטחון א' שרון:

1. המבקש חוזר בו מבקשתו.

2 — 4. בקשות להחזרת דרגה מובאות לבדיקה של ועדת
מפקדים מיוחדת, השוקלת כל מקרה לגופו. אין קריטריונים
המונעים החזרת דרגה אם ועדת המפקדים מצאה לנכון
להמליץ על כך. אבל, כאמור, המקרה הזה איננו אקטואלי, כי
המבקש חוזר בו.

298. הרחקת מתקנים של צה"ל ממרכזים עירוניים

חבר הכנסת ד' תיכון שאל את שר הביטחון ביום י"ח בכסליו
התשמ"ב (14 בדצמבר 1981):

בתקופה קצרה יחסית היינו עדים לכמה מקרים של
התפרצויות ודלקות במתקנים צבאיים, הנמצאים בלבם של
מרכזים עירוניים. הימצאותם של מתקנים צבאיים, החשופים
לתאונות שונות, בקרב מרכזי אוכלוסייה צפופים היא ללא ספק
מפגע, שעלול לתבוע קורבנות כבדים נוספים בגוף וברכוש.

לפיכך הריני שואל:

1. האם בדק משרד הביטחון את אפשרות הרחקת
המתקנים הצבאיים ממרכזי האוכלוסייה?

2. אם הנושא נבדק — מה היו תוצאות הבדיקה?

שר הביטחון א' שרון:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת י' זיגר)

פנוו כסיסי דלק ותחמושת ששכנו בבאר-שבע, בחולון
ובאזור העיר חיפה. שני כסיסים נוספים נמצאים בתהליך של
ההארגון להורדת הסיכון הביטחוני.

299. שחרור בני ישיבות וחוזרים בתשובה

משירות מילואים

חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר הביטחון ביום י"ח
בכסליו התשמ"ב (14 בדצמבר 1981):

אני פונה אליך בעניין קיום ההסכם הקואליציוני בנושא
שחרור בני ישיבות וחוזרים בתשובה ממילואים, וזאת לאור
הודעתה של אגודת ישראל על שביעות רצונה המלאה מקיום
של סעיף זה בהסכם הקואליציוני.

רצוני לשאול:

1. כמה חלמידי ישיבות שוחררו עד כה?

2. כמה ימי מילואים בוטלו עקב שחרורים אלה?

שר הביטחון א' שרון:

1. קריאתם של שבעה אנשים לשירות במילואים נדחתה,
ושיורו של אחד קוצר.

2. 195 יום.

322. כרטיסי הנחה לחיילים המשרתים בשדה

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הביטחון ביום כ"ב בכסליו
התשמ"ב (18 בדצמבר 1981):

כידוע, ניתנת לחיילים האפשרות ליהנות מהנחות
בבתי-קולנוע ובתיאטרון. רכישת כרטיסי ההנחה נעשית מראש
במשרד קצין העיר בלבד, דבר המצריך נסיעה מיוחדת למשרד
קצין העיר. סידור זה, אשר גוזל בלאו הכי זמן, מונע מחיילים
המשרתים בשדה ליהנות מכרטיסי ההנחה.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

326. הארכת יום עבודה לקצינות-אמהות בצה"ל

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הביטחון ביום כ"ב בכסלו התשמ"ב (18 בדצמבר 1981):

בעיתונות פורסם, שעל-פי הוראה של שר הביטחון, עומדים להנהיג בצה"ל יום עבודה ארוך בשעה אחת לקצינות ולגנריות נשואות אמהות לילדים. הוראה זו עוררה התמרמרות רבה בקרב מאות קצינות-אמהות המשרתות בצבא הקבע. שנהנו עד כה מיום עבודה מקוצר בשעה אחת.

בהתחשב בעובדה שנשים אמהות לילדים בשירות המדינה נהנות מיום עבודה מקוצר, דבר שיש כוחו לאפשר לנשים אלו לצאת לעבודה ולהתמיד בה, ולאור העובדה שתנאים אלה הונהגו גם בצבא הקבע זה כמה שנים, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם אינו רואה ככך פגיעה בתנאי העבודה שהיו נהוגים עד כה?

2. האם הנהגת הוראות אלה יביאו לפרישת נשים מעבודתן בצבא הקבע?

3. אם כן — כמה נשים תפרושנה?

4. האם פרישתן של נשים מעבודה בצבא הקבע לא תגרום לשיבושים במערכת?

5. האם מוכן כבודו לשקול מחדש את ביטולה של ההוראה שהוא נתן?

6. האם מובטחת תעסוקה חלופית לנשים הפורשות מעבודה בצבא הקבע?

שר הביטחון א' שרון:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' בריזהר)

הפרסום בעיתונות אינו נכון. הנושא כולו נמצא בכריקה יסודית של גורמי המטה.

327. איסור סיקור האירועים בחבל-עזה

חבר הכנסת מ' ותר שאל את שר הביטחון ביום כ"ב בכסלו התשמ"ב (18 בדצמבר 1981):

ב-7 בדצמבר 1981 נעצר כתב הטלוויזיה רפיק חלבי בעת מילוי תפקידו ברפיח, ונאמר לו ולכתבים אחרים, כי אסור להם להיכנס לאזור, שהוגדר על-ידי כוחות הביטחון כאזור סגור.

שאלתי הן:

1. מדוע אין כוחות הביטחון מרשים לאנשי התקשורת לסקר את האירועים בחבל-עזה, לרבות באזורי מגורים. המוגדרים כאזורי סגורים. לכמה שעות או ליותר?

2. האם יש לכוחות הביטחון מה להסתיר מידעת הציבור באזורי אלה?

3. האם מוכן שר הביטחון לשנות את ההוראה. אם קיימת הוראה כזאת, ולאפשר לאמצעי התקשורת עבודה שוטפת באזורי שבפיקוחו של הממשל הצבאי ברצועת-עזה ובגדה המערבית?

שר הביטחון א' שרון:

ביום הנקוב בשאלתא הוכרו עוצר כללי בעיר לאור ההתפרעויות שאירעו בה. האזור הוכרו כשטח סגור.

באזור המוכרו כשטח סגור אסורה הכניסה לכל גורם שאינו חושב האזור, לרבות אמצעי התקשורת. האיסור חל, בין

השאר, כדי להבטיח את ביטחוננו של מי שמבקש להיכנס לאזור.

376. העברת רשימת פריטים מהתעשייה הישראלית לפנטגון

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הביטחון ביום כ"ז בטבת התשמ"ב (3 בינואר 1982):

בעיתון "מעריב", כ-9 בדצמבר 1981, פורסם כתבו בווינגטון, מר מן, שפקידים בכירים בפנטגון טוענים, שהתוכנית האמריקנית לרכוש פריטים מהתעשייה הישראלית בשביל מערכת הביטחון של ארצות-הברית לא התבצעה, מפני שישראל עדיין לא הגישה את הצעותיה, ובניגוד לציפיות של אנשי הפנטגון, לא הביא אתו שר הביטחון, מר שרון, בכיקורו האחרון בארצות-הברית, את רשימת הפריטים.

נוכח העובדה שכל עיכוב בהזמנת פריטים על-ידי מערכת הביטחון של ארצות-הברית מהתעשייה הישראלית יכול לגרום לצמצום היצוא ולפגיעה בהכנסות המדינה כמטבע-חוק, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הטענות של אנשי הפנטגון, כפי שפורסמו ב"מעריב", תואמות את המציאות?

2. אם כן — מה היו הסיבות שמנעו ממשרד הביטחון להגיש כעוד מועד את רשימת הפריטים שהתעשייה הישראלית מוכנה לספק למערכת הביטחון בארצות-הברית?

3. אם הרשימה כבר הוגשה ונחתמו עם מערכת הביטחון בארצות-הברית הסכמים על יצוא פריטים?

שר הביטחון א' שרון:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' בריזהר)

לא היתה כל סחבת בקשר לרכש מהתעשייה הביטחונית הישראלית בכבוד מערכת הביטחון האמריקנית. עלי לציין, שעסקתי רק בממד העקרוני של הסוגיה נשואת השאלתא, וכשר ביטחון אינני עוסק בפריטיה של הסוגיה. לכן לא היה כל מקום לפרסום, שכמו פרסומים אחרים שאני קורא, גם הוא משולל כל יסוד.

בשולי הדברים נעיר, כי "רשימות פריטים" הומצאו לאמריקנים מאז הסכם ההכנה השני. היה הסכם אחד כזה בשנת 1955, והסכם שני בשנת 1979. כבר בשנת 1979 הומצאו רשימות פריטים. רשימות אלה מעודכנות באופן שוטף.

כפי שמסרתי, לידעה שפורסמה לא היה כל יסוד של אמת.

468. פיטורי עובדים בתע"ש

חבר הכנסת א' נחמיאס שאל את שר הביטחון ביום ה' בשבט התשמ"ב (10 בינואר 1982):

בחודש האחרון פוטרו מאות עובדים בתע"ש ועוד מאות צפויים לפיטורין.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם יודע שר הביטחון מה הן הסיבות לפיטורין?

2. האם יש קשר בין הפיטורין לעסקת נשק מסוימת שישראל עמדה לחתום עם מדינה מסוימת ובוטלה כרגע האחרון בלחץ של סוכן מסוים?

3. מה יעלה בגורלם של 60 ממפוטרי מפעל "פרוטרום" בעכו, המיתוספים ל-700 דורשי העבודה בעיר?

390. פירוט שיחות-חוץ בחשבון טלפון

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר התקשורת ביום ח' בטבת התשמ"ב (3 בינואר 1982):

מנוי הטלפון בישראל אינם מקבלים בחשבון הטלפון פירוט של שיחות טלפון בין-עירוניות או בין-לאומיות הנעשות בחיוב ישר. מנויים (מפעלים, בחי-עסק ומסדרות ציבור) אינם יכולים לבדוק ולוודא אם וכיצד נעשה שימוש, כלא היתר, במכשיר הטלפון שברשותם, ואין הם יכולים לדעת אם הויבו בדיון אם לאו.

הפתרון המצוי, של ביטול החיוב הישיר לחוץ-לארץ, שלגבי רבים פוגע ביעילות הקשר הטלפוני, אינו פתרון ראוי. אבקש להשיב לי:

1. מה היא הסיבה שמנוי הטלפון אינם מקבלים פירוט של שיחות בין-עירוניות ובין-לאומיות?
2. האם מוכן כבוד השר להורות על נקיטת צעדים טכנולוגיים מתאימים לתיקון הדבר?

שר התקשורת מ' צפורי:

1. הציור שברשותנו, הנמצא בשימוש בארצות אירופה, רושם את כל סוגי שיחות הטלפון — מקומיות, בין-עירוניות ובין-לאומיות — בצורה אחידה כפעילות מונה, ואין אפשרות טכנית להפיק באמצעותו מידע מפורט על השיחות שניהל מנוי טלפון.

2. אנו בודקים הצעה לצייד את המערכת בהתקנים למנייה ממוחשבת, אשר יאפשרו הדפסת פרטי השיחות. אך אלה יקרים מאוד, ועקב קשיים תקציביים טרם החלטנו לרוכשם.

היורר מ' שחל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

האם מוכן שר התקשורת לבדוק, לעומת העלות של המכשירים האלה, כמה שיחות מיותרות מבזבזות בשל העובדה שאין פיקוח על שיחות בין-לאומיות ישירות?

שר התקשורת מ' צפורי:

אין אפשרות לבדוק זאת.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

בכל מדינות המערב מקבל המנוי בסוף החודש פירוט של שיחות ישירות לחוץ-לארץ.

שר התקשורת מ' צפורי:

לגבי שיחות לחוץ-לארץ יש אפשרות, במיוחד אלה הנעשות באמצעות המרכזות, לא בכל מדינות אירופה יש מכשור מיוחד לעניין זה. אם אין מכשור כזה, אין דרך לבדוק שיחות ישירות לחוץ-לארץ. כי בסך הכול מה שמצטבר בחוץ המערכת זה מספר פעימות המונה, ופעימות מונה יכולות להיות בשיחות מקומיות, בשיחות בין-עירוניות ובשיחות בין-לאומיות.

העניין נמצא בטיפול. עדיין לא ברור אם נוכל לפתור את הבעיה בשנה זו או מאוחר יותר. עדיין לא סיכמנו את עניין התקציב.

499. התקנת טלפון בשכונת ואדי אליקצב ח'ור-צקר

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר התקשורת ביום י"ח בטבת התשמ"ב (13 בינואר 1982):

שר הביטחון א' שרון:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ש' וייס)

1. במפעלי התעשייה הצבאית יש תנודות שגרתיות בכוח-האדם. תנודות אלה מושפעות משיעור ההזמנות לתוצרת המפעלים שזורמות אליהם.

התנודות הנוכחיות יסתכמו בצמצום של 350 עובדים, רובם זמניים, בכל מפעלי התעשייה הצבאית. בלי להיכנס לפירוט, מדובר ב-350 עובדים מתוך אלפי עובדים. אגב, ההסדר הזה מתואם עם רעד העובדים. הנושא מוכר לי אישית, הוא נעשה שם תמיד בהסכמה. לאמור בשאלתה על פיטורים המוניים, לא היה כל יסוד. לא היו פיטורים המוניים. אנו מקורים שבשנת 1982 לא יהיו פיטורים נוספים.

2. אין לפיטורים כל קשר לעסקה עם מדינה כלשהי או לסוכן כלשהו.

3. הנושא איננו בתחום טיפולו של משרד הביטחון. מפעל "פרוטרום" איננו מפעל של משרד הביטחון.

471. היסכון עלי-ידי צמצום משלחות משרד הביטחון

בחוץ-לארץ

חברת הכנסת ש' אריב-אלמולילי שאלה את שר הביטחון ביום ה' בשבט התשמ"ב (10 בינואר 1982):

נוכח הכרזות, ש"אפשר לצייד שתי חטיבות שריון מהספים שייסכנו על-ידי החזרת חלק משליחי משרד הביטחון מחוץ-לארץ, נוצר בציבור-ירושם, שמשרד הביטחון מבזבז הון בקיום משלחות בחוץ-לארץ.

רצוני לשאול את כבודו:

1. כמה עובדים מועסקים במשלחות משרד הביטחון בחוץ-לארץ?

2. האם בשנת 1981 היו למשרד הביטחון משלחות בקנדה ובמקסיקו?

3. כמה עובדים מהמועסקים במשרד הביטחון בחוץ-לארץ יש ברעתן להחזיר לישראל?

4. האם בחיסכון שייגרם על-ידי החזרת עובדים מחוץ-לארץ אפשר לצייד שתי חטיבות שריון לפי התקן המקובל?

שר הביטחון א' שרון:

320.

1. המשלחת בניירורק היחה מאומנת גם לקנדה. נספח צה"ל במקסיקו הוא גם נציג משרד הביטחון במקום. הנספחות והמשלחת יבטלו כנראה בקרוב, ויאוחזרו עם המשלחת המאוחרת בווינגטון. כשתקום כעתיד הקרוב.

3. עלי-ידי איחוד משלחות משרד הביטחון ונספחות צה"ל ניתן, לפי הערכה ראשונית, לחסוך יותר מ-50% של כוח-האדם — ישראלי ומקומי. כמו כן, יש חיסכון רב על-ידי ביטול החזקת בניינים כפולים, מערכות קשר נפרדות, אכסחה נפרדת ועוד.

4. לא אוסיף דבר על מה שאמרת במליאת הכנסת ביום 29 בדצמבר 1981. הנושא נמצא על שולחנה של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

היורר מ' שחל:

אני מודה לשר הביטחון. אבקש משר התקשורת להשיב על שאלות.

3. אם כן — מה היא הפעולה ומתי ירווח לתושבים?
 4. אם לא — האם יש בדעתו לעשות כן?
 5. האם יכול השר להבטיח לתושבי אילת שגם הם, כשאר תושבי המדינה, יוכלו לצפות בשידורי הטלוויזיה — ולא הטלוויזיה הידרנית — ברמה ובאיכות סבירה?
- שר התקשורת מ' צפורי:
1. ידוע לנו, כי הקליטה של שידורי הטלוויזיה לקויה לא רק באילת אלא גם בגליל ובבקעת-הירדן.
 2. כן. הייתי אומר, שב-15 השנים האחרונות השקיעה מדינת ישראל מעט מאוד כסף במערכת השידור של רדיו וטלוויזיה. יש כאן שתי בעיות: האחת — ציוד שהתיישן; השנייה, והיא אולי חמורה יותר — מדינת ישראל מוקפת תחנות המשדרות בעוצמה גדולה, והן גורמות הפרעה לרשת. זאת אמרתי מחוץ לתשובה הכתובה.

3 — 5. מחוסר תקציב. רק בספטמבר 1981 הוחל בהחלפת חלק מהציוד המיושן, ששירת את תושבי אילת, בציוד חדש ומשוכלל, וכבר בימים אלה ירגישו תושבי אילת שיפור בקליטת השידורים. חלק אחר של הציוד כבר הוזמן, ויוחזק לפי הצפוי כעוד כארבעה חודשים. עם התקנתו של ציוד זה יחול שיפור נוסף בקליטה. אנו עושים מאמצים כדי להשיג את התקציב הדרוש להשלמת המערכת, ואם התקציב שיקבל המשרד לשנת התקציב 1982/83 יאפשר זאת, נוכל להבטיח לתושבי אילת קליטת שידורי טלוויזיה ורדיו בטיב שאינו נופל מהמקובל בכל מקום אחר בארץ, והייתי אומר שגם המקובל בכל מקום אחר בארץ לא מתאים ליכולת הטכנולוגית בעולם ובארץ כיום. אנתנו מטפלים בעניין, ואני מקווה שנמצא את המקורות כדי לפתור את הבעיה.

היו"ר מ' שחל:
תודה לשר התקשורת.

ב. הצעות לסדר-היום

התקנות החדשות לגבי טיסות-שכר

חילוקי-דעות בין המשרדים. והשר המשיך בדבריו לפני אורחי הוועידה: "אנו מכבדים את 'אל על', אולם הצירטרים הם כנא, והם יישארו. איש לא יפגע ב'אל על', אולם יודעה לנו תרומת הצירטרים לחירות. אין אנו רוצים שאיש יחזיק בגרון רעהו". דברים אלה נאמרו מיד לאחר שהופיע נציג שר התחבורה בפני הוועידה, ומסר על התקנות החדשות. היה זה מר עוזי לנזאר, סגן מנכ"ל משרד התחבורה.

כבוד היושב-ראש. התגובות בוועידה היו מנוגדות. נציגי התחבורה הזרות, וגם נציגי "אל על", הגיבו כשבועות רצון ואמרו, שעקב המצב שהיה קיים כעניין הצירטרים לפני התקנות החדשות, החברות ביטלו טיסות, פגעו בתדירותן שלהן והפסיקו מסעי פרסומת לישראל בחוץ-לארץ, כי, לפי דבריהם, טיסות השכר נגסו בהן, ומספר התיירים לישראל לא גדל לעומת זאת, מפעילי טיסות השכר מחוץ-לארץ טענו, שקיימת סכנה לביטול סדרות של טיסות שכר לישראל, ומכאן — תקטן תנועת התיירות לישראל. הם טענו, שטיסות שיועדו לישראל, ויפנו — כתוצאה מהתקנות החדשות — לארצות אחרות, ואילו חברות השכר הישראליות "מעוף" ו"ארכיע" יעדיפו, כתוצאה מהתקנות החדשות, להקדיש את מאמציהן

שכונת ואדי אל-קצב ח'ור-צקר, המשתייכת למועצה המקומית ערערה, מנותקת מסביבתה הן מבחינת דרכי גישה והן מבחינת תקשורת טלפונית. בשכונה יותר מ-60 משפחות, ובהן כ-800 נפש.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם ידוע לשר שבשכונה הנ"ל לא מותקן מכשיר טלפון כלשהו?
 2. האם מוכן כבוד השר לבחון את אפשרות חיבור השכונה לרשת הטלפונית, ולוא גם על-ידי התקנת טלפון ציבורי בשכונה?
- שר התקשורת מ' צפורי:
1. כן.

2. המשרד כבר החל בתכנון הרשח לשם חיבור הכפר למרכז הטלפונים בכפר ערערה. המבצע קשה עקב תוואי הקרקע וריחוק השכונה ממרכז הכפר. לפי הצפוי — חיבור השכונה לכפר יסתיים בשנה התקציבית 1982/83. רק אז ניתן יהיה להתקין בה טלפונים, וטלפון ציבורי בכלל זה.

569. קליטת שידורי הטלוויזיה באילת

חבר הכנסת מ' ברידזה שאל את שר התקשורת ביום א' בשבט התשמ"ב (25 בינואר 1982):

שידורי הטלוויזיה הישראלית נקלטים באילת בצורה מעוותת, תוך שיבושים והפרעות רבות. הצפייה בטלוויזיה הופכת לעינוי לאלפי תושבי העיר. המקור לשיבושים הוא בציוד הממסר של משרד התקשורת.

לפיכך, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם הוא מודע למצב החמור של קליטת השידורים באילת?
2. האם נקט פעולה כלשהי לחיקון המצב?

היו"ר מ' שחל:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעות לסדר-היום והצעות חוק של חברי הכנסת. אנו מתחילים בהצעה לסדר-היום מס' 744 של חבר הכנסת מיכאל חריש: התקנות החדשות לגבי טיסות שכר.

מיכאל חריש (המעמד):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אתחיל בהבאת כמה עובדות, ששימשו בסיס להצעה זו לסדר-היום. ביום ו' בפברואר 1982 הודיע שר התחבורה חיים קורפו על תקנות חדשות לטיסות שכר, שכמה פרטים עליהן אביא בהמשך דברי. כאותו ערב הופיע בטלוויזיה שר התיירות אברהם שריר, ובוזעם גדול למדי יצא בכיקורת קשה על התקנות החדשות שהתפרסמו באותו יום.

למחרת, בוועידת ראש הממשלה לתיירות, שנועדה להביא עוד מיליון תיירים למדינת ישראל, אמר השר אברהם שריר, לפי "מעריב" מ-3 בפברואר 1982: "דעתי שונה מזו של שר התחבורה — זאת אמר באוזני האורחים שצריכים להביא עוד, תיירים לארץ — 'כעניין התקנות החדשות. נכון שיש

הפסקת פעולה של מגדלי הפיקוח בקפריסין, יפסיקו כל חברות התעופה הזרות לטוס, ו"אל על" תהיה היחידה שתקיים את הקשר? אם משהו יכול לומר את זה — הוא יכול להסתכן ולומר שיש אלטרנטיבה ל"אל על". אני עדיין אינני רואה את האלטרנטיבה. עלי עדיין מקבלת ההנחה, שיש חשיבות לאומית ממדרגה עליונה ביכולת הקיום של החברה הלאומית.

עד כאן שני הדברים המוסכמים, אך יש עוד דבר אחד, שחל בו שינוי בניגוד לעבר, כאשר היתה המחלוקת הגדולה בין משרד התיירות לבין משרד התחבורה. המחלוקת איננה חדשה. כבר בימיו של השר משה קול שינתה חברת "אל על" את עמדתה, והיום, בניגוד לשלילה המוחלטת של טיסות שכר, היא תומכת בקיומן של טיסות שכר מסוימות, אולי גם משום שהמציאות השתנתה, אך היא דורשת הטלת הגבלות חמורות יותר מאשר היו קיימות עד כאן, וחלק מן הדרישות שלה באו לידי ביטוי בתקנות החדשות של משרד התחבורה.

מה הן, אם כן, הבעיות השנויות במחלוקת? יש מחלוקת, האם טיסות שכר בנתיבים של קווים סדירים, בעיקר בנתיבים של חברת "אל על", אכן מעודדות תיירות, או שהן מתחרות על הנוסעים, שממילא היו באים באותם קווים. אוסיף כאן: הטענה בעצם היא, שהתחרות היא על הבאת הנוסעים במחירים נמוכים יותר לעומת המחירים שהיו משלמים אילו באו בחברות התיירות. במקרה של חברת "אל על", הטענה היא להפסד נטו של הכנסות. הקושי לענות על הטענה הזאת, דווקא בימים אלה, הוא בכך, שבין השנים 1977 ל-1980, למשל, היתה ירידה ב-11% בתיירות מן האוויר, מארצות-הברית — ועל כך יש הסכמה, או, כמובן, המחלוקת מקבלת גוון אחר. חברת "אל על" טוענת, שהנה יש טיסות שכר, ולמרות זה היתה ירידה בתיירות. משרד התיירות טוען, לעומת זאת, שהירידה היתה גדולה יותר בלא טיסות השכר, ובהוכחה מביאים נתונים רבים על ירידת מספר התיירים מארצות-הברית ליוון ולמקומות אחרים.

יש טענה שנייה של חברת "אל על" — שטיסות השכר הגדילו בעיקר את מספר הנוסעים היוצאים מישראל לחוץ-לארץ. שעה שבתירות הנכנסות, סך כל העלייה בתיירות מכל העולם היתה בתקופה הזאת כ-6.1% לשנה, כלומר במשך שלוש שנים — 19.7%, התיירות היוצאת של ישראלים לחוץ-לארץ, אשר מוציאים מטבעות-חן במקום להכניס מטבע-חן, עלתה בתקופה הזאת ב-73.2%, כלומר ב-20.1% לשנה.

בנושא הזה מתנהלת המחלוקת, גם אם אין ויכוח, כשלב זה, שטיסות שכר הבאות מנתיבים, שבהם אין טיסות סדירות ואין טיסות של "אל על", תורמות תרומה נטו לתיירות, כי מאותם מקומות התיירות באה רק באמצעות טיסות השכר האלה.

הוויכוח מתרכז במקומות שבהם טסות חברת "אל על" והחברות הסדירות האחרות. הוויכוח מתנהל סביב שתי נקודות עיקריות. אחת מהן היא, שבתקנות החדשות יש איסור על עירוב תנועת ישראלים עם תנועת תיירים מחוץ-לארץ באותו מטוס, בטיסה בנתיב שבו טסה חברת "אל על". זו היתה דרישה של חברת "אל על". המודר הוא, שבמשך של משרד התחבורה מ-13 בינואר השנה עדיין מופיע, בסעיף "עקרונות המדיניות בדבר טיסות שכר" סעיף 3.12, שלא יאסר עירוב קבוצות; כלומר, ב-13 בינואר השנה עמדת משרד התחבורה עדיין היתה, בניגוד לעמדת "אל על", שלא לאסור את עירוב הקבוצות. בתקנות שפורסמו ב-16 בפברואר 1982 נאמר: "יאסר עירוב תנועה בנתיב בלבד", כלומר, בנתיבים שבהם

בכיוון של עידוד תיירות ישראלית היוצאת לחוץ-לארץ, במקום עידוד תיירות וכנסת המביאה מטבע-חן.

אולי כאן כדאי לציין, שכותרת הדיווח של "מעריב", ביום 3 בפברואר, היתה: "מחלוקת על טיסות שכר במרכז ועידת התיירות". זו היתה ההצטלמות הציבורית של הוועידה, שנועדה להיות כותרת בגיוס תיירים לארץ. נאמר שם, שבועידת ראש הממשלה לקידום התיירות וזה אתמול למציאות כפיים סוערות סוכן נסיעות חשוב מאנגליה, שאמר: "כאשר תגמרו את מלחמותיכם בין חברות התעופה הסדירות לבין חברות השכר, האם תואילו להבכיר לנו בדיוק נמרץ מהי מדיניותכם, כדי שנוכל להביא אליכם תיירות?"

כבוד היושב-ראש, יש ויכוח אמיתי, והבעיה היא קשה. מה שלא יכול להיות נקודת לוויכוח הוא, שהעיתוי של פרסום התקנות החדשות פגע ברווחים ראש הממשלה לתיירות, אשר סערה סביב התקנות החדשות שפורסמו בעת שהוועידה התכנסה, העיתוי פגע בהתרכזות בנושא המרכזי של הוועידה: עידוד התיירות לישראל.

חברי הכנסת, תהליך קבלת ההחלטות בעניין זה היה פגום ביותר. טענת שר התחבורה, כפי שנמסר מלשכת הדוכר שלר: היא: הדינמיות בעניין טיסות השכר נעשו בשיתוף נציג משרד התיירות. לעומת זאת, טענת משרד התיירות היא: הדינמיות נעשו אומנם בשיתוף משרד התיירות, אך התקנות התפרסמו ללא הסכמת שר התיירות וללא אישורו. גם טענה אחרת עולה, כי יומיים לפני פרסום התקנות ביקש השר שריר לעיין מחדש בתקנות ולא לפרסמן. טענת אנשי משרד התיירות היא, שהשר קורפו פסק על דעת עצמו, למרות הבקשה הזאת של משרד התיירות.

נראה לי, לאור העובדות הנ"ל, ששר התחבורה קורפו ושר התיירות שריר זקוקים, כבוד היושב-ראש, לתווך, ואולי לבורר. לפי מצב היחסים בתוך הליכוד, אולי טוב שהמתווך יבוא משורות המערך, האם אוכל להציע, כבוד היושב-ראש, את שירותי הטובים לשני השרים, לטובת התיירות, לטובת מדינת ישראל ולטובת מינהל התקין? כאשר יחזור המערך לשלטון, יוכלו אולי לפצות אותנו חברים מן הליכוד, השרים לשעבר כעתיד קורפו ושריר, בתווך, כאשר יהיו כינינו סכסוכים על נושאים שנויים במחלוקת בממשלה.

כבוד היושב-ראש, נוהל קבלת ההחלטות חשוב כשלעצמו, למען קיומו של מינהל תקין, אבל, במקרה זה קיימת בעיה מהותית, שירדתי עדיין וזקוקה לדינמיות. לבדיקה האלטרנטיבית ולהכרעה לאחר בדיקה רצינית. בליקוי הדעות עדיין נשארו בעינם. יש חשש של עזוועים ותביעות, על-פי לחצים שונים, מהי הבעיה עצמה? קודם כול, יש שני דברים שמוסכמים על הכול: א. יש למדינת ישראל עניין חיוני בגידול התיירות כגורם חשוב בהכנסות מטבע-חן; ב. קיום חברת אל-על כמוביל לאומי הוא אינטרס לאומי עם השלכות בטחוניות חשובות לשעת חרום.

קראתי בעיתון "הארץ" מאמר ביחס לוויכוח הזה, מאמר של מר אברהם טל, המהרהר האם הנחה זאת של חשיבות המוביל הלאומי היא עדיין הנחה מבוססת, לאור קיומן של חברות טיסות השכר דווקא במדינת ישראל. אך אני מוכרח להודות, שבעיני ההנחה של חשיבות קיומה של חברת טיסה לאומית עדיין עומדת במבחן, גם כאשר כל יתר החברות טסות לארץ. זה עדיין מבחן חשוב. אינני רואה היום תהליך ל"אל על", האם משהו יכול להגרע אותנו ולומר, שלא יכולים לקרות מקרים, שבהם בגלל מצב ביטחוני באזור, או בגלל

היו"ר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת מיכאל חריש. הצעה בעלת כותרת דומה, לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

ארוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת חריש אמר חלק מהדברים שרציתי לומר, ואני מסכים לטענות שהוא השמיע. עם זאת, הייתי רוצה להוסיף כמה דברים שלא הודגשו על-ידו ולשים דגש יתר בדברים אחרים.

ארוני היושבי-ראש, צריך לראות את עניין טיסות השכר לא כסכסוך שבין "אל על" לבין חירות טיסות השכר, לא כחילופי דברים וחילוקי דעות בין שר התחבורה לבין שר התיירות, אלא חייבים לראות זאת בהקשר לאומי. הנתון היסודי שלנו הוא, שישראל נמצאת בבידוד גיאוגרפי באזורנו. אנחנו מקווים שהבידוד הזה הוקל והוסר בחלקו על-ידי הסכם השלום עם מצרים, אבל הנתון הבסיסי הזה עדיין נותר. מכל הצדדים האחרים יש לנו גבולות עוינים. אין קשר יבשתי לעולם שעמו מנהלים ישראל את המסחר שלה. את התיירות שלה זאת השיח והשיג שיש לה. הקשר הוא ימי בחלקו הקטן ואווירי בחלקו הגדול. כאשר מדובר בתנועת נוסעים, הוא כמעט כולו אווירי. כך צריך לראות את העניין. יש לנו גשר אחד עיקרי, ויש לנו עניין לאומי כללי שהעניין הזה יהיה מנוון ורחב, שיהיו בו הרבה נתיבים שונים, שיהלך בו מספר גדול של אנשים, ושהשימוש בו יהיה זול. יש לנו עניין לאומי בקיומו ובגיוונו של גשר זה, ואני אומר במפורש ובנגיד לטענתה של "אל על", שיש לנו עניין שהתנועה בגשר הזה תהיה דו-סטרית, ושגם ישראלים יוכלו לצאת מהארץ לביקור במחיר סביר, ולא יצטרכו לשלם את המחירים המדהימים שהם נאלצו לשלם בעד נסיעה לחוץ לארץ לפני שהיו טיסות השכר, מפני שזה הגשר האחד והיחיד שיש לנו.

משום כך, לדעתי, כל דבר שמצמצם את התנועה על הגשר האחד והיחיד הזה, כל צעד מסוג זה, הוא צעד גרוע לישראל. אין זה משנה לי כיצד זה משפיע ברגע זה על מאזנה של חברה זו או זו. התנהלות היא זו, שטיסות השכר בכל מקום בעולם מגבירות תנועה, מגבירות תנועה, ויצרות נתיבים חדשים על-פני הגשר האחד והיחיד הזה שיש לנו עם העולם שאנו אנחנו מעוניינים לקיים קשר.

זהו גם ניסיון של מדינות אחרות. ישראל אינה בודדת בעניין הזה. כל מי שמנתה את הצלחות התיירות הגדולות במדינות בעלות נתונים דומים לשלנו יראה, שטיסות השכר תורמות תרומה אדירה, הרבה יותר מאשר בישראל. להבאת תיירים. בספרד, למשל, שאפשר להשוות אותה מבחינת היותה מדינה ים-תיכונית ולא קרובה גיאוגרפית לחלק ממקומות המוצא של התיירות שלה, 70% מהתיירים שבאו אליה, באו בטיסות שכר. ביוון, הרומה היא יותר לישראל — 42%. בישראל — פחות מ-25%, והיום קיימת סכנה שגם שיעור זה ירד. עקב התקנות החדשות ששר התחבורה עומד להוציא. הסיבה לכך שספרד וליוון יש חלק כה גדול בטיסות שכר היא ברורה, שכן יש תרונות לטיסות השכר. זאת אינה תופעה שולית שצמחה בשולי החברות הגדולות. היום טיסות השכר הן חלק לגיטימי אורגני ממפת התיירות הבין-לאומית. זה לא מה שהיה בשנות החמישים והשישים, שנות גדולתה של יאט"א. זה עניין שונה לחלוטין. זה חלק משמעותי ממשק התיירות הבין-לאומי.

ולעניינו שלנו, אם אנחנו עוברים מהעולם הגדול לישראל, הרי צריך לומר, שטיסות השכר מבטיחות את הגעתם ארצה של תיירים שלא היו מגיעים לכאן בדרך אחרת, והנסיגה

טסה "אל על". שוב, עדיין יש לי לכך רק הסבר מהעיתונות, ואולי היום נשמע מפי השר קורפו את ההסבר הישיר שלו. אבל לפי הכתוב בעיתון "הארץ" מ-2 בפברואר, הוא הסביר כי "לאחר בדיקה ושיחות עם הנוגעים בדבר חל שינוי בעמדתו". השר קורפו אישר, כי שר האוצר שלה לו מכתב בנושא זה. "עמדתו הקודמת" — הוא מצוטט — "היתה שלא לכטל ערכוב הקבוצות, כי זה לא דרוש. אך אחרי בדיקה החברו כי אי-אפשר להטיל קנסות כספיים על מי שמפר את התקנות ורק בתי-משפט יכול לעשות זאת, ולכן שיניתי את דעתי".

כבוד היושבי-ראש, חברי הכנסת, האם השר לא דיבר עם הנוגעים בדבר לפני הפצת המסמך ב-13 בינואר 1982, המסמך שהופץ לכל הגורמים העוסקים בטיסות שכר, לגורמים הממונים את הוועדה המיעצת של שר התחבורה? אילו נתונים חדשים הוצגו, שהיו מכריעים עד כדי כך, שיצדיקו שינוי בעמדת השר? האם באמת נבדק משפטי, שהטלת הקנסות היא עניין מסובך כל כך, שאיננו יכול להיות יעיל? האם נבדק הדבר עם היועץ המשפטי לממשלה?

תקנה חדשה אחת קובעת, שבנתיב של "אל על" יותרו רק טיסות מסוג חבילת תיור או מסוג מכירה מוקדמת. אני רוצה להעיר לעניין של חבילת תיור, שמדובר בטיסות שבהן המארץ של חבילת התיור יחויב למכור, בנוסף על טיסה, גם שירותי קרקע במחיר של לא פחות מ-100 דולר.

כבוד היושבי-ראש, אני רוצה לומר פה את הערכתי, שלתקנה הזאת לא תהיה שום משמעות מעשית, משום שהיא רק מומינה עקיפה. מי שמדבר היום עם גורמי התיירות ועם חברות התיירות כבר יודע גם באיזו דרך תיעשה עקיפה במקרה הזה. לכן התקנה הזאת נראית לי מיותרת ויוצרת קושי, שאיננו משיג שום מטרה.

כבוד היושבי-ראש, אני עצמי רוצה להיזהר מלקרע עמדה החלטית לגבי הצד הצורך בוויכוח. אני סבור שלא נעשתה עבודת הכנה מספקת מבחינת איסוף הנתונים והערכתם המקצועית, ולכן אין בסיס מספיק להכרעה בשלב הזה.

נשאלות כמה שאלות: א. על-פי אילו נתונים החליטו הממשלה, או שר התחבורה, מה תהיה ההשפעה הכוללת של צעד כזה או כזה? ב. האם היה ניתוח כלכלי מקצועי של טענות "אל על" אצל הגורמים העוסקים בטיסות השכר ובמשרד התיירות, והאם היתה הערכה לגבי מהות הציפיות מהצדדים האלטרנטיביים כבסיס להכרעה וכבסיס לבדיקת תוצאות ההכרעה בעבור זמן מסוים — כמה חודשים או כמה שנים? אני מודה שלא הצלחתי למצוא נתונים כאלה והערכה מקצועית כזאת של גורמים אובייקטיביים. ראיתי מסמכים של "אל על" ושל הגורמים העוסקים בטיסות השכר, אלה הגורמים האינטרסנטיים, שהגישו את טענותיהם קצת מתחן התמודדות זה עם זה. לא ראיתי ניתוח, שניטה לפחות להיות מקצועי ואובייקטיבי ושימש כבסיס להכרעה אלה: אם יש מחלוקת בין אפשרויות שונות ועמדות שונות, מדוע לא הוכאה המחלוקת להכרעה הממשלה או להכרעה ועדת השרים לענייני כלכלה? במקום לנהל את הוויכוח בטלוויזיה ובוועידת ראש הממשלה לענייני תיירות, היה יעיל ומכובד הרבה יותר להכריע בוויכוח הזה בתוך הממשלה.

כבוד היושבי-ראש, חברי הכנסת, הנושא עדיין טעון בדיקה ובידור. הוא גם ממשיך להסעיר את גורמי התחבורה והתיירות למיניהם. הנושא הוא גם בעל חשיבות גדולה ביותר לכלכלתה של המדינה. ולמאון החשלושים שלה, ובאמור, אין על כך מחלוקת. כל אלה מחייבים דיון רציני ומעורבות של הכנסת, ועל כן אני מציע לקיים על כך דיון.

היוצאת מישראל. אינני יודע אם זה בגלל טיסות שכר. אני מתאר לעצמי, שזה בגלל הוצלת הטיסות הכלליות, כאשר "אל על" ר"ר "British Airways" ו"Air France" נאלצו להוריד את המחירים האסטרטגיים שבעבר הן גבו מחירי שרצה לנסוע לכיוון קצר באירופה. אז מה? האם נקריב את חופש ההנאה והבילוי במחיר סביר של האזרח הישראלי על מזבח האינטרסים הכלכליים של "אל על"? אני נדהם לשמוע נימוקים כאלה מממשלה, שחרתה כביכול על גדלה את המשק החופשי ואת עקרונות הליברליזם.

אני רוצה לומר כמה מלים באוזני "אל על". דווקא כאדם שביטא באופן פומבי, ואני חוזר על כך, את ההתקדמות הגדולה שחלה בשירותי החברה. אי-אפשר להתעלם מכך. כל מי שנסע ב"אל על" יודע זאת, ולרעתו חובה על אורח ישראלי להעדיף את חברת התעופה הלאומית, כאשר הוא יכול, על-פני חברות אחרות. אבל אינני מוכן, ואני חושב שחברי הבית הזה צריכים להתקומם נגד זה, שהמאזן של "אל על" יושפך וישופר על-ידי הגבלת זכות הכניסה לישראל, הקטנת הטיסות לתחירות והקטנת הזכות של ישראל לנסוע במחיר סביר.

אם חברת "אל על" רוצה לשפר את מאזנה, יש לי כמה עצות בשבילה. קודם כול, היא הזמינה במחיר יקר מאוד דוח הקריו דוח מקנוי, ואני חושב שהיא חייבת לבצע אותו. נדהמתי לקרוא בעיתונים, שהיושב-ראש החדש של מועצת המנהלים אמר, שהוא לא קרא את הדוח ולא מתכוון לקרוא את הדוח: ולגבי 18 עובדי "אל על", שבעצם אין להם תעסוקה, לא רק שאין נעשים שום צעדים כדי להביא לפתרון הפרשה, אלא הכול בא על מקומו בשלום. זאת אינה הדרך להבריא את "אל על" — מצד אחד תהיה אבטלה בפנים, ומצד שני יצמצמו טיסות השכר, או יתקבלו פיצויים כספיים מהממשלה. הדרך להבריא את "אל על" היא הדרך שבה החלה חברת "אל על" ללכת. על-ידי הסקת מסקנות מהדוח שהיא הזמינה, בדומה לצעדים הקשים שנקטו על-ידי חברות תעופה עשירות מ"אל על". שנאלצו לצמצם באופן דרסטי את מספר העובדים בהן. את מספר המשרדים ואת השומן העודף שיש בדרך כלל בחברות תעופה מסוג זה.

ובכן, האם כדי לשפר את מאזנה של "אל על", כפי שאומר מנכ"ל משרד התחבורה ד"ר לנדאו, בסכום שבין 20 ל-37 מיליון דולר, אנחנו נעניש את עצמנו. נעניש את משק התיירות הישראלי, נעניש את האזרח הישראלי? אגב, אינני בטוח כלל, שהסכום הזה אכן יתממש. כל מה שמדובר לגבי העתיד זה ספקולציה: המספרים המדויקים של העבר הם בדויים. ואני חוזר ואומר, אינני מתבייש לומר זאת כאן מעל דוכן זה, זה לא רק עניין של משק התיירות הבא לישראל. כחברי הכנסת, כחברי ממשלה, כמבקרה של שר התחבורה, אין לנו זכות לומר לישראלי, שהוא אינו רשאי ליהנות מהמחירים הווליים יותר, שבאו בגלל טיסות השכר.

ההגבלות שמציע שר התחבורה הן הגבלות שיצמצמו את התנועה על הגשר האחד והיחיד הזה שיש לנו. הן יקטינו את היעילות ואת הרווחיות של טיסות השכר לישראל. אין בהן שום צורך. ואני חושב שבעניין חיוני כזה הכנסת חייבת לדון לפני שהתקנות מוצאות באורח רשמי, כדי ששר התחבורה ישמע גם את דעתם של כל חלקי הבית בנושא חיוני זה.

הוידר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת רובינשטיין. אני מזמין את שר התחבורה להשיב למציעים.

שר התחבורה ח' קורסו:

ארוני היושב-ראש כנסת נכבדה, במשך חודשים ארוכים

של אילת מוכיח זאת. בטיסות שכר מגיעים לאילת אנשים שלא היו מגיעים דרך הטיסות הרגילות של "אל על" והחברות הסדירות. יתר על כן, טיסות השכר מגוונות את המקומות שמהם ניתן להגיע בקלות לישראל. במקום לנסוע ליעד המרכזי שממנו טסה "אל על", אפשר להגיע במישרין מברלין וממנצ'סטר. ואין זה מקרה שהתיירות מברלין צמחה באורח מטאורי עם הכנסת טיסות שכר מברלין.

יתר-על-כן יש תיירים באירופה שרגילים לנסוע בטיסות שכר. יש להם ה"Tour operators" שלהם, הפועלים אך ורק באמצעות טיסות שכר. חיסול טיסות השכר בשבילם פירושו צמצום האפשרות הזאת; ישראל יוצאת מהמפה שלהם.

טיסות השכר, ועל כך אין חולק, מגוונות את מספר התיירים שמגיעים ארצה ומאזנות את התנודות במשך השנה. כאשר בעונת השיא קשה ל"אל על" ולחברות הרגילות להטיס את כל הרוצים לכאן ארצה, באות לעזרתן טיסות השכר. טיסות השכר מכניאות לכאן תיירים גם בעונות "מתות", משום שהן יכולות להציע תעריפים מיוחדים, עסקות חבילה במחירים נמוכים במיוחד.

לולא טיסות השכר לא היתה מושגת הפחתת המחירים העצומה, שהיא לטובת התייר, לטובת ישראל, ואני אומר במפורש, ואינני מתבייש לומר זאת, גם לטובת הישראלי. ואני מוחה בכל תוקף על התפיסה האומרת, שצריך לייקר לישראלי את הטיסה לחוץ-לארץ. אני חושב שלנו, כאנשי ציבור, שחלק מאתנו — אני מדגיש: חלק מאתנו — נוסע לחוץ-לארץ שלא על חשבוננו הפרטי, אין זכות מוסרית לעשות זאת.

משום כך יש יתרון גדול מאוד לא רק בהמשך המצב הקיים של טיסות השכר, אלא בהגברת החלק של טיסות השכר כמפת התיירות לישראל. וכל מי שבדק את הנתונים חייב, לדעתי, להגיע למסקנה, שטיסות השכר הביאו לנו הכנסות גדולות מאוד מתיירות, וצמצומן יצמצם את ההכנסות הצפויות הללו.

אינני רוצה להיכנס לחילוקי הדעות בין משרד התיירות, משרד התחבורה, "אל על" ואיגוד המלונאים לגבי הצפוי. אבל אפשר לדבר לא על הצפוי אלא על ניסיון העבר. וניסיון העבר, לדעתי, הוא חור-משעמי, אין אפשרות לטשטש אותו. קראתי את התזכיר של חברת "אל על"; זה תזכיר מאוד לא משכנע. אני מקווה שחברת "אל על" תנהל את הספרים שלה בצורה משכנעת יותר מן התזכיר הזה. אנחנו רואים, שבמקומות שמהם היו טיסות שכר, עולה התיירות על המקומות שמהם אין טיסות שכר: מגרמניה, מ-1976 עד 1981 — עלייה של 155%; מצרפת, מ-1978 עד 1981 — עלייה של 25%; עם עלייה בלתי יחסית כחלקם של התיירים הבאים בטיסות שכר; מהממלכה המאוחדת, מ-1976 עד 1980 — עלייה של 104%. נכון, מאוצות-הברית יש ירידה. אבל שם החלק של טיסות השכר הוא נמוך בכלל, ויש ירידה גדולה הרבה יותר בתיירות מאוצות-הברית לעידים אחרים באזורנו. כמו יוון, ספרד וארצות אירופה. לעומת זאת, ממדינות אחרות שבהן אין טיסות שכר, כמו בלגיה ואיטליה, העלייה היא מנימלית. ללא כל השוואה: מבלגיה, מ-1978 עד 1981 — עלייה של 7%; מאיטליה, מ-1978 עד 1981 — עלייה של 13%. המספרים האלה הם חד-משמעיים. נכון, חלק מהאנשים שבאים בטיסות שכר באים על חשבונם הטיסה בחברה הרגילה. אז מה? אני תמיד חשבתי, שממשלת הליכוד מאמינה במשק חופשי, בחופש הבחירה של הלקוח. גם כעניין זה התהפכו היוצרות.

הטענה המרכזית של "אל על" היא, שהסטטיסטיקה מוכיחה, שיותר-משעלתה התיירות לישראל. עלתה התיירות

בסיעה שלך שאין ביניהם חילוקי דעות? ודאי שיש ריכוזים, והריכוז הוא תכליתי, מהותי — מי צריך להיות הזוכה מן העוגה. ודאי שבתי-המלון לוחצים, שהטיסות תהיינה זולות ככל האפשר, ושהמחירים במלונות יהיו סבירים וייתנו רווחים. חברות התעופה מעוניינות, שהטיסות תהיינה יקרות קצת יותר, ושהמלונות יהיו זולים. בסך הכול, כשהחיר מגיע לארץ, הוא משלם בעד הביקור שלו יותר מהוא משלם בכל אחת מארצות התיירות שאנחנו מצביעים עליהן. איך לחלק את הסך-הכול הזה — על זה יש ויכוח, והוא ויכוח אינטרסנטי מובהק. טיפוס, מוצק, לגיטימי. אין כל ספק שהוא קיים. אין כל ספק שהוא יהיה קיים, וזה תפקידנו, תפקיד משרד התחבורה, למצוא את השביל הנכון, למצוא את הנוסחה הנכונה. כיצד להבטיח את האינטרס של ישראל, מצד אחד — והוא אינטרס מובהק לקיומן של החברות הסדירות, של אותה חברה שטסה בחורף ובקיץ ובכל ימות השבוע — ומצד שני לאפשר את ההטסות בטיסות שגר, שהן הפוטנציאל הגדול של תיירות.

הבעיה התעוררה כאשר לטיסות השגר האלה, שהיו במצב חופשי כמעט לחלוטין אצלנו, ניתוסף אלמנט חדש — הקבוצות המעורבות. הנושא הזה הוא כמעט ייחודי, כמעט טיפוסי לישראל.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
ולספרד.

שר התחבורה ח' קורפור:
סלח לי, למרדכי יש 98% טיסות בחברות הסדירות, ו-2% בטיסות שגר.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
החברים באים לשפת הים, הם לא צריכים לטוס.

שר התחבורה ח' קורפור:
בחופי הים התיכון, באיים הקנריים, בפלמה דה-מיוקרה, יש 60% או 70% מטיסות השגר. שום טיסת שגר אינה לוקחת אדם שלא בא אתה. אין זה אסור על-פי החוק, אבל בפועל, כמציאות, לא עולה שום נוסע. כיוון אסורה עלייתו של יווני על המטוסים המביאים תיירים.

מיכאל בריזהר (המערך):
אין להם כסף לנסוע לחוף-לארץ, הם לא טסים.

שר התחבורה ח' קורפור:
אינני מדבר עכשיו על המחיר. תיכף נדבר על המחיר. ודאי שקל יותר להחזיל את מחיר הטיסה גם לכאן; אבל, רבותי, חברות השגר הגדולות, המטיסות בהיקף גדול לישראל מגרמניה, למשל, אינן מפעילות טיסות מעורבות. הן אינן זקוקות לזה, כיוון שהיקף התנועה מגרמניה הוא 63,000 תיירים, המגיעים באוביכה — חמישה מטוסים לשבוע. אם נאסור על חברה כזאת את עירוב הקבוצות, תגענה ארבע במקום חמש טיסות לשבוע. הם ימצאו את הפתרון, הפתרון הוא רק טכני. הבעיה קיימת רק לגבי סוכנים קטנטנים, זעירים, המביאים מטוס אחד ומטיסים אנשים גם בחזרה.

שולמית אלוני (המערך):
ממתי אתה נגד המעמד הבינוני?

שר התחבורה ח' קורפור:
גם המעמד הבינוני לא קופח. הקובל העיקרי בוועידת ראש הממשלה לתיירות נגד התקנות היה בעל חברת טיסות שגר ישראלית, והוא לא רק שלא הוגבל, אלא אף הורחב. על-פי הירשיון שלו, אסור היה לו לטוס בנתיב שבו טסה חברת

התקיימו דיונים וישיבות עם כל הגורמים הנוגעים בנושא הטיסות והתיירות. התקיימו שש או שבע ישיבות, שבהן השתתפו נציגי משרד התיירות, נציגי חברות הטיסה הסדירות, חברות השגר, סוכני הטיסות והתאחדות בעלי בתי-המלון. כל מי שיש לו יד ורגל בנושא זומן לישיבות הללו, שנחמשכו על-פני כחצי שנה.

בינואר שנה זו הציג משרד התחבורה מסמך, אשר נושאן היה עקרונות מדיניות משרד התחבורה בדבר טיסות שגר. הסעיף הראשון שבו קבע, שמשרד התחבורה גיבש את עקרונות מדיניותו בדבר טיסות שגר לישראל וממנה. עקרונות אלו מפורטים במסמך זה. הסעיף השני קבע את עיקרי המדיניות, ומנה שמונה עדים למדיניות טיסות השגר, ובהם תמצאו את כל הדברים הטובים שמנו כאן חברי הכנסת שהעלו את ההצעה לסדר-היום. הסעיף השלישי קבע את עקרונות המדיניות בדבר טיסות השגר. הסעיף הרביעי עסק בהתקנת תקנות ותחילתן, ואני מצטט ממנו: "מסמך העקרונות יובא בפני הוועדה המיעצת הבין-משרדית בדבר מדיניות טיסות שגר בישיבתה, כראשות שר התחבורה. ביום ד', 20 בינואר 1982. לאחר שמיעת הטיעונים ועמדות נציגי הגורמים השונים המשתתפים בוועדה, יקבע שר התחבורה את עמדתו הסופית, שתגובש בתקנות. התקנות יותקנו תוך שבועיים מיום ישיבת הוועדה, ותחילתן תהיה ב'1 באפריל 1982". הוועדה, שעסקה בעבודתה עוד בטרם דיברו על ועידת ראש הממשלה לתיירות, ניסתה להתמודד עם בעיה, שעמדה בפניה והיא נדרשה להשיב עליה.

טיסות השגר עברו תקופה ניסיונית גם אצלנו. כבר ב-1966 נבחרה ועדת קוקיה, כדי לבחון את הנושא, והיא החליטה להחיר טיסות שגר ניסיוניות מסקנדינביה, טיסות צליינים וטיסות סטודנטים. ב-1975 נבחרה ועדת חת לאותה סוגיה. היא הרחיבה במקצת — בהרחבה מבוקרת ונתונה למעקב, כפי שהם כתבו — את טיסות השגר מגרמניה ומהחוף המערבי של אוצות-הברית, במסגרת של שבוע סיום בירושלים. אם כן, היו אלו טיסות שגר בתוכניות מוגדרות, והקבוצות שבאו לביקור בארץ חזרו יחד באותה טיסה.

בעקבות החלטה שקיבלנו, ושהיינו חייבים להתמודד אתה, לנוכח הריכוז וההתחרות הקשה והפרוצה שאפינה את התקופה האחרונה, ובעיקר את ששת החודשים האחרונים, בשל הופעתן של חברות טיסות שגר זרות, לא ישראליות, שנגסו בחברות הסדירות — גם בשלנו, גם ב"אל על", ובחברות הסדירות הזרות — בעקבות זאת נתקבלה החלטה לפרסם את המדיניות שלנו תוך שבועיים. הכוונה היתה: א. להיענות לרשימה של כל המשתתפים בדיוני הוועדה להביא את ההחלטות הללו בהקדם, כדי שאפשר יהיה להכניס את עונת הטיסה הבאה כבר לפי התקנות האלה; ב. דווקא בשל התכנסותה של ועידת ראש הממשלה לתיירות ביקשו המשתתפים בדיון, שהתקנות הברורות, הסופיות, תוצגנה בפני הוועדה, שיהיה מסמך כתוב בפני באי הוועדה, אותו מסמך ששר התיירות גמר עליה את ההלל, ובעיתון התיירות בשפה האנגלית הוא כתב, שהתקנות שהוציא שר התחבורה הן על דעת משרד התיירות, והן תקנות טובות המבטיחות את המשך קיומן של טיסות השגר, בעד הבטחת קיומה של חברת "אל על", שהיא החברה הלאומית שלנו.

יהודה חשאי (המערך):

איך אתה מסביר את חילוקי הדעות?

שר התחבורה ח' קורפור:

ודאי שיש חילוקי דעות. אתה כבר מצאת שני חברים

שר התחבורה ח' קורסו:

לא, טעית, ודאי שהתכוונתי ל-900 מיליון דולר ברוטו. היוצאים, כאמור, לקחו אתם 600 מיליון דולר. לחברות הטיסה שלומי 300 מיליון דולר; מהם נגסה "אל על" 170 מיליון דולר, והחברות הזרות — 130 מיליון דולר. אם נצרף את כל המספרים האלה, נקבל תמונה עגומה מאוד: הוצאנו קצת יותר מאשר נכנס לנו מכל ענף התיירות והטיסה, שהוא ענף שהושקעו בו מיליארדים כבדים.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני השר, אתה מתכוון לסגור את הישראלים בארץ?

שר התחבורה ח' קורסו:

לא, איני מתכוון לסגור. אני מתכוון לכקש מן הרוצים להפעיל חברות שכר, "מונארך", "מטרו" וכל היתר, במחילה מכבודם, שיביאו עוד תיירים, שיעשו מאמץ, לישראלים אל תדאגו, יש חברות שכר ישראליות שיוציאו את כל הישראלים. גם לחברת "אל על" יש חברה בכת לטיסות שכר, ל"ארכי" יש טיסות שכר, ל"מעוף" יש טיסות שכר, וודאי יקומו עוד חמש חברות שכר. אל תדאגו, לישראלים יהיה במה לטוס לחוץ-לארץ. אבל מהן, מהחברות הזרות, אנו רוצים שיביאו תיירים לארץ. לספרד הם מביאים 17 מיליון תיירים בלי להוציא ספרדי אחד.

מיכאל בריזהר (המערך):

זה אומר, אדוני השר, שדברך על 900 מיליון דולר אינם ולבנטיים.

שר התחבורה ח' קורסו:

לא, הרשה לי. זה אומר, שהדברים עומדים במבחן ההיגיון. ליוון, שאנחנו מצביעים עליה, באים בדרך האוויר 4.5 מיליוני תיירים. שום יווני אינו יכול לצאת החוצה בטיסות האלה. למרוקו ולטוניסיה, שהיום הן מתחרות שלנו, מגיעים בדרך האוויר כמיליון תיירים. שום איש מקומי אינו יוצא בטיסות אלה לחוץ-לארץ. לארץ באו מסקנדינביה 43,000 תיירים, רובם לאילת, כלל שום נוסע מעורב. חברתנו בגרמניה — אמר נציג חברת "נקמן" בוועידת ראש הממשלה לתיירות — מטיסה מיליון ורבע תיירים לכל העולם, ואיננו לוקחים שום נוסע מעורב. אך איפה כן? — בבריטניה ובצרפת. ושוב, גם בבריטניה 70% מהנוסעים הם יהודים, ויש שם אפשרות לעשות קצת ספקולציות.

זו הסיבה שאנו מעוניינים ליצור תנאים שתהיינה טיסות שכר. יש לארץ מה למכור, יש לארץ מה להציע, זו עריסתן של שלוש הדתות, זו ארץ שיכולה להציע הרבה לתיירות. אולם התיירות נמצאת בשיעור גידול של 4% בשנה, מ-650,000 ל-950,000 תיירים במשך 10 שנים, מ-1972 עד 1982. בשנת 1972 באו מארצות-הברית 270,000 תיירים — היום אנו עומדים על 200,000, ירידה של 70,000. מה זה עוזר לנו שיש 18,000 תיירים בטיסות שכר? מה זה מסייע לנו?

עבודת התיירות, המאמץ שיש להשקיע בהבאת תיירים, מותנית בעבודה המושקעת שם, בתנאים הקיימים כאן. אנחנו צריכים ליצור תנאים נוחים לתיירות, אולי מחירים קצת יותר זולים, כתיימולן בדרגות אחרות ועוד. אבל אינני רוצה להיכנס לתחום הזה, שהוא תחום טיפולו של שר התיירות.

אני מציע לו, ואני מציע גם לחבר הכנסת חריש, שלא לחפש את המינהל התקין במקומות הבלתי-מתאימים. הנושא הוא כסמכות משרד התחבורה, הוא אחראי לכך, והוא גם הכתובת הפרלמנטרית להצלחה או לכישלון. אני חושב

"אל על", והוא קיבל הרחבה. כיום, על-פי התקנות, מותר לו לטוס בנתיב, בהגבלות מסוימות. קודם לכן הטיסה היתה אסורה עליו בכלל. והוא היה הקולני בוועידה. זה מובן? זה דבר טבעי? הקולניות באה מצד קבוצה אינטרסנטית קטנה.

קראתי את דבריו של שר התיירות, אני יכול להבין אותו. ודאי שלא היה לו נוח, שביום התכנסותה של הוועידה פורסמו התקנות — ודווקא בשביל למנוע תקלות פורסמו התקנות, שהוא היה מעדיף שהן תהיינה נוחות יותר. בפרט מתוך נקודת-ראותן של חברות השכר ובעלי בתי-המלון — אבל הוא גם אמר, שבוועידה הזאת נקשרו 300 עסקות, מ-650 צירים נקשרו 300 עסקות. אני מבקש שמישהו יצביע על עוד ועידה כזאת, שמחצית המשתתפים בה סיימו עסקות חדשות עם ישראל.

היו"ר מ' שחל:

אדוני שר התחבורה, אפשר לשאול אותך שאלה?

שר התחבורה ח' קורסו:

כן, בהחלט.

היו"ר מ' שחל:

האם אתה מתכוון להציע דיון בוועידה?

שר התחבורה ח' קורסו:

כן, זה לא מפריע לי. זה נושא שטעון לבידן, ומוטב שהוא יעבר לידן בוועידה.

יהודה חשאי (המערך):

אלה שבאו לוועידה, באו בטיסות שכר?

שר התחבורה ח' קורסו:

לא, כולם טסו בחברות הסדירות. "אל על" הטיסה את כל המשתתפים בוועידה.

אילו השארנו את העקרונות הקודמים, צאו וחשבו מה היה קורה באותה ועידה, ומי היה מן המסתערים על התקנות האלה, הקיימות, ולא על התקנות החדשות. אין ספק, שרוב רובם של המשתתפים בוועידה היו בין הקובלים על התקנות ולא בין המסכימים להן.

מרדכי בן-פורת (ת"ס):

מעניין היה לדעת, מה היה קורה, אילו צירפו את שני תפקידים והפקידו אותם בידי אישיות אחת? מה היה קורה אילו צירפו את התחבורה ואת התיירות?

שר התחבורה ח' קורסו:

לא היה קורה דבר. כבר ראיתי בעלי תפקידים העוסקים באותו תפקיד ונקרעים לגזרים. זה קורה.

כפועל, אחד הלבטים שעמדו בפני היה, כיצד למצוא דרך לרסן את היציאה של הישראלים. איני מתכוון לעשות כל הגבלה שהיא, חבר הכנסת רובינשטיין, אנו מעודדים יציאה של קבוצות. כל הרעיון של טיסות-שכר ישראליות בא כדי לעודד יציאה של קבוצות; אבל קבוצות פרופר, לא חטיפת נוסעים מהטיסות הרגילות של החברות הסדירות.

אבל, רבותי, המאזן הכלכלי שלנו דורש בכל זאת חיקון. השנה הגיעו לארץ 922,000 תיירים. הם הכניסו 900 מיליון לירות ברוטו. על-פי ערך מוסף של 85%, מגיע הסכום ל-765 מיליון דולר. 450,000 ישראלים יצאו מן הארץ ולקחו אתם 600 מיליון דולר.

מיכאל חריש (המערך):

הכניסו 900 מיליון דולר ברוטו. אמרת לירות.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
כן.

קריאה:

בטיסת שכר.

הי"ר מ' שחל:

בטיסת שכר או בטיסה רגילה, הנושא יועבר לוועדת הכלכלה.

מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה של הכנסת, ירים את ידו.

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

שהוצאנו תקנות טובות. אינני חושש גם להציג אותן בפני ועדת הכלכלה של הכנסת. היא עסקה בנושא הזה. אני מציע להעביר את שתי ההצעות לוועדה.

הי"ר מ' שחל:

תודה לשר התחבורה. חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. חבר הכנסת מיכאל חריש, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת הכלכלה?

מיכאל חריש (המערך):
כן, אדוני.

הי"ר מ' שחל:

חבר הכנסת רובינשטיין, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת הכלכלה?

ג. הצעה לסדר-היום

הליכי פירוק חברת "כימאוור"

רוני מילוא (הליכוד):

במפלגה הליברלית זה קצת חשוד.

יהודה פרח (הליכוד):

נושא ההצעה לסדר-היום הוא, כאמור, הליכי הפירוק של חברת "כימאוור".

מכובדי, אני מעלה בעיה זו לא כשאלת אלא כהצעה לסדר-היום, משום שהיא חייבת, להערכת, להעסיק את כל חברי הבית, והיא ראויה לדיון במליאה.

מדובר במשבר שפקד את חברת הריסוס "כימאוור". שבועי עומדים לפטר 220 עובדי החברה, לרבות 50 טייסים, טייסי-כנף וטייסי-מסוק.

אדוני היושב-ראש, חברת "כימאוור" היא בבעלות של 200 קיבוצים ומושבים, והיא מנוהלת דרך המרכז החקלאי. לשם אוריינטציה ראוי להדגיש, כי חברת "כימאוור" מבצעת כ-60% מכלל ריסוס האוויר במדינה. לאחר תאונות ואסונות שפקדו את החברה, החלה חברת "כימאוור" להצטייד במטוסי סילון חדישים, ועברה לשיטות עבודה מתקדמות. נתקבלו לחברה טייסים בעלי רמה מקצועית גבוהה. כתוצאה מכך החייעלה העבודה בחברה. הקשר בין עובדי החברה ובין החקלאים מקבלי השירותים הגיע לדרגת חברות וליחסים הרדיים, שחרגו מעבר ליחסים פורמליים של נותן שירות ושל לקוח. יחסים שהניבו פירות בשטח.

השנה — ואין אלה דברים בעלמא, אני אומר את הדברים האלה במלוא האחריות, מתוך מה שמעתי — הפכה החברה למקום שהעובדים גאים בו, והחקלאים מרוצים מן השירות שהם מקבלים. אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, לאחר תיאור אידילי זה — זה בעצם תיאור אידילי — עולה כמו מעצמה השאלה: אם כל כך טוב, מדוע כל כך רע?

חברת "כימאוור", שהיא בבעלות של כ-200 קיבוצים ומושבים, מנוהלת, כאמור, דרך המרכז החקלאי. אחת הסיבות לכישלון החברה היא, שבעלי החברה הם גם נותני השירות וגם מקבלי השירות. טענת העובדים היא, שבניגוד לשיפור המתמיד בתחום המבצעי ובטיב השירות, לא בא שיפור מקביל בניהול החברה. הסיבה האחרת, העיקרית, היא, שחלק מבעלי המניות וחברי מועצת המנהלים מרססים את דעותיהם שלהם

הי"ר מ' שחל:

אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום: הליכי פירוק חברת "כימאוור". ההצעה תועלה עליידי חבר הכנסת יהודה פרח, בבקשה. אני מבין שאנו עוסקים היום בעסקי אוויר, האחד אחרי השני.

מנחם הכהן (המערך):
לא רק היום.

שלמה הלל (המערך):
הכנסת עוסקת ב"לופט-גשעפטר".

אהרן הראל (המערך):

הי"ר מ' שחל:

חבר הכנסת פרח, אני שמח לציין שהצעתך מעוררת עניין רב. משום שלפתע פתאום התחילו חברי הכנסת להיכנס פנימה.

שולמית אלוני (המערך):
גמר ישיבה.

רוני מילוא (הליכוד):

גמרנו ישיבה — — —

יהודה פרח (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כפתח דברי אני רואה לעצמי חובה להודות ליושב-ראש הכנסת ולסגנים על שאישרו את ההצעה שהגשתי כהצעה רחופה לסדר-היום.

שולמית אלוני (המערך):
אל תודה.

רוני מילוא (הליכוד):

אל תודה, זה לא מקובל. אם זו הצעה שמגיע לה להיות מאושרת, צריך לאשר אותה.

יהודה פרח (הליכוד):

יפה, אני שמח על כך. אבל מותר לי להודות.

הי"ר מ' שחל:

אני מבקש, מה קורה כאן? אם חבר הכנסת פרח רוצה לומר מלה טובה על היושב-ראש והסגנים, מה התרועמות?

כדלהלן: 1. ההחלטות של הוועדה המרכזת — מיום 10 בינואר 1981 — בכל הנוגע לחברת 'כימאוור', שנתקבלו על יסוד המלצות האגף לאיגוד מקצועי של ההסתדרות ובהשלמה להן (ראה האמור בסעיף א' לעיל). מחייבות את כל אחד ואחד מהצדדים הנוגעים בדבר (קרי — את ההתיישבות העובדת, על כל זרמיה, את המרכז החקלאי, את חברת 'כימאוור' וכן את ועדי העובדים ב'כימאוור', ואת העובדים עצמם בחברה הנ"ל) ללא יוצא מן הכלל; 2. על המוסדות המוסמכים של ההסתדרות יהיה לפעול — מייד וללא דיחוי" — שימו לב: מייד וללא דיחוי" — בכל האמצעים העומדים לרשותם, וזאת כדי להביא את הצדדים הנוגעים בדבר לכך שההחלטות הנ"ל של הוועדה המרכזת תקיימנה כד"כ.

חברי כנסת נכבדים, האם מישוהו בבית הזה יכול להסכים, שיעשה עוול כזה לציבור עובדים מוכשר ונאמן. חוץ התכשורות מוחלטות להתחייבות ציבוריות משפטיות ברורות? האם ניתן להעלות על הדעת, שהבית הזה יחריש ויהיה שוה-נפש נוכח העוול הגלוי הזה? הייתכן שנשלים עם עובדה חסרת תקדים זו, שחברה הסתדרותית — שעקרונות של עבודה וצדק חברתי חייבים להיות נר לרגליה — לא תכבד את פסיקת המוסדות העליונים של ההסתדרות? איפה נשמע כדבר הזה? הרי עלי-פ' חוקת ההסתדרות — התחלתי להתמחות בה — רשאתי ההסתדרות להוציא משורותיה חבר שאינו מקבל עליו את החלטותיה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני קורא לחברת 'כימאוור' לכבד את פסיקת יושב-ראש ועדת הביקורת ומזכירות הוועד הפועל של ההסתדרות, להפסיק את הליכי הפירוק של החברה ולהחזיר לאלתר את מכתבי הפיטורים.

אני מציע כי מליאת הכנסת תדון בנושא חמור זה ותסיק את מסקנותיה.

אהרן הראל (המערך):

חבר הכנסת פרח, אפשר לשאול שאלה?

היו"ר מ' סבידור:

אתה מסכים, חבר הכנסת פרח?

יהודה פרח (הליכוד):

כן.

אהרן הראל (המערך):

לגופו של עניין יש צדק רב בדברים שאמרת, אבל אני רוצה לשאול שאלה: האם מקובל על הבית הזה, שכל מה שההסתדרות תחליט יכובד בבית הזה?

רוני מילוא (הליכוד):

בבית הזה — לא, בהסתדרות — כן.

יהודה פרח (הליכוד):

מייד אשיב לך.

רוני מילוא (הליכוד):

— — —

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת רוני מילוא, לא נתתי לך את רשות הדיבור. הרי חבר הכנסת הראל שאל את חבר הכנסת פרח.

יהודה פרח (הליכוד):

מייד אשיב לך. זו שאלה שיש מקום להציג אותה, אבל התשובה פשוטה. ואני פונה לעניין זה משתי זוויות, משני אספקטים: כחבר בוועדת העבודה והרווחה אני עוסק בכך

על-ידי החברה המתחרה "מרוס". מטבע הדברים נוצר ניגוד אינטרסים בקרב חברי ההנהלה עצמה. יש קיבוצים, שנציגיהם נמנים עם חברי הנהלת "כימאוור", ולמרות זאת משקיהם עובדים עם החברה המתחרה "מרוס". ניגוד אינטרסים זה מקשה, כמובן, על קבלת החלטות בהנהלת החברה בכל הקשור לחיזוקה ולהבראתה. משקית וכלכלית.

כתוצאה מכך הלך מצב החברה והתדרדר. כמקום הליכי הבראה נקטה החברה דרך קלה, והחליטה לפרק את החברה ולפטר את עובדיה. באקט זה של פירוק החברה ראו העובדים "תרגיל כלכלי" מעליב ופוגע.

להלן דברי נציגי העובדים בנדון ככתבם וכלשונם: "כשהחמיר המצב הכלכלי של החברה, תורה ההנהלה בפיתרון המעוות והבלתי-הוגן. בניגוד ליחסים הטובים בתוך החברה, הוחלט על מהלך דו-דני, שלא היה כמותו בתולדות יחסי העבודה בישראל. המהלך הוא כניסה לתהליך של פירוק החברה מרצון. שליות מכתבי פיטורין לכל העובדים, כמגמה לשכור את חוזה העבודה ולפתוח את החברה מחדש בתנאי עבודה נוחים ומשפילים. כדי לשכור את העובדים נאמר להם, כי יקבלו פיצויי פיטורין מוגדלים רק אם יסכים חלק ניכר מן העובדים לעבור אל החברה החדשה. יוצא אפוא, שהעובדים ישלמו בזכויותיהם, כעמל חייהם, ובפרנסתם את חובות החקלאים והניהול הכושל". עד כאן דברי העובדים.

לאחר שרשם האגודות השיתופיות נתן אישור לפירוק החברה — וחשוב לשמוע את זה — בתאריך 25 בנובמבר 1981, והעובדים הרגישו שנעשה להם עוול, הם פנו להסתדרות וביקשו את התערבותה. בישיבת הוועד הפועל של ההסתדרות מיום 10 בינואר 1982 נאמר — ואני רוצה לקרוא את הדברים שנאמרו ככתבם: "נוכח המצוקה והקשיים שבהם נתונה חברת 'כימאוור', ולאור ההכנה הקיימת בין ההנהלה לבין נציגות העובדים לעשות כל מאמץ לשם הבראה והיערכות חדשה בעבודה החברה ובתפקודיה בעתיד, כמגמה להבטיח המשך העסקת מירב העובדים, הוחלט כדלהלן: 1. במגמה לנהל משא-ומתן כחום לב להבראת 'כימאוור' (להלן האגודה) — אני רוצה שתשימו לב לפסקה זו — "תגוש מייד על-ידי חברי האגודה, באמצעות באי-כוחם המוסמכים, בקשה לרשם האגודות השיתופיות לביטול צו הפירוק, שניתן על-ידי לבקשת חברי האגודה, וככלל זה מכתבי הפיטורין; 2. יתקיים משא-ומתן רצוף וענייני בין ההנהלה ונציגות העובדים תוך עשרה ימים לשם סיכום משותף בנושאים הקשורים להבראת האגודה, תנאי העבודה ושמירת רציפות זכויותיהם של העובדים". חתום — מזכיר הוועד הפועל.

רבתי, למרות ההוראה המפורשת של מזכיר הוועד הפועל, לא כיבדה החברה את החלטת הוועדה המרכזת של ההסתדרות, ויש בידו מסמך המוכיח, כי החברה המשיכה בפעולות הפירוק. עובדה זו עוררה את חמת העובדים, שנקלעו למצב קשה ומכין, והם פנו אל ההסתדרות וביקשו את עזרתה. מזכירות ועדת הביקורת המרכזת התכנסה בדחיפות ודנה בהתפתחות.

רוני להשמיע בפני חברי הבית את פסיקתו החריג-משמעות של מר נסים בכר. יושב-ראש ועדת הביקורת המרכזית, ואלה הדברים ככתבם: "ביום 27 בינואר 1982 בשעה 14:00 הודיעו הצדדים — עלי-פה — לחתום מטה, כי אומנם התנהלו מגעים והידברויות בין הצדדים. בהשתתפות האגף לאיגוד מקצועי, אך לא הגיעו לכלל הסכם שניתן את דעת כל הצדדים. לפיכך התכנסה מזכירות ועדת הביקורת המרכזית בו ביום, 27 בינואר 1982, בשעה 14:30 והחליטה

משרד התחבורה אינו מוסמך ואינו מתכוון להתערב בהחלטות בית-המשפט ובהליכי הפירוק המתבצעים על-פי הנחיות בית-המשפט. כמו כן אין זה מסמכותו של המשרד להתערב ביחסי עובד ומעביד כאגודה זו, או בכל גורם אחר שאינו גורם ממלכתי המצוי בשליטתו.

מאחר שפנייתו של חבר הכנסת פרץ היתה מופנית להסתדרות, אני מסכים להעביר נושא זה לדיון בוועדת העבודה והרווחה, כדי שהיא תצטרף לקריאתו, וייעשה במקום אחר, לא במשרד, התיקון של עוול הזה.

יהודה חשאי (המערך):

אם לשר אין מה להתערב כהליכי המשפט, איך לוועדה יהיה מותר? יש פה סתירה.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת אמרי רון, האם ביקשת לדבר? אני מבין שאתה מוותר.

חבר הכנסת פרץ, האם אתה מסכים להעברת הצעתך לדיון בוועדה?

יהודה פרץ (הליכוד):

כן, אני מקבל.

היו"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

ה צ ב ע

כעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון

בוועדת העבודה והרווחה — רוב

נגד — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

העבודה והרווחה נתקבלה.

ד. הצעת חוק הדיינים (תיקון), התשמ"א — 1981*

כהם כדי לנענע ולזעזע אמות הספים ושלולות הבית הזה. הרוכ של הרוכ בבית הזה חושש, שמא על-ידי העלאתם של נושאים רגישים כאלה, שנתקדשו כביכול בקדושת הסטוטוס-קוו, תופרע המנוחה הקואליציונית המבקשת לישב בשלווה. ואילו הרוכ שבמיעוט, מעניינו נחומים למדיניות חוץ, לענייני ביטחון, לעסקי כלכלה ולנגיחת השלטון ולעצורו. סבלות הפרט ומצוקות היחיד — — —

שר הסנים י" בורג:

אתה מדבר על הרוכ של הרוכ ועל הרוכ של המיעוט, ומה אתה? — מיעוט של המיעוט?

מנחם הכהן (המערך):

אני, לצערי, המיעוט של המיעוט בבית הזה: היום אין זו בושה.

שלמה הלל (המערך):

זה השאור שבעיסה.

היו"ר מ' סבידור:

העם היהודי כלל לא מתבייש בהיותו מיעוט.

כללית, כבנושא של עובד ומעביד, לוא היתה מערכת יחסים כזאת של פיטורי עובדים מתקיימת בצורה כזאת באחד המוסדות האחרים, האם לא היית מחקום? כאן יש אפילו קל וחומר, כשמעבר לכך יש עקרונות, שאנו רואים אותם חשובים וחיוניים מאוד, עקרונות של ההסתדרות. אם כן, קל וחומר שכאן צריך להקפיד.

קריאות:

שר האגריה והתשתית י' ברמן:

הוא אינו צריך עזרה.

יהודה פרץ (הליכוד):

אבקש שזה ידון בוועדה.

היו"ר מ' סבידור:

אתה ביקשת, ואני שמעתי.

אני מזמין את שר התחבורה להשיב.

שר התחבורה ח' קורס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברת "כימאוור" היא אגודה שיתופית חקלאית, הנמצאת כהליכי פירוק על-פי החלטת בית-המשפט. במסגרת הליכים אלה, ובאישור בית-המשפט, פוטרו כל עובדי החברה, והיא חדלה לפעול. בעקבות זאת החלטתי לבטל את רשיון ההפעלה של החברה, וראש מנהל התעופה האזרחית ביטל את רשיון מכון הבדק שלה, לאחר שנמצא שהיא אינה עומדת עוד בתנאי החוק והתקנות.

לפי מיטב ידיעתי הגיעו מנהלי האגודה, או מי מטעמם, להסכם חדש עם טייסי החברה, ולפיו הוסכם על תנאי עבודה חדשים. כימים אלה מתנהל משאומתן עם עובדי החברה החדשים, בעיקר הטכנאים, כדי להגיע להסכמה בדבר תנאי עבודה חדשים גם לגביהם.

היו"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום — הצעת חוק י"ט, חוק הדיינים (תיקון), התשמ"א — 1981, של חבר הכנסת מנחם הכהן, בבקשה.

מנחם הכהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לכאורה, מן הראוי היה שהכנסת תקיים דיון ממצה על מוסד השיפוט הדתי במדינה, שהרי מוסד זה מופקד על אחד התחומים החשובים והרגישים של חינוך, שבו ועל-ידינו נחתים גורלות של יחידים ושל משפחות לסבל או לחיים, לשכט או לחסד.

אף-על-פירכן, אין אני מרהיב עוז בנפשי להעלות בפני חברי הבית נושא חשוב זה, מפני שזה כבר למדתי, כי עניינים כאלה אינם כשרים לבוא בקהל לדיון, לעיין, להסקת מסקנות ולהחלטות. קואליציה ואופוזיציה כאחת אינן עורכות ואינן רוצות להיכנס לסוגיה זו, להתמודד עמה כאמת ובכנות ולחקן את הטעון תיקון.

כלל עת שנושא זה עולה על סדר-יומנו נדחק הוא למחר ולמחרתיים. הואיל ונדחה ונדחה, המצב בבתי-הדין הרבניים קשה וחמור. אך צעקת יתום ואלמנה, גר ותושב מגוע חיתון אין

מנחם הכהן (המערך):

היושבראש מעיר לי, שעם ישראל מעולם לא התכייש להיותו מיעוט, ומיעוט שבמיעוט.

שלמה הלל (המערך):

אבל זה גם לא כבוד כל כך גדול, אני יכול להגיד.

מנחם הכהן (המערך):

גמרנו עם פרשיית הכבוד ונחזור לנושא.

סבלות הפרט ומצוקות היחיד אין בהם, כנראה, משום עניין לענות בו ולהעסיק בו את הכנסת. אומנם פה ושם יש שיריים של קואליציה ושוויון של אופוזיציה, הקופצים כעל מציאה על העלאת נושא הרבנות והשיפוט הדתי לדיון מדי פעם, בייחוד כאשר הדבר מלווה סנסציות שהזמן גרמן. אך לצערי, אלה — יותר משהם מבקשים לתקן ולחזק את הרבנות ולהעמידה על מכונה ולהאדיר את סמכותה המוסרית והדתית, מנצלים הם את חולשתה ועושים את אומללות מוסד השיפוט הרבני קרדוס לחתור בו תחת עצם קיומם של הרבנות ובית-הדין הרבני. ראוי אפוא נושא השיפוט הרבני לדיון בפני עצמו, אולם לא העליתי הפעם אלא דרך אגב להצעת התיקון שלי לחוק הדיינים.

הצעת התיקון מבקשת להוסיף בסעיף 6 את הנוסח: "בהצעת הוועדה יהיו לפחות מחצית מכני עדות המזרח". ההצעה מציעה, כי ועדת המינויים תהיה חייבת בדיון לקבוע, שלפחות מחצית מבין המוצעים עלי-ידה לשמש דיינים יהיו מכני עדות המזרח.

רוני מילוא (הליכוד):

אני מבקש לשאול שאלה.

היור"ר מ' סבידור:

בבקשה.

רוני מילוא (הליכוד):

לאחר שנחת את הפתיח, כפי שאמרת קודם, האם אינך חושב שההצעה שלך היא אולי הדוגמה הקלסית לדברים שאמרת קודם? האם יעלה על דעתך שאפשר לקבוע בחוק שדיינים שהם רשות שיפוטית ייקבעו על-פי מפתח עדתי? ההצעה שלך תהרוס את מוסד הרבנות.

מנחם הכהן (המערך):

חבר הכנסת מילוא, שאלת — אני אשיב לך. במדינה שבה מותר למנות מנכ"לים לא לפי כישורים, במדינה שבה מטפחים עדות בתחומים הרגשיים ביותר — ואני מסתייג לחלוטין מן ההסחה העדתית הקיימת — הנושא שאם יש מקום שבו מותר וצריך לתקן את העוול, הרי הוא בעניין הזה. לכן יש לנו שני ברניים ראשיים. לכן יש לנו בחוק בכל עיר שני רבנים. לכן יש לנו מועצת הרבנות, שבה צריכים לכהן מחצית אשכנזים ומחצית ספרדים.

רוני מילוא (הליכוד):

אתה מדבר על רשות שיפוטית. יש הבדל בין רשות שיפוטית לבין השיפוט הרבני.

מנחם הכהן (המערך):

שמעתי את שאלתך, שמע את התשובה, חכה רגע. מדוע בשיפוט הרבני זה חשוב? — מפני שאם יש תחום שבו יש נהגים אחרים, מנהגים אחרים, אורחות חיים אחרים, ואם הם באים לידי ביטוי בבית-הדין, הרי זה בתחום הרגשי הזה. העובדות מדברות בעד עצמן.

עקיבא נוף (הליכוד):

האם תציע זאת — — — ?

היור"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת עקיבא נוף, אינני מאשר עוד שאלות. חבר הכנסת הכהן, הואל בטובך לסיים את דברך.

מנחם הכהן (המערך):

במצביאות יש אורחות חיים ומנהגים אחרים, אשר מוצאים ביטוי בפסיקה, ואשר — —

דוד שיפמן (הליכוד):

יש שני פסקי-דין?

מנחם הכהן (המערך):

כאשר בא זוג מעדות המזרח להתדיין בדיני משפחה לפני בית-דין רבני, קודם כול חייב הדיין לא רק לראות את ההלכה היבשה אלא גם להכיר — כי כאן מדובר בחיי משפחה ובדברים הקובעים את הליכות וסדרי המשפחה — את התרבות ואת אורחות החיים של אלה הבאים להתדיין לפניו. אם אינו מכיר אותם, הוא עלול — והדבר קורה לעתים קרובות — שלא להבין את המתדיינים, ועלי-ידי כך לגרום לעיוות דין.

רוני מילוא (הליכוד):

עשה בתי-משפט לאשכנזים ובתי-משפט לספרדים.

היור"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת מילוא, אתם צריכים לתת גם לשר לענייני דתות לומר את דבריו.

מנחם הכהן (המערך):

עכשיו אני רוצה לתאר קצת עובדות בשטח. מכהנים בארץ יותר מ-90 דיינים, שליש מהם הם בני עדות המזרח. יש 26 הרבנים של בתי-דין, רק בארבעה אב בית-הדין הוא איש עדות המזרח. יש ועדת בחינות לדיינים, המורכבת משלושה אנשים — שניים מהם הם אשכנזים, ואחד — מעדות המזרח.

רוני מילוא (הליכוד):

א-אפשר אחד וחצי.

מנחם הכהן (המערך):

מדוע שפעם אחת לא יקרה ההיפך?

רוני מילוא (הליכוד):

יקרה.

מנחם הכהן (המערך):

אבל במציאות במשך 32 שנה זה לא קרה.

רוני מילוא (הליכוד):

ככוא הזמן נשנה הרכה דברים.

מנחם הכהן (המערך):

הוועדה הזאת שאני מדבר עליה הורכבה רק לפני חודש וחצי, בשלטון הזה. יושבראש הכנסת יושב בוועדת המינויים, והגיע הזמן לבטל ולהחליף גם את הדבר הזה.

היור"ר מ' סבידור:

אני מצפה ליום הזה.

מנחם הכהן (המערך):

אני ביקרתי גם את הקואליציה הקודמת ואת האופוזיציה הקודמת, ואת הקואליציה הנוכחית ואת האופוזיציה הנוכחית. פעם אחת השתחררו בנושא רגיש מהחלוקה של הבית הזה לחלקים, והפגינו קצת יותר רצינות בנושא הקובע דיני נפשות.

ספרדית, נתינות בריטית, לסבא אחד של אשתי היתה נתינת בריטית, לאחר — נתינות טורקית, דבר שהוא טבעי; אחד מהמשפחה קיבל נתינות ספרדית, וזאת אפילו בלא להיות גליציאים ונתינים אוסטריים, הכול בסביבת שכונת מאה-שערים. לאן נגיע? נגיע לאוטומיזציה של העניינים ולא לאיחוד של העם, כפי שצריך להיות.

עכשיו אני רוצה בכל זאת לשאול משהו. האם באותם גופים מדיניים, שחבר הכנסת מנחם הכהן משתייך אליהם, הוא כבר השיג את העניין הזה? בנציגות שלו הוא כבר השיג את זה? אם כן — אז אינני יכול לבוא בטענה אליו, כי הוא רק נציג אחד של גוף אחד.

רוני מילוא (הליכוד):

— — —

שר הפנים י' בורג:

הבט, אני מכיר את המלה רוטציה. אלה שדוגלים בה, כשהם מגיעים למקום מסוים, הם שוכחים ומוציאים את כל הרייזשים מתוך המילון. עלימנט שלא תיזכר עוד רוטציה.

נחננו לכבוד הנשיא רשימה של 15 מועמדים לדיינות, 9 מהם היו לא-אשכנזים, ולא עשו שום חישוב בדברים הללו. נדמה לי שאני רשאי לומר, מחוץ לארגומנט העקרוני, שאין במדינה גוף, אשר בו מתקמים לשוויון מספרי כמו בדיינות כחור שכזאת. אבל העירו בצדק אלה שקראו קריאות בנינים, שמדובר בגוף שיפוט. אני משתדל כל השנים שאני כאן בבית הזה, שיהיה שוויון בין השיפוט הרבני לבין השיפוט הכללי. כאותו ההיגיון אני רוצה לראות, שתקום ותציע אותו דבר בשביל השופטים. שר המשפטים ישמע אותך ויענה לך, אם תציע שבכל ההצעות למינוי שופטים שמביאים לפני כבוד הנשיא יהיו לכל הפחות — אני מצטט אותך — מחצית המועמדים מעדות המזרח, לפי הגדרתך. אתה בא ומקלקל במקום לתקן, מביא אי-שוויון בין שתי מערכות שיפוט, והורבות להיות שוות.

רוני מילוא (הליכוד):

בסיום דברי, היות שאתה מצוי בפולקלור היהודי, אני רוצה לספר סיפור. באחת העיירות במזרח גליציה חיפשו שוחט. היתה מחלוקת בין חסידי בעלז לבין חסידי צ'ורטקוב, האם השוחט צריך להיות חסיד בעלזאי או חסיד צ'ורטקובאי. נסעו לרבי יעקב אורנשטיין בלוב, מחבר הספר "ישועות יעקב", ושאלו אותו. הוא אמר: אני מציע שייקחו שוחט טוב, שיוכיח שהוא טוב. אחרי שלוש שנים תבואו אלי, ואני אקבע לאיזה רבי הוא יסע.

אני מציע, שהשיקול במינוי דיינים, כמו השיקול במינוי שופטים, יהיה שיקול לפי האיכות של המועמד ולא לפי המקום הרשום בתעודת הלידה.

היו"ר מ' סבירור:

רשות הדיבור לתשובה לחבר הכנסת הכהן, במסגרת של חמש דקות.

מנחם הכהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מכבד מאוד את דעתו של השר לענייני דתות, אבל כבר שנים רבות אנחנו חלוקים בדעותינו על נושאי דת ועל פוליטיקה. ערכוב התחומים בין שני עשקים בחיים הפוליטיים, אם צריך לתקן זאת או לא, לבין השאלה כיצד פועלת המערכת הדתית, זהו אחד האסונות שהביאה עלינו מפלגתך.

רוני מילוא (הליכוד):

לכן נחזיר לעשות את זה גם בבתי-משפט.

מנחם הכהן (המערך):

ולכן, אם היינו צריכים לבטל את הנוהג הזה, היינו צריכים לבטל אותו לפני כחצי שנה, או לפני כשנה, כאשר באנו לחוקק את חוק הרבנות הראשית. אולי אין מקום למועצת רבנות ראשית של חצי וחצי. אולי אין מקום לשני רבנים ראשיים בכל עיר.

רוני מילוא (הליכוד):

יש.

מנחם הכהן (המערך):

אבל אם יש מקום להגברה, ואינני מדבר על חצי-חצי, צריך שהמינויים ייעשו בשנים הקרובות, שכן הם באים לתקן עיוות. אחר כך תבוא הכנסת ותבטל את הצעת התיקון הזאת. אבל מהדיבורים שדיברו במשך שנים, שצריך להגביר את קצב המינויים של בני עדות המזרח בקרב ציבור הדיינים, לא יצא מאומה, ולכן יש לעשות את זה במסגרת של חוק.

היו"ר מ' סבירור:

תורה לחבר הכנסת מנחם הכהן. אני מזמין את השר לענייני דתות.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, הוא לא רק השר לענייני דתות, אני מבקש את כל התארים.

שר הפנים י' בורג:

זו ישיבה קצרה היום.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מסכים לסגנון העברי של קודמי; אינני מסכים לא לרעיונות ולא להצעות. אשר על כן אני מציע להסיר את הצעתו מסדר-היום. ואני רוצה לומר למה.

הוא לקח את ההצעה שלו, שעוד אדבר עליה בפרוטרוט, בתור מסמר קטן, כדי לתלות עליו כמה דברים במסגרת שיפוט רבני, וזו זכותו הפרלמנטרית, ועל זה אני יכול להעיר. אבל לקרוא להצעה שלו הצעת תיקון, בה כשעה שהיא הצעת קלקול, זה כבר עניין שאני מסתייג ממנו. ואני רוצה לומר, שטעמי לגמרי לא עם ההצעה שלו.

שבת וייס (המערך):

ההדגשה על תמ"י, אני מבין — — —

שר הפנים י' בורג:

בין אותן הכללות המקובלות אצלנו, והן אינן טובות כמו הרבה הכללות. יש גם הדיבור על עדות המזרח. כאשר מדובר בלא-אשכנזים, הדיבור מוצדק.

רענן נעים (המערך):

לא-ספרדים ולא לא-אשכנזים.

שר הפנים י' בורג:

אם מדובר כאן, בחור הנמקה מטעם חבר הכנסת מנחם הכהן, בדיונים מיוחדים, שבהם הדיינים צריכים להתחשב במנהגים ולכן מוכרח להיות כך וכך, הרי זה אבסורד. כמה דברים משותפים יש במסורת של הווי החיים בין יוצאי עירק לבין יוצאי תימן, בין יוצאי תימן לבין יוצאי מרוקו, בין יוצאי מצרים? אם כן, הכללה כזאת, בתור הנמקה שצריך להיות שיפוט עדתי, הרי זה כמעט כמו הקפיטולציות שהיו כאן בתקופת הטורקים. היו דואר אוסטרי, נתינות

היו"ר מ' סבידור:
אינני מרשה בשלב זה.

מנחם הכהן (המערך):
יש עיוות של שנים. חלילה לי להאשים משהו, שבכוונה אין ממנים בני עדות המזרח. אבל יש עיוות של שנים, והוא הולך ונמשך. צריך לתקן את העיוות הזה. אבל בדרך הקבועה של ועדת המינויים, כפי שהיא פועלת — והייתי חבר ועדת המינויים — לא מינו די דינים מבני עדות המזרח, אף שהיו מעמדים טובים.

רוני מילוא (הליכוד):
למה שתקת עד היום? היית חבר בוועדה כשהמערך היה בשלטון.

מנחם הכהן (המערך):
לא שתקתי. אני חוזר בתשובה. היום אני מתקן זאת. הרי אצלכם זאת אופנה היום — חוזרים בתשובה.

רוני מילוא (הליכוד):

— — —

היו"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת מילוא, אני קורא אותך לסדר.

מנחם הכהן (המערך):
ברשות שיפוטית, שבה לצערי ממנים היום לפי מפלגות, ודאי שמותר למנות לפי צרכים של חיים תקינים של משפחה בישראל.

היו"ר מ' סבידור:
אנו עוברים להצבעה. לפנינו שתי הצעות: האחת להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה; והשנייה — להסיר את הצעת החוק מסדר-היום. אני מעמיד את ההצעות להצבעה זו מול זי.

ה צ ב ע

כעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לדיון מוקדם בוועדה — מיעוט
בעד ההצעה להסיר את הצעת
החוק מסדר-היום — רוב
ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק
הדינים (תיקון). התשמ"א — 1981, נתקבלה.

ה. הצעה לסדר-היום סדרי הקצאת אמצעים לרשויות המקומיות

אליהו שפייר (המערך):
ההצעה שהגשתי שמה: סכנת העדפות בהקצאת אמצעים לרשויות המקומיות. משום-מה נעלמו המלים "סכנת העדפות" מנוסח ההצעה, ואני מחזיר אותן להצעה כפי שהגשתי.

כוונתי בהצעה הייתה להתריע על הסכנה שקיימת בשנת בחירות, כאשר אנו עומדים בפני בחירות ברשויות המקומיות, של העדפת רשויות מקומיות מסוימות בהקצאת אמצעים. מדובר לא רק בסכנה גרידא ולא רק במליצה, אלא בפרקטיקה הקיימת במציאות הישראלית.

כאשר אחת בא לדבר על מינוי דינים בהקשר של מינויים פוליטיים כלשכה של מפלגה או ברשימה לכנסת, זה בדיוק מה שאיני רוצה לעשות. אינני רוצה לבטל את בחירת הכנסת של העדות; אני רוצה שכל עדות ישראל יתפללו לפי נוסח התפילה שלהן. אינני רוצה לבטל את המנהגים ואורחות החיים של העדות, ולא בכך תביא לאחדות העם. אחדות העם יכולה להתקיים, אם היהודים יתפללו לפי נוסח ספרד, נוסח אשכנז, או נוסח חב"ד של האר"י שאתה מתפלל, או לפי כל נוסח אחר בלדי או שאמי.

הנושא שהעליתי הוא בתחום הרגיש המיוחד של מקומה של המסורת היהודית וההלכה היהודית ואורחות החיים הדתיים כחיי השיפוט הרבני ולא השיפוט החילוני.

דב שילנסקי (הליכוד):
מותר לי לשאול שאלה?

מנחם הכהן (המערך):
אם היושב-ראש ירשה.

היו"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת שילנסקי, אינני נותן לך רשות. שמענו כאן נאום, היו הסברים, ניתנה תשובה, ולא נתחיל מחדש.

דב שילנסקי (הליכוד):
אבל חבר הכנסת הכהן מסכים.

היו"ר מ' סבידור:
הוא מסכים, אבל אני איני מסכים. זה הזמן של הכנסת כולה.

מנחם הכהן (המערך):
אדוני השר לענייני דתות, יש עוול שצריך לתקן אותו, ולא תאמר לי שבין כוגרי הישיבות בני עדות המזרח אין די בעלי כישורים לשמש כדיינים.

השר לענייני דתות י' בורג:
איש לא אמר זאת.

מנחם הכהן (המערך):
לא אמרתי שאמרת.

רוני מילוא (הליכוד):
לכה יצרים. אדוני השר, אמור לחבר הכנסת הכהן, שיעשה רוטציה ברשימתו.

רענן נעים (המערך):
אני רוצה להסביר — — —

היו"ר מ' סבידור:
אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 653: סדרי הקצאת אמצעים לרשויות המקומיות. של חבר הכנסת אליהו שפייר.

אליהו שפייר (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני בא לתבוע את עלבונה של כותרת ההצעה. אינני יודע אם יש צנזורה בכנסת, או יש מסגננים ומתקנים — — —

שלמה הלל (המערך):
בזמן האחרון יש.

מעוט-חשיבות בהרכב רשויות מקומיות. הוא גם אחראי לתוכנית "כנה ביתך". הוא קובע את הסיווג, הוא קובע את הדיורג. קחו את כל הפרויקטים האלה, וראו גם ראו מה מתרחש. שר השיכון מקצה ישרות אמצעים לאותן רשויות ולאותם חביבים שהוא רוצה בטובתם. ואיני אומר שרשות כלשהי אינה זכאית להקצות.

שר השיכון נוסע ומסייר בארץ. אדוני שר הפנים, יש תופעה משונה, יש דבר שקוראים לו אזרחות כבוד. נוסע שר השיכון לעיירה מסוימת, מבטיח הבטחה, ובתום שנה הנה צץ שם פארק לתפארת. איני אומר שתושבי בית-דגון, לדוגמה, אינם זכאים לפארק; הם זכאים גם זכאים. יעלה 20 — 30 מיליון לירות, אין בכך רע. ריאות ירוקות, ריאות חופשיות לתושבי בית-דגון זה דבר חשוב מאוד. שר השיכון ביקר, שר השיכון הבטיח, שר השיכון הקים — שר השיכון קיבל אזרחות כבוד.

אדוני, אני מציע לבטל מתן אזרחות כבוד בשנה זו. שרי ממשלת ישראל אינם מחלקים אלא את מה שממשלת ישראל רצתה ישראל נתן להם.

שר הפנים י' בורג:
לא בודד לי אם בית-דגון זקוקה לאזרח כבוד, או שאזרח הכבוד זקוק לבית-דגון.

אליהו שפייר (המערך):
הדבר הוא פשוט, אזרחות הכבוד אינה מוענקת אלא בנין מענק מיוחד. אם שר מחלק את אמצעיו לפי קריטריונים כדורים ועל השולחן, מדוע תהיה לו אזרחות כבוד מעיר זאת ולא מעיר זאת? שיהיה אזרח כבוד של כל מדינת ישראל.

יש בכך טעם לפגם. איני מחשיד ואיני רוצה להחשיד מעל כמה זאת ולוא גם שר אחד, שבגלל אזרחות כבוד, שאולי כבודה מפוקפק ואיני רב, הוא מוכר עניין זה או זה.

מרדכי בן-פורת (תל"ם):
דוד בן-גוריון בחייו התנגד בתוקף לכל אזרחות כבוד.

דוד שיפמן (הליכוד):
הוא היה מלך אזרחי הכבוד.

אליהו שפייר (המערך):
בכמה עיריות יש נוהל, שאין מעניקים אזרחות כבוד אלא לאנשים שסיימו את תפקידם, שנתיים לאחר סיום התפקיד או לאחר מותם.

איני נכנס לפרטים, ואיני רוצה להחשיד ספציפית. אני אומר שיש טעם לפגם בכך, ששר מחלק באופן ישרי אמצעים לפי שיפוטו, לפי מעופו, לפי נקודת ראותו. אני רואה בכך סכנה של איפה ואיפה, במפורש.

רבותי, קחו, למשל, את עיריית עפולה. בחודשים ספטמבר ונובמבר אושרו עפולה שני תקציבים של 20 מיליון שקל, 200 מיליון לירות — והפרוטוקולים מצויים והתאריכים מצויים — ביחד קרוב ל-40 מיליון שקל, 400 מיליון לירות, לפיתוח סביבתי ולהשקעות שונות, שלדעתי ולדעת רבים מראשי הרשויות, ששוחחתי אתם, באותה סביבה ובאותו אזור, אינם מוצדקים יחסית למיקומה של עפולה ולבעיותיה של העיר הזאת. והדבר נעשה בעזרת תקציבים לא מעטים וישרים שהוענקו על-ידי משרד השיכון בחלק מהפרויקטים שצינתי. אני יודע שאפשר להגן על העניין באופן דחוק, ואני יודע שגם תושבי עפולה זכאים למה שהם זכאים. אבל רבותי, לא מפי באים הדברים אלא מפי עשרות אנשים אחרים.

היות שאנו בשנת בחירות, בשנה שבה כמות האמצעים שתעמוד לרשות הרשויות המקומיות עשויה או עלולה לקבוע את תוצאות הבחירות, אני מייחס חשיבות רבה לנוהל תקין ולהעמדה על השולחן של כל הקצבה וכל הקצאה לרשות מקומית, נוהל שמשרד הפנים מופקד עליו, אם כי עלי לציין, שלא הוא מפר או מסכן את הנוהל הקיים. האשמה איננה מכוונת לעבר משרד הפנים אלא לעבר גורמים אחרים.

רבותי חברי הכנסת, מה לא נאמר על השלטון המקומי? מה לא נאמר על הרשויות המקומיות? אנו יודעים, שסך כל האמצעים העומדים לרשות הרשויות המקומיות אין בו כדי לנהל את ענייניהן. אנחנו יודעים, שאין די אמצעים לראש עירייה, מועצה מקומית כדי לנהל משק תקין לטובת האזרחים. אבל שר הפנים ישיב, שזו רעה חולה במשרדים רבים ובשטחי פעולה רבים אחרים.

אנחנו יודעים, שהאמצעים המוקצבים לרשות מקומית מגיעים לעתים קרובות לאחר המועד, ובפרט ממשרדים ממשלתיים, הצריכים להקצות אמצעים. אני מכיר מקרה שרשות מקומית מסוימת, רשות קטנה, ציפתה יותר משנה ל-10 או ל-15 מיליון לירות שהגיעו לה, וזה היה אחוז ניכר מתקציב שצריכה היתה לקבל ממשרד החינוך. היא ציפתה יותר משנה מהיום שהסכים צריך היה להגיע ועד שהגיע. אנחנו יודעים, שגם האיחור בהכנת התקציבים של הרשויות המקומיות גורם לכך, שחלק מהרשויות מקבלות מקדמות על חשבון התקציב ובהתאם להקצאות של שנה קודמת, והרי קיים פער עצום בין שנה לשנה, ויש פער עצום בין הקצאת המזומנים הזורמים לרשות ובין צרכיה העכשוויים.

אנחנו גם יודעים, שלא ראש רשות אחד ולא שניים אומרים, שכיום לא צריך להיות ראש רשות מקומית או ראש עירייה מוצלח, לא צריך להיות יעיל, לא צריך לחבון, לקיים ולעשות. כל מה שצריך הוא להיות בעל קשרים טובים, אדם שמקורב לשרים, לסגני שרים, אדם שאם הוא לוקח את צקלונו ומקלו ומחזר על הפתחים הוא חוזר עם מזון, חוזר עם שכר להחשיב את תושביו. הריצה לירושלים לשרי הממשלה ולסגני שרים היא לא בכדי, ואיני מאשים את משרד הפנים בעניין זה.

רבותי, אנחנו עומדים בפני פרקטיקה מזוהה, שבשנת בחירות היא פרקטיקה מסוכנת ביותר. שר האוצר מקצה ישרות כספים לרשויות מקומיות. רצים אליו ראשי רשויות, רצים אליו עסקני מפלגות משרויות מסוימות, ורבותי, יש חביבים יותר ויש חביבים פחות. למרבה הפלא, החביבים יותר היום הם דווקא אותם ראשי רשויות שהם נציגי הליכוד, והם זוכים מן המן הזה. באים ראשי רשויות אל שר האוצר, והוא מקצה להם אמצעים.

הנה, ברמתי-ישי, ללא ידיעת משרד הפנים, ללא ידיעת מנהל מחוז הצפון, הוקצבה הקצבה ישירה די נכבדת על-ידי שר האוצר. למינח לבו של מי שאחראי שם על העניין, ורק לאחר לחץ של משרד האוצר ולאחר פניות חוזרות ונשנות, אישר משרד הפנים דשם את ההקצאה הזאת כאיחור. ואין זה מקרה יחיד. פוקדים את שר האוצר לא מעטים, והשר מקצה לחביביו כרצונו, וכרצונו אינו מקצה.

אבל לי היה זה רק שר אוצר, ניחא. יש עוד שרים, יש שר בינוי ושיכון במדינת ישראל, והוא אחראי לפרויקטים לא מעטים; הוא אחראי לפרויקט שיקום השכונות, הוא אחראי לפרויקטים של הרחבה ושיפוץ של שכונות וחיקות, הוא אחראי לפרויקטים נוספים רבים שהם במסגרת טיפול משרדו, למשל ההקצאה למסודות ציבור ולמבני ציבור, שזה דבר שאינו

לשר האוצר, הייתי מבקש שנשיאות הכנסת תקבע, ששר האוצר צריך להשיב על ההצעה לסדר-היום. אם כל הנאום בא כדי שלא לכלול בעניין את שר הפנים, שהוא אדם הגון — כך משתמע מדבריו — למה אני צריך לעלות לדוכן ולהשיב על ההצעה?

אליהו שפייר (המערך):
אתה אחראי.

שר הפנים י' בורג:
אדם אחראי בקושי על עצמו, ודאי שלא על אחרים.

אם ההילה והעטיפה של הצעת חבר הכנסת שפייר היתה עקב לווית שפתיים שיכולה להתהוות בשנת בחירות, הוא עצמו נתן דוגמה נחמדה מאוד כיצד מייצרים לווית שפתיים. אני יודע אם התוכנית "בנה ביתך" הומצאה והונהגה בימיה של הממשלה הנוכחית.

שלמה הלל (המערך):

שום דבר לא הומצא בימיה של הממשלה הנוכחית. הכול היה קיים.

שר הפנים י' בורג:

אם היתה קיימת, איפה היה חבר הכנסת שפייר? מדוע לא דיבר על התוכנית "בנה ביתך"?

יהודה חשאי (המערך):

מה עשה שר השיכון בעניין זה. בעניין התוכנית "בנה ביתך"?

שר הפנים י' בורג:

אם ההצעה של חבר הכנסת שפייר באה בגלל הרצון העז להרחיק משרים לווית שפתיים — ואני מבקש ממך, חבר הכנסת חשאי, להקשיב — אומר שהדברים שלו היו דוגמה כיצד מייצרים לווית שפתיים בשנת בחירות. הוא ציין דוגמה אחת. אחיהם לדוגמאות נוספות של "בנה ביתך". נדמה לי שהרעיון הזה לא נולד אצל שר השיכון הנוכחי. הרעיון נולד קודם. איפה היה חבר הכנסת שפייר? מדוע לא החשיב את שר השיכון ראו על התוכנית "בנה ביתך" ועל מתן הקצבות?

לכן, אני אומר בניהווא: יש דברים שצריך להתייחס אליהם. אני מתייחס לקריאת הכינויים של חבר הכנסת חשאי. הייתי חבר בכמה ממשלות. לא שמעתי חשדות מסוג החשדות שהעלה חבר הכנסת שפייר, לא בשנת 1970, לא בשנת 1973, לא בשנת 1977 ואפילו לא בשנת 1981.

יהודה חשאי (המערך):
כנראה לא היתה סיבה.

אליהו שפייר (המערך):
אז היה בסדר.

שר הפנים י' בורג:

לא צריך לומר שהיה ובשנת 33 לקיום ישראל יש חשד, לא כרורים המהלכים.

אגלה סוד. אני אורז כבוד בהרכב מקומות. אני ממעט בנסיעות, לא רק בחוץ-לארץ, אלא גם בתוך הארץ. כל מקום שאתה מבקר בו — זה עולה משהו. אין עצה לכך. כך המצב, כך היה וכן יהיה. לכן אני ממעט בנסיעות. אבל, נעבור לדוגמה שלך. לא אדבר על אורחות כבוד בבית-דגון אלא על הקצבה לעפולה ולכתיים. מה לעשות אם אין כסף די גם בשביל עפולה וגם בשביל כתיים? משהו צריך להחליט על כך — הממשלה או ועדה. נדמה לי שכל הדברים האלה מוגזמים. משרד הפנים

יש חשש שהקצבות ניתנות, ולא במקרה, בצורה סלקטיבית, עליי שרים רבים, רבים מדי, ולא אמנה את כולם. לרבות שר התחבורה, לרבות עניין הצמחים המוארים, חבר הכנסת שיפמן. הדברים אינם נקבעים רק לפי הצרכים. הם נקבעים לפי ההתרשמות, ולפעמים, לפי הערכתי, לפי צרכים פוליטיים ולפי העדפות פוליטיות.

ובכן, אני חושב שבשנת בחירות, כשאנחנו עומדים לפני בחירות מוניציפליות כחודש נובמבר השנה, צריך להיות זהיר שבוהיר בנושאים אלה. הכול צריך להיות גלוי, הכול צריך להיות פתוח. לא יעלה על הדעת, ששר יקצה אמצעים —

שלמה הלל (המערך):

איך אמר בני שליטא, לא מתחת לשולחן.

אליהו שפייר (המערך):

לא יעלה על הדעת, שיוקצה סכום או תובטח הבטחה או תהיה התחייבות בלא שתמסר הודעה לוועדת הפנים.

יהודה חשאי (המערך):

באישור שר הפנים.

אליהו שפייר (המערך):

לא, לדעתי, בשנה זו אפילו בזה. אין די. תמסר הודעה מדי חודש כחודשו לוועדת הפנים על כל הבטחה — כי נעשית חגגה מייד לאחר ההבטחה — על כל התחייבות, וודאי שעל כל הקצאה ישירה, כדי למנוע חשד ולוית שפתיים.

אהרן הראל (המערך):

למה רק בשנת בחירות?

אליהו שפייר (המערך):

אני בא לתקן בעת חקנות מרחיקות לכת. אני בא להתריע על סכנה מיוחדת שקיימת השנה, כשיש לזה משמעות מיוחדת. אם הדברים כשרים, אם הדברים כל כך יפים, תמסר הודעה בכל יום ראשון כחודש. עליי כל שר, על ההבטחות שהבטחת, על ההקצאות שהקצה ועל הפרויקטים שאישר, וראה כל העם.

רבותי, זו בעיה שהיא מעבר לשאלה של העדפה אישית. פה מדובר באפשרות של העדפה של אוכלוסיות שלמות. התושבים של עפולה שווים לתושבים ולאזרחים של כתיים או של מקום אחר בארץ הזאת. אנחנו צריכים לדעת לחיות בהרגשה, שהדברים נעשים בצדק. צדק אינו צריך רק להיעשות — ואני חושב שצדק נעשה, אפילו יטען כך שר הפנים — אלא צריך גם להיראות, ובשנת בחירות — שבעתים. לכן, אני קורא לטכניקה מיוחדת השנה, שתגביל את השרים הפרטיקולריים, את המשרדים הייעודיים, מלהקצות כספים בעשרות מסגרות, כאשר אין התמונה כוונה לציבור ולאשרי הערים. אני קורא לטכניקה, שתאפשר לכולנו לראות מה נעשה, כמה ומדוע. הכול יהיה מונח על שולחן של ועדה מוסמכת בכנסת.

היור' מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת אליהו שפייר. אני מזמין את שר הפנים.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית כול, רצוני להודות על האבחנה הדקה שאבחן קודמי. הוא הבחין בין משרד הפנים ושר הפנים לבין יתר המשרדים והשרים, הספציפיים, הייעודיים, לפי ההגדרות השונות. אם הכוונה היא

— הצעה לסדר-היום: הצעת חוק הרשויות המקומיות (ריבית והפרשי הצמדה על תשלומי חובה של המדינה) —

ערים ולראשון רשויות מקומיות בארץ. שאינם רוצים להגיש את מועמדותם, מפני שהם חוששים שאם הם ייבחרו — לא יקבלו כסף. היום זו מדינה דמוקרטית, שמועמד מדבר בצורה כזאת? דעו ל:ם, שאתם מפוקקים את כל החישובים של החברה הישראלית.

קריאה:

הבא דוגמא.

מיכאל בר-נר (המערך):

אתם מתעבים ברושות השירות, מביאים לפוליטיזציה במינהל הציבורי. ניתנו הדוגמאות של השבוע האחרון. אתם מחלקים הקצבות מתחת לשולחן. כלכלת הבחירות של יורם ארדור הגיעה לאפוליאוסה שלה, לסיום שלה. עם המדר של חודש ינואר.

רוני מילוא (הליכוד):

— — — מתחת לשולחן, על מה אתה מדבר?

מיכאל בר-נר (המערך):

אני מציע, שבנושא הזה חתייעץ עם חברך בני שליטא.

מה שאני רוצה לומר הוא, שחלק גדול מההקצבות ניתנות בהתאם לשיקולים פוליטיים ודרישותם וברורים, ואני מציע שהנושא הזה ייבדק וידון עד הסוף. דעו לכם, שיש לכם אחריות רבה בנושא הזה. אתם מציעים את המדינה אחורנית בקצב הולך וגובר, וכל אחד מאתנו שואל את עצמו, מה יקרה אחרי 26 באפריל 1982.

משום כך, אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר מ' סביר:

חבר הכנסת שפייר, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

אליהו שפייר (המערך):

כן.

היו"ר מ' סביר:

לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הנושא לוועדה, והשנייה — להסיר את הנושא מסדר-היום. אני מעמיד להצבעה את ההצעות זו מול זו ומבקש למנות.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה — 31

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — 37

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

ו. הצעת חוק הרשויות המקומיות (ריבית והפרשי הצמדה על תשלומי

חובה של המדינה), התשמ"א — 1981*

שלמה הלל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, לא אחת אנחנו קוראים בעיתונים ושומעים ברדיו על מצוקתן הכספית של הרשויות המקומיות. כאשר ראשי השלטון המקומי צריכים להופיע כעניים בפתח לפני דלתותם של שר הפנים ושל שר

מצדו מחלק משאבים לפי סל הצרכים והשירותים. כך גם במשרדים הייעודיים. עוד מעט חבר הכנסת וירשובסקי יגיש הצעה בנוגע לריבית ולהפרשי הצמדה על תשלום חובה של המדינה. נדון על כך, שלפעמים יש פיגור בהעברת הכספים.

שלמה הלל (המערך):

אני אגיש את ההצעה.

שר הפנים י' בורג:

השם של חבר הכנסת וירשובסקי מופיע לפני שמך.

אני יכול לומר, שיש בכנסת מכשירים לבדוק את הדברים. אם יש עניין קונקרטי בקשר לשר מסוים, אפשר להגיש הצעה לסדר-היום. אם העניין הוא בעל משקל פחות, אפשר להגיש שאלתא. יש ועדת ביקורת, יש, כוונת ה', בכנסת הדמוקרטית הזאת מכשירים שונים בקשר לעניין שחבר הכנסת שפייר העלה היום.

אשר על כן, אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שפייר מסדר-היום.

היו"ר מ' סביר:

חודה לשר הפנים. אני מומין את חבר הכנסת מיכאל בר-נר.

מיכאל בר-נר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת אליהו שפייר לוועדה. רק ביום רביעי שעבר היתה כאן סערה שלמה בנושא הפוליטיזציה. הסביר לנו אז שר האוצר, יורם ארדור, עד כמה אין פוליטיזציה בשירות הציבורי. כאשר העלינו, בקריאת ביניים, את נושא הדחתו של רפי רוטר מתפקידו כמנכ"ל הביטוח הלאומי, מייד הסביר לנו שר האוצר, והצטרפו אליו כל חברי הליכוד והקואליציה, שהיה כאן רענון ולא פוליטיזציה, אלא שבמקרה בא ראש הממשלה וטרף להם את הקלפים ואמר את ההיפך. הוא קלקל להם את השורה.

מייד אחרי זה באה פרשת גורלינק ופרשת אבי ברוך. יש השתוללות מחלטת בנושא זה, וגם בנושא שהעלה עכשיו חבר הכנסת שפייר. יש הזרמה של כספים ללא ביקורת. או עם ביקורת אבל עם כוונה כרוזה מאוד. שר השיכון מזרים כספים למי שהוא רוצה, שר האוצר מזרים כספים למי שהוא רוצה, ושרים אחרים מזרמים כספים למי שהם רוצים; ואנחנו יודעים זאת, יודעות זאת הרשויות המקומיות שמקבלות כספים, יודעות אלה שאינן מקבלות. אנחנו יודעים שהכללים של נוהל חקן קיימים על-גבי הנייר אבל אינם מבוצעים.

אתם כל הזמן מאשימים אותנו ושואלים: מה היה בתקופתכם? קורם כול, באתם לשפר. אחרי שלושים שנות הרס של מפא"י באתם לחקן. גם אם בתקופת שלטון מפא"י בשנות החמישים היו דברים שלא כתיקונם, מפלגת העבודה תיקנה אותם בשנות השישים. עכשיו אתם מחזירים אותנו לעידן הפרוטקציה והפוליטיזציה. אני שומע על מועמדים לראשות

היו"ר מ' סביר:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק הרשויות המקומיות (ריבית והפרשי הצמדה על תשלומי חובה של המדינה), התשמ"א — 1981. רשות הדיבור לחבר הכנסת שלמה הלל.

אני משוכנע לחלוטין, ואני חושב ששר הפנים יוכל לאשר את דברי, שאילו קיבלו הרשויות המקומיות את מלוא חובן מהשלטון המרכזי, או אילו קיבלו אותו בתוספת ריבית והצמדה, כי אז חלק גדול מהבעיות שלהן היה בא על פתרונן. כל התשלומים המגיעים לרשויות המקומיות מהאזרחים, מגיעים לכדי רבע עד שליש מההכנסות של הרשויות המקומיות, ולגבי תשלומים אלה מצאנו תקנה לגבי הפיגורים. אך אם כל התשלומים של האזרחים הם כשליש מההכנסותיהן, הרי התיקון שתיקנו לגבי העיכובים מקיף 10% מהשליש, 15% מהשליש, אבל החוב העיקרי של 70% או 75% לרשויות המקומיות נובע מהשלטון המרכזי.

כאשר דנו בוועדת הפנים ואיכות הסביבה, בשנת 1980, בהצעת חוק הרשויות המקומיות (ריבית והפרשי הצמדה על תשלומי חובה), התש"ם—1980, הצענו להחיל את הכלל הזה גם על הממשלה, כל חברי הוועדה, מכל סיעות הבית, מהקואליציה ומהאופוזיציה, וחלק מהם היה מצוי בענייני השלטון המקומי, כולם הצביעו על כך, שהכלל הזה צריך לחול גם על הממשלה, הם הבינו, שעלידי כך נתקן בצורה יסודית את בעיותיהן של הרשויות המקומיות. אני תוהה ומרגיש, אדוני היושב-ראש — כל חברי הוועדה, מכל הסיעות, הבינו זאת. אך הממשלה ניצלה את זאת וזכות שמדמת לה לטעון "לנושא חדש", העניין הובא לוועדת כנסת, שלא היתה מצויה בעניין, שם הופעל הרוב האוטומטי והוחלט שזה "נושא חדש". וכך ירדה ההצעה הזאת מסדר-היום.

לכן אני מעלה היום את ההצעה, ואני פונה לכל חברי הבית מכל הסיעות: לכולנו יש עניין ברשויות המקומיות. הבה נמצא תיקון לעניין הזה, ונאפשר לרשויות המקומיות לתכנן את צעדיהן ואת מעשיהן, על-ידי כך שנאמר שחוק החקציב יתחלק ל-12 חלקים, ואם יקרה עיכוב מעבר ל-60 יום — אזי מרכז השלטון המקומי יקבל את הסכום הזה בתוספת הצמדה וריבית, כמקובל היום במדינה בכל הקטגוריות, בין שהאזרח חייב לרשות בין שהרשות חייבת לאזרח. לפי דעתי, אנחנו יכולים בדרך זו לעשות דבר אשר יקל על הרשויות המקומיות, ימנע מהן את ההתבזוזה של עמידה בפחד, יאפשר להן לתכנן את צעדיהן, ויחיל על הממשלה מה שהיא דורשת, בצדק, שיחול על כל האזרחים. מה שהיא בצעם עושה כלפי כל האזרחים.

מונחת כאן הצעת החוק בקריאה טרומית. אינני מציע להיכנס לפרטים. אם ההצעה תעבור לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, ניתן יהיה להכניס בה את החיקונים והשיפורים כפי שמתבקש. אני משוכנע, שבנושא זה אני מדבר לא רק בשם של כל אנשי מרכז השלטון המקומי וכל אנשי הרשויות המקומיות, אלא גם בשם של כל אזרחי חבלי הכנסת שידעו את העניין וניסו להביא לחיקונו, ולצערו הרב הדבר לא עלה כידם. אני רוצה לקוות שעכשיו נמצא תיקון לעניין זה והבעיה תבוא על פתרונה, דבר שיקל על מרכז השלטון המקומי ועל הרשויות המקומיות, וכיחיד ימנע את ההתבזוזה המיותרת, שאין כמו שר הפנים היועד שהיא אכן קיימת.

היו"ר מ' סבירוב:

תודה לחבר הכנסת הלל. אני מזמין את שר הפנים להשיב על הצעת החוק.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמחתי שבדין על הצעת החוק הזאת, שהוגשה על-ידי חברי הכנסת וירושובסקי והלל, תהיה לי הזדמנות לשמוע שניים מתלמידי, אחד שלמד כמה שבועות ואחד שלמד כמה שנים, אבל העונג המושלם הזה כנראה נבצר ממני.

האוצר, וכמליץ יושר מדבר בעדם מנכ"ל משרד הפנים, כדי לעזור להם כמצוקתם. במקום לעסוק בענייני העיר שלהם ולתכנן את עבודתם, עליהם לחזור, ולבקש כי ייתנו להם גמילות חסדים לגמור את התודש, כדי שיוכלו לשלם את משכורות העובדים או לעמוד בהחייבותיהם הכספיות.

בעיית המצוקה הכספית של מרכז השלטון המקומי נובעת במידה גדולה מאוד, אם לא במידה מכרעת, מעובדה אחת. הידועה בוודאי לשר הפנים: חובות הממשלה לרשויות המקומיות מסתכמים במיליארדים רבים של שקלים, ובכל יום של עיכוב תשלום המיליארדים הרבים הללו נגרמת הכבדה בלתי-נסבלת לרשויות המקומיות, אבל יותר מכך — נגרם להן הפסד כספי גדול יותר. שר האוצר מתפאר ושמח בחלקו, הוא אומר שהצליח להוריד את האינפלציה לכדי 100% לשנה. איננו יודעים מה יהיה כשנה הבאה, אבל גם כ-100% לשנה — הרי 10 מיליארד שקל חובות לרשויות המקומיות לו כשנה, גם אם משלמים להן אותם היום, הרי ערכם שווה כדי מחצית. כלומר — הפסד של 5 מיליארדי שקל בשנה אחת.

התופעה של עיכוב תשלומים, שיש עמה גם הפרעה בעבודה וגם נזק, היא תופעה חמורה מאוד לגבי מרכז השלטון המקומי, וגם לגבי שר הפנים ומשרד הפנים כולו.

האמת לאמיתה היא, שכתוצאה מהאינפלציה שבה אנו חיים זה כמה שנים, נתקבלה מערכת חוקים, שבאה לתקן את הפגם שנוצר מעיכוב תשלומים, שיש לו משמעות שונה לחלוטין בזמן אינפלציה. אם בימים כתיקונם עיכוב תשלום גורר בעיה של ריבית, שיכולה להגיע ל-10%, ל-15% או ל-20%, הרי עיכוב תשלום כלשהו בתקופת אינפלציה יש עמו פיתוי רציני מאוד לצד המעכב את התשלום ונזק רציני למי שצריך לקבל את התשלום, לכן נתקבלה שורה שלמה של חוקים, שכאז להסדיר את העניין הזה, וכצדק, אדם שחייב לשלם למס הכנסה ואינו משלם בזמן, מחייבים אותו לשלם את הסכום שהוא חייב בתוספת הצמדה וריבית.

רק לפני שנה וחצי, ב-1980, קיבלנו, על-פי הצעת הממשלה, חוק שבא להסדיר את חובותיהם של האזרחים לרשויות המקומיות. אמרנו, שאם אזרח חייב לרשות מקומית פלונית והוא איננו משלם בזמן, הוא חייב לשלם את החוב בתוספת הצמדה וריבית הקבועה בחוק. הדבר הזה נתקבל על דעת כולם בכנסת בקריאה ראשונה, שנייה ושלישית, והפך לחוק, ותוך כדי התדיינות בחוק הזה בוועדת הפנים של הכנסת, הורחבו ואמרנו שאם רשות מקומית חייבת לאזרח, גם היא חייבת לשלם לו את הסכום הזה, אם עובר זמן מסוים. בתוספת הצמדה וריבית, וגם זה נתקבל.

כחוקים אחרים אמרנו, שאם אדם חייב כסף לאוצר והוא מעכב את התשלום, הוא חייב לשלם אותו בתוספת הצמדה. אם האוצר חייב להתחזיר לאזרח כסף בגין תשלום יתר של מס הכנסה, הוא מקבל את הכסף חזרה בתוספת הצמדה וריבית.

יש רק גורם אחד, שלגביו הכללים האלה אינם חלים — כאשר הממשלה חייבת כספים לרשות המקומית. ראו, חברי הכנסת, אם אזרח חייב לרשות המקומית והוא מעכב את התשלום, הוא משלם אותו בתוספת הצמדה וריבית, אם הרשות המקומית חייבת לאזרח, היא מחזירה לו את החוב בתוספת הצמדה וריבית. רק אם הממשלה חייבת לרשות המקומית, היא איננה מחזירה לו את הסכום בתוספת הצמדה וריבית. וכאן שורה הרע של כל הבעיות של מרכז השלטון המקומי ושל הרשויות המקומיות.

חוכרת ט"ז, ישיבה נ"ט

— הצעת חוק הרשויות המקומיות (ריבית והפרשי הצמדה על תשלומי חובה של המדינה) —

בשביל ענייני חינוך, זה בוודאי יותר ממה ששילמו שנה קודם לכן. כי מספר הילדים לא ירד באופן דרמטי, אם ירצה ה' הוא עלה. אם כך, למה לא יעשו זאת ויורידו את העול מראש הרשות בכלל התשלומים המאחרים לבוא? אינני זוכה להסכמה בעניין זה. אם זה ייעשה, אני אחיה מאושר.

עכשיו אני רוצה להתייחס להצעה בנוגע להצמדה. ראשית חוכמה, חלק מהדברים לא יועיל, מסיבה פשוטה. ואני מזהיר ומציע שלא לקבל את הצעתך. חבר הכנסת הלל, כי זה יכול להיות בומרנג. נניח שהכנסת תקבל את חוק ההצמדה של חובות הממשלה לרשויות המקומיות. מה יהיה אז? — לא יאשרו את התקציב לשנה שלמה, אלא יאשרו אותו טיפין טיפין, כדי שאיש לא יוכל לטעון שהיה איחור ומשום כך צריכים לשלם גם הפרשי הצמדה. אם כן, מה הועילו חכמים בתקנתם? אין כזה שום תועלת. לכן אני אומר: זה לא יועיל לנו הרבה. יכול להיות שידרשו אותו דבר מהרשויות המקומיות, וגם הן תשלמנה כל חוב וחוב לפי הצמדה.

שלמה הלל (המערך):

נכון, זה קורה.

שר הפנים י' בורג:

אם כן, אנחנו כגלגל חוזר.

שלמה הלל (המערך):

אדוני השר, אתה יודע שכאשר רשות חייבת להחזיר לאזרח, היא מחזירה את זה כעבור זמן-מה עם הצמדה.

שר הפנים י' בורג:

אבל גם היא לא תמיד צמודה.

שלמה הלל (המערך):

היא חייבת, זה כתוב בחוק.

שר הפנים י' בורג:

אני פוחד, אני חושש, שאלו היתה מתקבלת ההצעה כמו שאתה וחבר הכנסת וירשובסקי הצעתם, היינו מכריחים את המשרדים ללכת לשיטה של תקציבים נוספים במקום שהיה להם תקציב שנתי מסודר. במקום להשיג את הריפוי, היינו רק מעבירים את המחלה ממוקד למוקד. אשר על כן, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

אהרן נחמיאס (המערך):

אפשר לשאול את כבוד השר שאלה?

היו"ר מ' סבידור:

לא, לא. חבר הכנסת נחמיאס. שב.

בבקשה, חבר הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני פונה לכל חברי הכנסת, מימין ומשמאל — גם לאלה מימין שקיבלו הוראה להצביע בעד חסרת החוק — ביחוד לאלה שהיו חברי מועצות עירוניות, סגני ראש עיר, שיוועים בדיוק שאנחנו מביאים חוק שהוא חיוני לרשויות המקומיות, מפני שמדובר בסכומים המגיעים לרשויות המקומיות כחוק, ואם הן לא תקבלנה את זה, הן תצטרכנה לקחת הלוואות; ואם הן תיקחנה הלוואות, יצטרך האזרח לשלם את הדברים האלה; וההלוואות שהרשויות המקומיות תיקחנה בוודאי תהיינה צמודות, כך שהאזרח יפסיד פעמיים.

אנחנו צריכים, גם מבחינה מוסרית, לדאוג לכך. שמה שכל אזרח מדינת ישראל חייב לעשות, גם ממשלת ישראל חייבת

אני רוצה לומר לחבר הכנסת הלל, הבקיא בחלק מהצרות מאותה תקופה שהיה יושב-ראש ועדת הפנים, ובחלק מאותה תקופה שישבנו יחד, שחלק מהדיאגנוזה שלו נכון; ברם אינני רואה את התראפיה דווקא באותן עצות שהוא השיא לנו כאן.

אני רוצה להעיר כמה הערות. קודם כול, הזמן לבירור הבעיה הזאת הוא למעשה בשעת הגשת התקציב. ואם נזכה להגשת הצעת התקציב בשבועות הקרובים — — —

היו"ר מ' סבידור:

אני תפילה שנוכח.

שר הפנים י' בורג:

אז זה בסדר, אז חצי התקציב יש לך. כי חז"ל אמרו: תפילה עושה מוצא. ובכן חצי תקציב כבר אושר. אבל בין שנוכח להצעת תקציב שלמה, ולא אמרתי מושלמת, ובין שנוכח לתקציב-ביניים, בכל אופן המקום לבירור העניין הוא בעת הדיון על התקציב.

שלמה הלל (המערך):

מדובר בעניין עקרוני של חקיקה, לא בתקציב הספציפי הזה.

שר הפנים י' בורג:

כאן יש לדעתי, להבחין בין שני דברים. אני מקבל בהסכמה גמורה, שאלו כל התשלומים המגיעים לרשות המקומית היו מגיעים בעתם וכדומה. כמו גשמי ברכה, אזי חלק גדול של ה"יוזעקו" הקולקטיבי והאינדיבידואלי היה יורד מסדר-היום שלנו.

שלמה הלל (המערך):

נכון.

שר הפנים י' בורג:

ברם, אמרתי שלחלק מהדיאגנוזה אני מסכים; מהתראפיה שמציעים אני מסתייג. ואני רוצה לומר מדוע.

לדעתי יש להבחין בין כמה וכמה דברים. בעול ובסבל של החובות שקיימים עוד משנים קודמות מטפלים על-ידי קונסולידציה ובדרכים שונות נוספות. אחר כך יש צרה, רעה חולה, שלצערי טרם התגבר עליה, שהתשלומים של המשרדים הייעודיים, ומדובר בעיקר בתשלומי משרד החינוך, אינם מגיעים בזמן. אתה צריך לשלם לקבלן בחודש אוגוסט, כדי שגן-הילדים יהיה מוכן בתורש ספטמבר לקבל את הילדים. אבל התשלומים מגיעים יותר מאוחר.

שלמה הלל (המערך):

הרבה יותר מאוחר, לפעמים אחרי שנה ושנתיים.

שר הפנים י' בורג:

גם איחור קטן זה הרבה.

יעקב גיל (המערך):

באינפלציה הזאת — אתה צודק.

שר הפנים י' בורג:

לכן הצעתי בשעתי הצעה, עדיין כלי הצלחה יתירה. אביא דוגמה ממשרד החינוך. כאשר גם המשרד וגם החינוך קרובים ללבי, מה הקושי שם? — הקושי הוא, שרק אחרי כמה חודשים יודעים כמה שעות לימד כל מורה. כמה הוציאו בחדר הטבע או בחדר הכימיה וכו' וכו'. הצעתי שנקים קרן, אשר יכולה תמיד לשלם בהיקף של התשלומים של השנה שעברה, אפילו יותר, כי הרי יש אינפלציה. הערייה אינה בורחת. אם, נניח, בשנה הקודמת שילמה הרשות המקומית סכום מסוים

קובע, שכל זמן שלא הוכרו התוצאות ואם יש פנייה — הוא נענה.

מי בעד העברת הנושא לוועדה — ירים ידו: מי בעד הסרת הנושא, כלומר — נגד העברה לוועדה — ירים את ידו. נא למנות.

אהוד אולמרט (הליכוד):
במערך לא יודעים למנות.

היו"ר מ' סבידור:
נא להרים ידיים שוב.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
הוא עושה השהיה, זה ברור.

היו"ר מ' סבידור:
מי בעד העברת הנושא לוועדה — ירים ידו. מי בעד הסרת הנושא מסדר-היום ירים ידו.

ה צ ב ה

31 — בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום

27 — בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה.
ההצעה להסיר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (ריבית והפרשי הצמדה על תשלומי חובה של המדינה).
התשמ"א — 1981, מסדר-היום נתקבלה.

ז. הצעה לסדר-היום

תנאי מעצורם של האסירים הפלשתינאים מהגדה ומרצועת-עזה

ידועות ומפורסמות שביתות הרעב שהיו בשנת 1976 ובשנת 1977, השביתות הממושכות של האסירים הערבים הפלשתינאים בבתי-הכלא של נפתא, אשקלון ובאר-שבע, בתביעה לשיפור תנאי המאסר התדאנושיים החמורים במיוחד בבתי-כלא אלה. שלושה אסירים: אלי-ג'עפרי, חלאוזה ואניס דאולה מצאו את מותם כעת השביתות האלה.

חברי הכנסת, עובדות החיים הן כאלה, שיותר מ-35 איש מן האסירים הפלשתינאים שנכנסו לבתי-הסוהר בריאם ושלמים, מצאו את מותם בגלל תנאי המאסר, היחס הקשוח והמחלות, בגלל תחרותוה וטיפול רפואי לקוי בבתי-הסוהר. רשימת השמות נמצאת אצלי, ואמסור אותה לכל המעוניין.

ומה היא המציאות? המצב בתאים הוא חמור ביותר. האסירים לנים על מזוניה ספוג דקים, שרועים על הרצפה זה ליד זה, כשלעתים 20 איש ישנים בחדר, שרוחבו אינו עולה על 30 מטר מרובע. כפי שהאסירים מתבטאים, השטח לאיש אינו עולה על שטח של חלקת קבר. הצפיפות איומה. לתאים לא מגיע אור השמש, לא נכנס אוויר, החלונות קטנים מאוד, הרשת צפופה, והקירות החיצוניים קרובים מאוד וסוגרים עליהם. התנאים הסניטריים בלתי נסבלים. כרוך בתי-הכלא אין בתי-שימוש מופרדים די צורכם מהתאים, וברבים מהתאים האסירים אוכלים ועושים את צורכיהם, כשהם מבלים בתוך התא 21 שעות ביממה. רחצה במים חמים בקושי מגיעה לאסיר

לעשות. ואני חושב שתוכנה עלינו, לא רק מבחינת העזרה לרשויות המקומיות אלא גם מבחינת חינוך האזרח, לתמוך בהצעת החוק.

אני מציע שהצעת החוק תועבר לוועדה.

היו"ר מ' סבידור:
תודה. אני מעמיד עכשיו להצבעה זו מול זו את ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום ואת ההצעה להעביר אותה לוועדה. נא למנות.

קריאה:
שני מונים.

היו"ר מ' סבידור:
אני מבקש שלא לעזור לי. שני מונים צריך היה לבקש לפני ההצבעה.

אריה נחמקין (המערך):
טעות, קרתה טעות.

היו"ר מ' סבידור:
סליחה, כל זמן שלא הכרזתי על התוצאות מותר לבקש. אני מבקש, אם כן, מחבר הכנסת רענן נעים ומחבר הכנסת אהוד אולמרט למנות.

אהוד אולמרט (הליכוד):
נקבע תקדים לפני שבועיים, בישיבה שניהל חבר הכנסת שחל. הוא ביקש שירימו ידיים, הרימו ידיים משני הצדדים, ואז ביקשו למנות.

היו"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת אולמרט, רק היושב-ראש קובע. היושב-ראש

היו"ר מ' סבידור:
אנחנו עוברים לנושא האחרון — הצעה לסדר-היום מס' 702: תנאי מעצורם של האסירים הפלשתינאים מהגדה ומרצועת-עזה. אני מזמין את חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (התזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת קניג לבדיקת התנאים בבתי-הסוהר בישראל, שפרסמה את ממצאיה בחדוש אוגוסט שעבר, הצביעה על התנאים הקשים והבלתי-נסבלים בבתי-הסוהר בישראל. העיתונות פרסמה אז רק קטעים מתיאוריה המדאיגים. לפי עיתון "ידיעות אחרונות" מ-22 בנובמבר 1981 אמרה ועדת קניג, ואני מצטט: "המצב בבתי-הסוהר הוא כה חמור, בלתי-אנושי ונמצא על סף התפרצות כאופן שנדרשת מהפכה מחשבתית ומעשית להבראת המצב".

אם כאלה הם התנאים בבתי-הסוהר בישראל לגבי כלל הישראלים, שבעתים חמור מצבם של 4,000 האסירים מהשטחים הכבושים הכלואים בבתי-הסוהר בישראל, בגדה המערבית וברצועת-עזה. לפני שלושה שבועות נפגשו חברי סיעתנו וכמה עורכי-דין בחיפה עם משלחת משכם של אמהות ונשי אסירים, שהעלו בפנינו את זעקת הכאב והרעגה העמוקה נוכח סבלם החמור ביותר ותנאי מאסרם הבלתי-אנושיים והמחרידים של האסירים מהשטחים הכבושים.

ומחרימות את כל הכתובים ושורפות אותם גם כשזו יצירה אישית בתוך בית-הסהור, ויש בין האסירים גם סופרים וגם משוררים.

הענישה השרירותית המופעלת נגד האסירים נגזרת לעתים קרובות באופן נקמני, כדי לשבור את רוחם. העונשים נגזרים על הדברים הקלים ביותר — על שירה בצוותא, על מסירת תלונה למשפחה בעת הביקור המשפחתי. לפעמים מענישים את כל דיירי התא כגין עבירה של אחד מהם. העונשים כוללים אי-אספקת מים חמים, קיצוץ שעות טיולים בחצר, ביטול ביקורים, מכות אכזריות ומשפילות. העמדת האסירים עיומים במשך שעות ארוכות בחוץ והפעלת גז מדמיע.

עונש הצינוק הוא האכזרי ביותר. הצינוק הוא כקבר ללא פתח. האסיר ישן במשך לילות רבים על הרצפה עם כיסוי דל. הוא מוצא לשירותים פעם ביום, בשבמשך כל היום הוא עושה את צרכיו בתוך הצינוק.

יש אסירים הרוצים ללמוד באוניברסיטה. אוניברסיטת בירזית הכינה תוכנית ללימודי אסירים, אך הנהלת בתי-הסהור מונעת את הצטרפותם של אסירים לתוכניות לימודים כאלה בתוך התאים שלהם.

תנאי הביקורים המשפחתיים קשים ביותר. משפחות באות ממרחקים. במיוחד כשהן רוצות לבקר ככלא נפחא, המרוחק כ־60 ק"מ מבאר-שבע, ובבית-הסהור באר-שבע ובאשקלון. נסיעה משכם לנפחא אורכת חמש שעות כבידון אחד. ההמתנה בתור להירשם בבית-הכלא היא ארוכה; התור בעת ההמתנה לפגישה הוא ארוך; תנאי המפגש הם קשים ובלתי-אנושיים. כאשר רשת צפופה מפרידה בין האסיר לבין בני משפחתו, והם יכולים רק להביט זה לזה בעיניים, כשהאם אף אינה יכולה ללטף את ראש בנה — ואי אסיר שיתלונן בפני משפחתו על תנאי מאסר קשים אלה. הביקור הוא לשלושה בני משפחה בלבד ומתקיים אחת לשבועיים, וכך יוצא שאח, אחות או דוד אינם יכולים לראות את יקרים אלא כעבור חודשים. היחס של חיילים או אנשי משמר הגבול או שומרים כלפי המשפחות הוא גס ונוקשה, ולפעמים יחס של התעללות, יחס מבוה. מפורסמת ההתקפה הברברית של חיילים ואנשי משמר הגבול ב־12 ביולי 1981 על המון האמהות והנשים שביקרו ככלא באר-שבע.

חמור מצבן של כ־30 האסירות הערביות הפלשתיאיות בנאות-הרצה. הן מוחזקות יחד עם אסירות פליליות, שחלק ניכר מהן אסירות אלימות. האסירות הערביות הן מטרה להתקפות, להתעללות ולניסיונות לאלצן לעשן סמים בתוך בית-הסהור, וזאת לעיני הסהורות.

האסירים הערבים מהשטחים הכבושים אינם נהנים מהקטנת תקופת המאסר בשליש, אינם זוכים לחופשת חג או לחופשת בית — כמו כל האסירים. ככל תחומי החיים כבתי-הסהור סובלים האסירים הערבים מהשטחים הכבושים מאפליה גסה מנקרת עיניים, בהשוואה לאסירים היהודים.

חברי הכנסת, קשה במיוחד מצב האסירים בבית-הסהור נפחא בגב. זה בית-סהור שבו תנאים קשים ביותר. הצפיפות האיומה, התנאים ההיגייניים הירודים מאוד, ההתחששות הנוראה לאסירים ולצורכיהם האנושיים, היחס של התעללות ומכות ועונשים, חוס הקין וקור המדבר — הופכים את המקום לגיהנום. סופות חול בקיץ ושיטפונות בחורף הם מנת חלקם של האסירים. בית-הסהור נפחא הוקם, כנראה, כדי להתיש את בריאותם ואת רוחם של האסירים. האסירים הערבים שם חובעים שוויון, ותביעותיהם מינימליות: במקום לישון על הארמה הם מבקשים מיטות. בגדים חמים, שמיכה חמה, הקלת

פעם אחת בשבועיים או בשלושה שבועות. בבית-הסהור בגנין, למשל, שבו כ־240 איש, יש דוד בתי אחד, המולק פעם אחת בכל שנייה, ותורו כל כ־10 אסיר מגיע בקושי פעם אחת בחודש. הכביסה נעשית בתנאים סניטריים גרועים, ללא מים רותחים. מכבסים את כל הכביסה יחד, בגדים של אסיר חולה עם בגדים של אסיר בריא, ועלידי כך מועברות מחלות למיניהן והבריאים נדבקים בהן.

התזונה דלה ביותר, האוכל אינו מספיק, וזה המוגש — קשה לאכול אותו. האסירים סובלים מתת-הזונה. שלטונות בתי-הסהור מגבילים את הקניות של האסירים בקניטונות בסכום חודשי של 100 שקל, שבקושי מספיק לקניית סגירות, כשהנהלת בית-הסהור לא מספקת יותר מ־4 סגירות ליום. הנהלת בתי-הסהור אסרת הכנסת אוכל לאסירי-עלידי בני משפחותיהם. בגלל תת-הזונה, התנאים ההיגייניים והסניטריים הירודים, העדר אור ואוויר, הכליאה הממושכת ותוסר התנועה, יחד עם הטיפול הרפואי הירוד, מביאים לכך שרבים מהאסירים סובלים ממחלות שהפכו לכרוניות, כמו רבמטיזם, אנמיה, טחורים. מחלות עור, מחלות עיניים, שיניים ותוכיכים, מחלות מעיים ומחלות עצבים. כאשר המשפחות מבקשות להביא רופאים, הן נדחות על הסף.

יש תולים רבים במחלת הטהורים. זו מחלה שכיתה אצל אסירים היושבים שנים ככלא. הם ממתינים, תוך סבל איום, לתוסר לטיפול כירורגי. זה בקושי ניתן. רופאים לא נמצאים בכל בתי-הכלא. הרפוי השגור הוא כדור סטנדרטי לכל המחלות. יש בין האסירים גם רופאים, המוכנים לטפל בחבריהם האסירים, אך דבר זה נמנע מהם. הגיעו הרברים לכך, שרופאים אסירים עשו ניתוחי טחורים בסכני גילוח בתא המאסר, כדי להציל חברים שלהם מכאבים ללא נשוא.

בבית-הסהור בבאר-שבע יש כ־125 אסירים החולים במחלות שונות ומחכים חודשים לניתוחים. זה המצב גם באשקלון. כתוצאה מהעדר טיפול רפואי, יש אסירים המאבדים את כריאותם. גנאן דביק בבית-הכלא באשקלון, עבד-אל מגיד אבו גרבייה ומחמוד נסראללה בבית-הסהור באר-שבע, או האסירה תרז הלסה בנאות-הרצה, סובלים משיתוק שקיכלו בזמן מאסרם. נאביל קומחיה בבית-הכלא באר-שבע, נקטעו שתי רגליו לאחר גנגרנה וכתוצאה מהעדר טיפול נאות. מוסטפה חסן סמארה עבר ככלא באר-שבע מאז 1969 שלושה ניתוחי שבר לא מוצלחים. הוא הולך ודועך, ומשקלו ירד מ־74 ק"ג ל־58 ק"ג. בקשות המשפחה, שרופאים מומחים יבדקו אותו, נדחו. קים עומר מאל בבית-הסהור בשכם סובל מאז 1968, כשהיה בן 16, ממחלת הנפילה, מכאבים עזים בראשו, שינוי מתגוננות, ואין מרשים טיפול רפואי מבחוץ.

אפשר למנות רבים כאלה, הנידונים לפי תנאי המאסר למוות אטי. האסירים אינם מקבלים בימי החורף כיסוי מספיק בפני קור, במיוחד בבאר-שבע ובנפחא. הבידור קרוע וכלי, ונאסר על המשפחות לספק לאסירי אפילו מגבת, ואילו הם מקבלים מגבת אחת מדי 6 חודשים.

הנהלה מספקת לאסירים רק את עיתון "אל-אנבא" הממשלתי. על חשבונם, הם יכולים לקנות רק את העיתון "אל-קורס", עיתונות אחרא אסורה. אסירה עליהם הצפייה בטלוויזיה, המתרת לאסירים אחרים. אסור להכניס רדיו וספרים שנושאים פלשתיאני אסורים במיוחד. מה שמרשים להכניס הוא מאוד סלקטיבי.

אסיר רשאי להחזיק מחברת ועט כדורי, אך מדי פעם בפעם עורכות הנהלות בתי-הסהור חיפושים מדוקדקים בתאים

חברי הכנסת, העלינו את הנושא נוכח פנייתן הזועקת של משפחות האסירים וקריאתן להבטיח תנאי מאסר אנושיים. אני קורא לחברי הכנסת, שלא לעבור על כך לסדר-היום, להתייחס לנושא אנושי זה, ולנקוט צעדים רחופים לשנייה המצב החמור בבתי-הכלא והיחס כלפי האסירים הערבים הפלשתיאנים, כי המצב כפי שהוא והיחס הברוטלי כלפיהם מחייבים כל בעל מצפון לקום ולדרוש שיש קץ להתעללות בהם.

יש צורך בהקמת ועדת חקירה ציבורית בראשותו של שופט, כדי שתבדוק את מצב האסירים הערבים מהשטחים הכבושים, ולמען מטרה זו אנו מציעים דיון בנושא זה בכנסת.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי. אני מזמין את שר הפנים להשיב.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדברי החשוכה שלי אני רוצה להבדיל בהחלט בין האידיאולוגיה שבאה לידי ביטוי בדברים האחרונים של זכר הכנסת תופיק טובי לבין הדברים שצריכים לעמוד לדיון, ואנמק גם מדוע אני מציע להסיר את הצעתו מסדר-היום.

אני תושב שהרוב המכריע, מכל המפלגות בבית, לא יקבל את ההגדרה שלו, שהעם הפלשתינאי יושב בבתי-סוהר אחד גדול. הרוב המכריע בבית הזה לא יקבל את ההבחנה שהוא מבחין ודורש בשביל אלה שהוא אומר, כי הם לוחמים לחופש ולחירות, והוא לא שם לב לסיבת המאסר שלהם.

אני יודע, מה הייתה הפילוסופיה של חבר הכנסת תופיק טובי אילו נסע פעם באוטובוס, כמו אותו אוטובוס בירושלים, והייתה מחפוצצת שם פצצה, האם הכול מותר או לא?

שולמית אלוני (המערך):

אדוני השר, האם זה לעניין? לא מתאים לך.

שר הפנים י' בורג:

חברת הכנסת אלוני, אינני מקבל את קריאת הביניים שלך. סלחי לי מאוד, אינני רוצה שהדברים שהוא אמר — שהעם הפלשתינאי, כפי הגדרתו, יושב בבתי-סוהר אחד גדול —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כל העולם חושב כך.

שר הפנים י' בורג:

אבל לא כל העולם הזה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אפילו אמרתי זאת, האם זה מצדיק שיהיה יחס כזה?

שר הפנים י' בורג:

אתך אני עוד אדבר לחוד. אני כרגע מסתייג מקריאת הביניים של חברת הכנסת שולמית אלוני. לא יכול להיות, שהוא יאמר דברים כאלה, ואני אעבור עליהם בשתיקה. יש חילוקי דעות, אנחנו יודעים ואנחנו חלוקים, אבל בין זה לבין שהפרוטוקול של הכנסת, בדברי נצח של חבר הכנסת תופיק טובי, יודפס כפי שיודפס בלי שתהיה תשובה-תגובה, אינני יכול להסכים, ואני מקווה שגם את, למרות קריאת הביניים החמה, חמת-הלב שלך, לא תמנעי ממני את הסכמתך למה שאמרתי.

ברצוני לומר שאני הגבר, אני האיש אשר הצעתי הקמת ועדה על המצב בבתי-הסוהר. המצב אינו טוב, לצערי, גם

הצפיפות — לפעמים נדחסים 80 איש בחדר אחד — ועזרה רפואית מינימלית.

חברי הכנסת, אנו תובעים לסגור את בית-הסוהר הזה, אשר מחזיק אנשים בתנאים של רמיסת כבוד האדם.

חמורים גם התנאים בבתי-הסוהר בטול-כרם, שנבנה בימי המנדט. בית-סוהר זה נבנה מתחת לפני האדמה. גודל החלונות בתאים אינו עולה על מטר מרובע. השירותים נמצאים בחוף התאים, והאסירים צריכים לעשות הכול בחוף התא עצמו. דחוסים שם אנשים שאינם יכולים לנשום מרוב צפיפות. מביאים לשם את האנשים השפוטים לתקופות מאסר ארוכות כדי שיהיה להם כליל, נפשית ובריאותית, בטרם יסיימו את תקופת המאסר.

מצבו הקשה של בתי-הסוהר בעזה אינו שונה. בחדר המיועד ל-15 איש דוחסים 45 איש. ידועה שביחת הרעב של האסירים שם ב-17 בנובמבר 1981, כשכל תביעתם הייתה: הקלת הצפיפות, ביגוד אנושי, טיפול רפואי. על תביעות אלה הגיבו השלטונות בזריקת רימוני גז, בהעמדת אנשים עירומים בחוף, ובזריקת רבים מהאסירים לצינוק, כהדגמה שכך ייעשה למי שמבקש זכויות אדם בין כותלי כלא עזה.

בחודש דצמבר אשתדך הכריזו אסירי בית-הסוהר באשקלון שבייתה, והיא נמשכה עד סוף ינואר.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת טובי, אני מבקש לשמור על לוח זמנים, אם אתה רוצה עוד דקה אחת, אתן לך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מבקש, תהיה סבלני למען הנושא שאני מעלה. אני מבקש. תודה.

חברי הכנסת, מה שהאסירים ובני משפחותיהם מבקשים הוא, שהם יוחזקו בתנאים אנושיים מינימליים, שיכבדו את האדם, ושישנו את המצב, שהוא בעצם גזירת דין-מוות אטי, במיוחד לגבי הנידונים לתקופות מאסר ארוכות.

כזה אני רוצה לסיים, אדוני היושב-ראש, כל המצוקה הגדולה הזאת של האסירים הפלשתיאנים, חברי הכנסת, היא חלק ממצוקת העם הערבי הפלשתינאי היושב בשטחים הכבושים בבתי-סוהר אחד גדול, כשהכיבוש לא רק שולל ממנו חיי חופש וקיום לאומי עצמאי, אלא אף מאיים בעקירתו ממולדתו. העם הערבי הפלשתינאי לא ישלם עם הכיבוש ועם שלילת חירותו. הוא נאבק ויאבק למען הקמת מדינתו הפלשתינאית בעזה של ישראל. כדי לדאוג מאבק צודק זה שולחים שלטונות הכיבוש הישראלי אלפים מבני העם הערבי הפלשתינאי לבתי-הסוהר. ההיסטוריה של כל העמים מלמדת, שהמאבק לחירות צודק סופו לנצח, ויהיו אמצעי הדיכוי אכזריים ככל שיהיו.

חברי הכנסת, יגדירו שוללי חירותם של אלפי אסירים פלשתינאים אלה את סיבת מאסרם ותנאי שפיתם כפי שיגדירו, אך בעיני עמם, העם הערבי הפלשתינאי, ובעצם בעיני העולם כולו, הם לוחמי חופש וחירות, ולכן צודקת היא התביעה להעניק לאנשים אלה מעמד של אסירים פוליטיים.

אולם מעבר לוויכוח זה, אסירים אלה, כבני-אדם, זכאים לכל הדעות למינימום של תנאי מאסר אנושיים, לכיבוד זכותם כבני-אדם, על-פי כל האמנות והמגילות הבינ-לאומיות וגם על-פי החוק בישראל.

אני מקווה, שבזמן הקרוב גם יפרסמו מטעם בתי-הסוהר, שלאסירים ביטחוניים, אשר ממלאים אחרי כל ההוראות, תהיה גם אפשרות של זכות צפייה בטלוויזיה בשעות קבועות, גם האזנה לתוכנית שידורי רדיו בשעות מורחבות יותר, ואפשרות רכישה בקניטניה בסכום המקסימלי המאושר לכולם. אני מקווה שנוכל להעביר גם את זה.

נרמה לי שצייתי כאן כמה צעדים חשובים של התקדמות. אני מציע שלא לעשות הכחנה בין האסירים למיניהם. לכן אני מציע להסיר את הצעת חבר הכנסת טובי מסדר-היום.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אבל בבית-הסוהר עושים הכחנה גסה מאוד.

שר הפנים י' בורג:
גם בבית-המשפט.

היו"ר מ' סבירור:
הצעה אחרת לחבר הכנסת שבת וייס, בבקשה.

שבת וייס (המערך):

אדוני הישעבראש, חברי הכנסת, אני רוצה להעביר את הנושא לוועדת הפנים. אני הקשתי קשב רב לתיאור של חבר הכנסת תופיק טובי. כמובן, אינני יכול להיות ערב לכך, שכל הפרטים שנמסרו כאן משקפים את המציאות לפרטיה. אני מחאר לעצמי, שגם חבר הכנסת תופיק טובי לא יכול היה לבדוק באופן אישי את כל התלונות. אני אפילו רוצה להניח, שגם חבר הכנסת תופיק טובי באי בחשבון טעות שולית או רחבה ככמה עובדות שהוא מסר.

האזנתי באותו קשב לדבריו של שר הפנים. שר הפנים לא תיאר תמונה אופטימלית. גם הוא הודה שקיימת בעיה של התנאים הפיסיים, האנושיים והאחרים בבתי-הסוהר, אלא שהוא מיתן את התיאור שלו בשתי הערות: 1. במידה מסוימת זו גם בעיה של אסירים אחרים — זה רדאי לא מנחם אותו; 2. הנושא בטיפול. הוא העיר הערה שלישית — ואני מבין את רוח ההערה שלו — שהוא לא היה רוצה לבודד מקרה זה מתוך המכלול, משום הקונטציות הפוליטיות החמורות של עניין זה.

אני מבקש לפנות לשר הפנים ולכל חברי הכנסת הנוכחים כאן ולחברי הקואליציה להתייחס לסוגיה הזאת מזווית אחרת. עם כל הקושי שיש לנו בבית הזה לשכנע אחד את השני בעניינים אלה, אני מבקש את תשומת לבכם, כדי שאולי בכל זאת נעשה משהו. מדובר כאן באסירים. מדובר כאן באנשים שכבר נכלאו בבתי-הסוהר. אני זה משנה מהו יחסנו אל השאלה הפלשתינאית ולא פתרונה; כאשר מדובר באנשים שכבר נמצאים בבתי-הסוהר, היחס כולו צריך להבאש על נקודת-ראות הומניטית יהודית בלבד. אני חושב שזה משקף את המסורת של עמנו, של החילונים ושל הדתיים. יש הליברלים והלאומיים והסוציאליסטים שבינינו, ואם יש צל-צל של ספק, שאפילו חלק קטן מן התיאור שתופיק טובי תיאר הוא נכון, אנחנו צריכים לאפשר לוועדת הפנים לבדוק את העניין הזה למען עצמנו, למען לדינו ולמען תחושתנו, שאנחנו חותרים לכיוון של פתרונות מוסריים של דברים כאלה.

הערה אחרונה: הוקמה ועדת קנת: אישית, אינני נלהב יותר מדי מוועדות ציבוריות. לוא היו הדברים תלויים בי, הייתי נוקט בעיקר שיטה של ועדות נכסות בדקדוק או ועדות חקירה.

מרדכי בן-פורת (ת"ם):
הורר את ועדות הכנסת.

שבת וייס (המערך):
בסדר. ועדות אד-הוק, ועדות פריטטיות, הוועדות

בקרוב יהודים וגם בקרב ערבים. העקומה של הפשע גדלה הרבה יותר מאשר האפשרות לבנות מקומות כליאה כהתאם לצרכים. זאת המציאות המרה שבה אנחנו חיים, זאת המציאות המרה של כל האסירים וגם של אותם 2,475 אסירים ביטחוניים, לפי הסטטיסטיקה שקיבלתי מחודש ינואר. אני הצעתי להקים את הוועדה. ועדת קנת מסרה דין-וחשבון ביניים, ואני מתכוון להעלות את הדין-וחשבון של הוועדה הזאת גם על סדר-היום של הממשלה, כדי שאוכל לדבר במסגרת המתאימה גם על הממצאים וגם על הדרכים לתיקון.

אני מציע שלא לקבל את הצעתו של חבר הכנסת תופיק טובי, כי אני מדבר על המצב בבתי-הסוהר בכללותו. אינני רוצה, מה שנקרא באנגלית: ?וֹ קֶרְקֶד/מ? סוג אחד, מגור מסרים של האוכלוסייה בבתי-הסוהר. אני רוצה לומר, שכל מקרה שיש בו משהו מריצני — לא יכולתי במרוצת הדקות שאחה דיברת לרשום לפני את השמות — אך כחור בן-אדם אהיה מוכן לבדוק כל מקרה ומקרה, כפי שהבטחתי לך וכפי שעשיתי, כי הצד הזה הוא צד אנושי, בלתי פוליטי. אינני יכול לשנות את תנאי השיכון, אבל בהחלט אינני רוצה להיות שותף לדבר הנוגד את האתיקה הרפואית. העניין הזה יבדק, גם לשם כך אני עומד כאן, כדי לומר זאת.

ברצוני להוסיף ולומר, שלפי השיטה שלי — התחלתי בזה לפני חמש שנים — ננקטו צעדים של ליברליזציה. אציין צעדים מספר, שנקטו מתוך הגישה שלי, הנוגעים דווקא למגור של האסירים הביטחוניים.

ובכן, אנחנו תכננו ואישנו גם פעולות מסוימות להרחבת השטח — השיכון, אם מותר לומר — בבתי-הסוהר, ביחוד כדי להקטין את הצפיפות בבתי-הסוהר בעזה, בג'נין ובכרמאללה.

אני יכול לציין, שאנחנו משתדלים להתייחס לאסיר הביטחוני, חוץ מאותן מגבלות שהן ביטחוניות פרופר, כמו לכל יתר האסירים. אבאי עכשיו בפני חברי הבית, כמה מהדברים שעשינו בשנים האחרונות, בהתאם לקו של הליברליזציה שבו אני נוקט.

הנהגה לוח מזון אחיד לאסירים הביטחוניים כלשאר האסירים. לוח המזון מתאים ללוח המזון של צה"ל. העמדנו את ביקורי משפחות האסיר הביטחוני על אחת לשבועיים, לעומת אחת לחודש, כפי שהיה נהוג בעבר. אם מבקר של האסיר הביטחוני הוא אדם אשר בא מחוץ-לארץ — נתנו אפשרות לבוא שלא בשעות הקבועות, או להאריך את משך הביקור. אישרנו הכנסת ספרים ועיתונים בשפות השונות, העומדים בביקורת הצנזורה, או אשר בתי-המשפט לא אסר את הכנסתם. בכל הכבוד, הן לא תדרוש שוננים חומר תעמולתי על אותם עניינים אשר בגללם הם יושבים בבית-הכלא. אין זה מתקבל על הדעת. אישרנו הכנסת כלי כתיבה וציור, על-ידי המשפחות. לאותם אסירים מוכשרים, שיש להם יצירות, שיוצרים יצירות, וגם אפשרנו הוצאת היצירות המוגמרות, בכפוף לבדיקות הביטחוניות. אישרנו צילום האסירים למשלוח התמונה למשפחה. אלו דברים, שקודם לא היו מקובלים. והם נובעים מן הגישה שלי לעניינים הללו.

כאמור, הקימותי ועדה, ובחודשים הקרובים נכניס מיטות גם לתיא האסירים הביטחוניים באשקלון, בבאר-שבע וכנפחא.

שולמית אלוני (המערך):
האם כבר יש לך תקציב לזה?

שר הפנים י' בורג:
קצת. זה לא יהיה "פרדייז", זה בטוח.

היו"ר מ' סבידור:

אנו נעמיר להצבעה את שתי ההצעות זו מול זו.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדת

הפנים — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום של

הכנסת

— רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' סבידור:

האם נמצא כאן יושב-ראש ועדת הכנסת לזושימיע הודעה?
הוא איננו.

ח. הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 8), התשמ"ב — 1982:

הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 6), התשמ"ב — 1982:

(קריאה ראשונה)

משמעותי ומהותי ממדרגה ראשונה. אולי הגיע הזמן, אחרי כל כך הרבה שנים, שסוף סוף ניתן גם למפקח הכללי של המשטרה ואחריו מעמדם שיש למנכ"ל של משרד ממשלתי. אומנם המצב הארגוני הקיים היום, שלפיו המשטרה היא למעשה אגף במשרד הפנים, והמפקח הכללי המופקד על המערכת הזאת יהיה במעמד של המנהל הכללי, עומד בסתירה מסוימת. ככל אופן, כאשר יש לך אגף ישר לך מישוה ממונה על אגף והוא המפקח הכללי, אזי אין לך אותה כפיפות ישירה. בין השר לבין המנהל הכללי אין מחיצה, אין היררכיה נוספת, אין דירוג נוסף. ואילו כאן יש ממונה על אגף המשטרה, ולמעשה המפקח הכללי כפוף ליושב-ראש האגף במשרד הפנים.

שר הפנים י' בורג:

לא נכון. אלה שתי מערכות שונות. זו מערכת אורחית וזו המערכת הפיקודית. הרמטכ"ל אינו פקיד של משרד הביטחון.

שושנה ארבל-אלמחולני (המערך):

אני מודה על התיקון, אבל מה שאני בכל זאת רוצה לציין כאן, אדוני השר, הוא שאני חושבת, שגם הסמכות הזאת איננה יכולה להיות נפרדת. אם יש מפקח כללי, הוא צריך להיות ממונה על הכול מופקד על הכול. אם אנחנו באים לקבוע, שהמינוי שלו הוא כירי הממשלה, ושהוא פועל בשם הממשלה, אזי גם הסמכות הזאת צריכה להיות נתונה בידי. הוא מופקד על ביטחון פנים, הוא מופקד על כל המערכת הזאת, וחזקה עליו שהוא יכול גם להיות מופקד על הסמכויות הללו שנתונות בידי.

אני רוצה לציין, אדוני שר הפנים, שמן הדיונים שאנחנו מקיימים גם בוועדת הפנים, וגם ממה שקיים היום בוויכוח שבין שר הפנים, משרד הפנים, המשטרה ומשרד האוצר אני למדה על יכולתה של המשטרה, על הצידו שמעמידים לרשותה, על כוח האדם, על התקציבים, אני חושבת שהמפקח הכללי, המופקד על הזווית הזאת, איננו יכול למלא את חפקירו כפי שצריך וכפי שנדרש ממנו, אם אין מעמידים לרשותו את

הרגילות וועדות חקירה — יש לנו מכניזם של בדיקה. כדי שלא נגיע בעניין זה לוועדת חקירה, ואז זה ודאי יהיה To single out. אני מבקש משר הפנים, שיסכים להעביר את העניין לדיון בוועדת הפנים, בוועדת הפנים יושבות הקואליציה והאופוזיציה, ויש לה כל האחריות שיש לכנסת כולה, ויש להניח שהיא תבדוק את הדברים בבדיקה יסודית, ארגומנטטיבית, ללא סטיות דמגוגיות ואחרות. לכן אני פונה אל כולם. אני מצטער על שאין כאן מספר רב יותר של חברי סיעתי, אשר בחיי היום-יום הם כל כך גרישים לזכויות העם הפלשתינאי, והם עכשיו לא כאן. אני מבקש מאוד להעביר את זה לוועדת הפנים.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. חבר הכנסת טובי, אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מסכים.

היו"ר מ' סבידור:

אנחנו עוברים עכשיו לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 8) והצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 6). הדיון יהיה משולב. יביא את החוק שר הפנים. בכלל זה יום הפנים.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע, ואני שומע שזה מתקבל, שהדיון בנוגע לשתי ההצעות יהיה משולב. מפני שהעיקרון הוא זהה. מדובר בעיגון הליך המינוי של מנכ"ל המשטרה ונציב שירות בתי-הסוהר בחוק.

כיצד קובעים מנכ"ל של משרד ממשלתי — וזה קצת אקטואלי עכשיו — וכיצד קובעים מי יהיה הרמטכ"ל של צה"ל? השר הנוגע לעניין מביא את ההצעה לממשלה, והממשלה כרוונה תחליט לכאן או לכאן. אלה הם הרעיונות בנוגע לשירות בתי-הסוהר והנציב שלו ובנוגע למפקח הכללי של המשטרה.

אני מציע לקבל את שתי ההצעות הללו, הן לוגיות, הן מתאימות לתורת האדמיניסטרציה באופן הצרף ביותר, ואני, כמובן, אשמח לשמוע את ההערות של חברי הכנסת.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לשר הפנים. אנו עוברים לדיון. רשות הדיבור לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחולני, ואחריה — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

שושנה ארבל-אלמחולני (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אומנם נקבע שהדיון הוא משולב אבל אני רוצה בכל זאת לחלק את דבריי. מקצתם לעניין המשטרה ומקצתם לעניין שירות בתי-הסוהר. ראשית אני רוצה לציין בחיוב את הצעת החוק, שבאה לקבוע שמינוי המפקח הכללי הוא מינוי של הממשלה, ולא כפי שהיה עד כה. אני רואה בתיקון הזה לא תיקון טכני אלא תיקון בהחלט

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1564).

** רשומות (הצעות חוק, חוב' 1564).

חבורת ט"ו, ישיבה ג"ט

— הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 8); הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 6) —

אפשר לדרוש משוטרים כזה? מגייסים את השוטרים למבצעים שמתיש את כוחם.

בהזדמנות זו שאנו דנים בחוק, שהוא כביכול חוק קל-ערך ואין לו משמעות — ואני סבורה שיש לחוק משמעות גדולה — אנו חייבים לחזק את הזרוע של המשטרה ולצייד אותה בכלים מתוחכמים ביותר, כדי שהיא תוכל להילחם בפשע המתוחכם ההולך ומתפשט. לזכותה של המשטרה נרשמו הישגים גם בשנה האחרונה, בתקופת כהונתו של המפקח הנוכחי, במלחמה בסמים, בעבירות רכוש, אבל יכולתה של המשטרה מוגבלת. מה גורלה של "תוכנית תירוש", שהממשלה נתנה עליה את דעתה לחיוב?

אני רוצה לקוות שהדברים שאני משמיעה, וכן דבריהם של חברי כנסת אחרים שישתתפו בדיון, ייפלו על אוזניים קשובות, ושתהיה היענות גדולה יותר, כדי לחזק את הזרוע של המשטרה.

אני רוצה לעבור עכשיו להצעת החוק השנייה, שבאה לקבוע כי נציב שירות בתי-הסוהר ימונה על-ידי הממשלה, לפי הצעתו של שר הפנים.

על נציב בתי-הסוהר מוטלים העול והמעמסה של הביצוע. יש לו חלק בגיבוש המדיניות שיש להתוותה, המערכת הזאת קשה, מורכבת ומסובכת, וקטע ממנה שמענו זה עתה בהצעה לסדר-היום שהועלתה על-ידי חבר הכנסת תופיק טובי, ויש להצטער על שהיא לא עברה לוועדה, כדי שיהיה אפשר לדון בה, כי הוועדה היתה יכולה לתרום את חלקה לנושא.

זה לא כבר היו חילופי-גברי בתפקיד נציב בתי-הסוהר. הציבור תלה תקוות רבות בנציב החדש, שינהיג רפורמה בשירות בתי-הסוהר, לצער הרב, אין בציבור תחושה, שחלה תמורה כלשהי במערכת הזאת.

היתה ועדת קנת, שמענו מכבוד השר, שעדיין לא התקיים בממשלה דיון במסקנותיה, אני מתפלאת על כך מאוד, ישיבה ועדה מכובדת, הקרישה לדיונים ימים ולילות.

שר הפנים י' בורג:

היא הגישה דוח-ביניים.

שושנה ארבל-למזלוני (המערך):

לא, זה אינו דוח-ביניים, אדוני השר, זה חלק מדוח, והוא מושלם לגבי מערכת מסוימת. ההמשך לגבי קטעים נוספים עוד יבוא. והו דוח מושלם בסוגיה הזו, קודם כול, צריך לכבד את אלה שהשקיעו כל כך הרבה עבודה בהכנת הדוח, לפחות הנושא הזה היה ראוי לדיון בישיבת הממשלה, כדי שהממשלה תוכל להסמיק אותה, אדוני השר, ואז העושים במלאכה לבצע את המסקנות האלה הלכה למעשה, אבל מסקנות לחוד, הצעות לחוד, וביצוע לחוד, אתפלא אם אנשים נכבדים כמו השופט קנת יקבלו על עצמם בעתיד תפקידים כאלה, אם זוהי ההתייחסות לעבודתם ולמסקנות שלהם, חברי הוועדה התייחסו לתפקידם במלוא הרצינות, מתוך כאב ורגישות לנושא, נתייחס גם אנו למסקנות הוועדה כאותה צורה, בכובד ראש.

לפני כחודשיים הודעו היישוב מהרצת המתנחב של רבי-כלאי רוני ניצן ז"ל, זה קרה ב-14 בדצמבר 1981. הרצח זעזע את כולנו, הוא זעזע את המערכת, ובמיוחד את חברי לעבודה גם ככלא רמלה וגם בבית-המעצר, בן 33 היה רוני ניצן כמותו, הוא היה כראשית דרכו; הותיר אתריו אשה, ילדה בת חמש, הורים ואח. לאחר מותו הועלה רבי-כלאי רוני ניצן לדרגת סגן גונור.

הכלים הדרושים לכך, פעם אחת נגיד את האמת כמות שהיא, לא ייתכן שאנו מעלים האשמות ומותחים ביקורת כזאת על המשטרה בוקר וערב, וכל אזרח יכול להיות ממורמר כלפי המשטרה, אבל המפקח אינו יודע אם יש לו תקציב ואם יש למשטרה כלים, אם יש לה שוטרים, אם יש לה מודיעין משוכלל ומשופר, ואם יש לה די כלי רכב, כדי שתוכל להתמודד עם כל הבעיות, שהן נחלתה של החברה הישראלית בתקופה הזאת שלנו.

יש לציין בצער, שאפילו אותה מצבת כוח-אדם, שעמדה לרשות המשטרה בשנים 1977 ו-1978, איננה עומדת לרשותה היום, עקב הקיצוצים שהיו בשנת 1980. אפילו אדע שהחזירו לה חלק מכוח-האדם שעמד לרשותה בשנת 1981, עדיין יש היום מחסור בכוח-אדם של 221 חקנים.

זה לא ייתכן, אנחנו מטילים על המשטרה משימות חדשות, עכשיו, בעקבות הפיגוע מסיני, בעקבות הנסיגה מסיני, בעקבות הסכם השלום עם מצרים, יטילו על המשטרה משימות חדשות, הכנסת קיבלה את חוק הגולן, ורמת-הגולן היא עכשיו חלק בלתי נפרד מישראל, והסמכויות שהיו לממשל הצבאי שם עברו לידי המשטרה, וכל זה בלי להעמיד לרשותה של המשטרה תקציבים נוספים וכוח-אדם נוסף.

המפקח, שאנו באים להעניק לו כביכול מעמד בכיר יותר, על-ידי המינוי של הממשלה, ממנו אנו דורשים שהמשטרה, שהוא מופקד עליה, תמלא את תפקידיה על הצד הטוב ביותר, אתה, אדוני שר הפנים, שמייצג את הזרוע האזרחית ואחראי על המשטרה, אתה חייב להיאבק ביתר שאת, כדי שיעמידו לרשות המשטרה את הכלים הדרושים לה לביצוע תפקידיה.

היום התקיים דיון בוועדת הפנים, אינני באה לגלות מה שהתרחש בוועדת הפנים, שריוניה הם חסויים, אבל אני יכולה לומר, שהועלה הנושא של הנבנות בדרום, גנבות של תוצרת חקלאית, מרגע שנפרצו המחסומים והמעברים חופשיים, מרגע שאפשר להיכנס ולצאת מהשטח בחופשיות, התרבו הגנבות והגיעו לממדים מראגים, לא יכולה להיות עין פקוחה ואי-אפשר לתפוס את הגנבים, הנכנסים ויוצאים באופן חופשי.

הממשלה החליטה להעביר את האחריות באותו אזור בדרום מצה"ל למשטרה, אבל עד היום אין הממשלה יכולה לבצע את ההחלטה הזו, כיוון שאם תטיל את האחריות הזו על המשטרה, היא תהיה תייכת להעמיד לרשותה את התקציב הדרוש לכך, ותקציב אין לה, בקושי מצליחה המשטרה להעביר אליה 12 איש ממשמר הגבול, היא חיקה אנשים מתחנה זו או זו, והם יחסרו באותם מקומות שמהם העבירו אותם, יש גבול, ליכולתה של המשטרה להתייעל ולצמצם את כוח האדם שעומד לרשותה, ולזכותו של המפקח ייאמר, שהוא עשה כמיטב יכולתו, כדי לצמצם עד כמה שאפשר את כוח האדם במטה הארצי ולהעביר כוחות משטרה לשטח, אבל כמה אנשים אפשר להעביר בדרך הזאת?

כבוד שר הפנים אמר לנו עכשיו, שהפשיעה גדלה בממדים גדולים יותר מכפי שאפשר אפילו לתפוס את העבריינים שעוברים על החוק כדי להיכנס למשפט ולמצות אתם את הדין.

אני אומרת את הדברים האלה, אדוני הירשברג, כי לא ייתכן שלא ניתן גיבוי מלא למשטרה; לא ייתכן שהכנסת לא תדרוש מהממשלה להעמיד לרשות המשטרה את הכלים הדרושים לה, יש לנו משטרה נפלאה, יש לנו שוטרים העושים מעל ומעבר לנדרש מהם, הם עושים 12 שעות ביממה, כמה

אני תומכת בהעברת שתי הצעות החוק, אדוני היושב-ראש, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר מ' סבידור:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת מחמד דוד, ואם לא יהיה — לחבר הכנסת מרדכי בן-פורת.

חבר הכנסת וירשובסקי, אני מקווה שתנהג בנו ברחמנות. פעם בא לעיירה מגיד, שם שני קילו נייר על הדוכן, נתן דפיקה ואמר: אם אתם מסכימים, איני קורא את זה...

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני היושב-ראש, אנחנו לא בעיירה, ואני לא מגיד, אבל אשתדל לקצר מאוד.

קודם כול אומר, שאני תומך בהעברת שני החוקים לוועדה. אני חושב ששני החוקים האלה הם כאמת שיפור לגבי המצב הקיים.

הייתי אפילו מרשה לעצמי לומר, שיתכן שבמינויים של נושאי משרה כמו מפכ"ל ונציב שירות בתי-הסוהר, ואולי גם בעלי תפקידים אחרים, צריכה לרדן לא רק הממשלה, אלא אולי אפילו ועדה מתאימה של הכנסת. בסופו של דבר, ממשלה היא גוף פוליטי, כך שהמינוי הוא אומנם על בסיס מקצועי, אבל האלמנט הפוליטי אינו נעדר. ייתכן מאוד שטוב היה, שמועמד למשרה כה רמה, שהוא אינו מנכ"ל של משרד המטפל בסקטור אחד הכפוף לשר, אלא מנהל מערכת שהיא מסועפת במדינה כולה, מתייחסת לכל הגורמים, למשרדי הממשלה, למערכת הביטחון וכו', ייתכן מאוד שאדם כזה צריך להיות מוכר וצריך להישאל שאלות על-ידי חברי הכנסת בוועדה המתאימה על איכותיות, יכולות, תוכניותיו, עברו וכו'. דבר זה קיים בארצות-הברית. שם עושים זאת אולי כהחמרה יתירה, והופכים את זה כמעט לחקירה משטרתית. אבל עובד ציבור, הנכנס לתפקיד כמו מפכ"ל, ואולי מטכ"ל ואולי יועץ משפטי לממשלה, ימי שנקבל על עצמו משימה לאומית בחשיבותה, ראוי שנוציגו הציבור בכנסת יציגו לו שאלות ויתרה על קנקנו. ייתכן שבוועדה נשקול דבר זה, אבל לעת עתה אני מסכים, שאישור של הממשלה עדיף על המצב הקיים.

בהזדמנות חגיגית זאת, כשאנחנו מדברים על דרך מינוי המפכ"ל ודרך מינוי נציב שירות בתי-הסוהר, לא אדבר על כל תחלואי השירותים או מעלותיהם של המשטרה ושירות בתי-הסוהר. אבל אני רוצה להרשות לעצמי לבקש קצת מהשר להוזיב דבר אחד, שעלה בכל פעם שהוזכרו את המשטרה בכנסת: גם בוועדת הפנים הקודמת וגם בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת הקודמת ושל הכנסת הנוכחית, וזה העניין של המשטרה החוקרת את עצמה.

אדוני שר הפנים, המופקד על ענייני המשטרה ובתי-הסוהר, לדעתי אתה חב לנו בעניין זה. אנחנו חייבים להתמודד עם הבעיה הזאת. ועדה שהוקמה בשעתה המליצה המלצות מסוימות; אני מדבר על ועדת איתן-סירוטה: המסקנות וההמלצות של הוועדה מונחות. עד כמה שידוע לי, כאבן שאין לה הופכין. אני חושב שהמצב אינו טוב, הוא פוגע בתדמית של המשטרה, הוא יוצר דימוי לא טוב, והוא גם מעורר חמיד שאלות לגבי תפקודה של המשטרה. ייתכן שצריך לעשות דבר דומה גם בשירות בתי-הסוהר.

בלי להיכנס עכשיו למכלול הבעיות של המשטרה ושירות בתי-הסוהר, אני חושב, שכאשר נדון בנושא של אישור המפכ"ל ואישור נציב שירות בתי-הסוהר בוועדה שתדון בכך

הוא פיקד על בתי-המעצר המרכזי, השוכן בין חומות כלא רמלה, מאז נחנך, ב-1978. בביקורי אצל הוריו ורעייתו כשבעת ימי האבל הם לא חדרו לספר על מסירותיו ועל תרומתו לשירות בתי-הסוהר, לקביעת דפוסים חדשים לשירות. הוא ראה באסיר קודם כול אדם, ועשה הכול כדי להיטיב את תנאי שהותו של העציר בבתי-המעצר. אך הוא נפל קורבן למלחמה בסמים, כך מספרים הוריו. הוא רצה למנוע חזרת סמים לבתי-המעצר. סמים שהעבירו עצורים לתוהוים לפנות ערב לאחר חקירה במשטרה ולאחר שהות בשעות היום בתחנות המשטרה. לפי הנהל של שירות בתי-הסוהר, יש רשות לבצע חוקן בגופו של אסיר אם יש יסוד של ממש לחשד כי הוא נושא בגופו סם.

צירלי ביטון (התזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה נעשה ככוח, בהשפלות, בעינויים.

שדנה ארבל-אלמחלינו (מערכ):
עצירים שהתנגדו לביצוע חוקן בגופם פנו בעתירה לבג"ץ.

ב-10 באפריל 1980 קבע בית-המשפט העליון, בפסק-דין עקרוני של השופט כרם, את הדברים האלה: "אין משטר החיים בכתי-הסוהר מחייב שלילת זכותו של העציר לשלמות גופו ולהגנה מפני פגיעה בכבודו כאדם: החופש נשלל מעציר, אך צלם האדם לא נלקח ממנו. ביצוע חוקן בעציר ללא הסכמתו ושלל מטעמים רפואיים פוגע בשלמותו הרפואית, מחלל את צנתו ופוגע בכבודו כאדם". עוד קבע השופט, כי סמכות החיפוש שבידי שלטונות מטה הכלא איננה מאפשרת חזירה לגופו של אדם. השופט העיר, כי "אם הממשלה חמצא שהחלטת בית-המשפט אינה מניחה את הדעת, הכוח בידה לפנות בעניין זה לכנסת לשם הסדרת הבעיה, וייתכן אף כי יהיה צורך בחקיקה דחופה לעניין זה".

ב-11 באפריל התפרסמה בעיתון "מעריב" כתבה מאת דליה מזורי, ובה נאמר: "בעקבות החלטת בית-המשפט העליון החליטה הנהלת שירות בתי-הסוהר להכין הצעה לחיקון חוק, היא מתכוונת לפנות למחוקק בנושא הסמים. על-פי הצעת החיקון לחוק, יורשו הסוהרים במקרים מתאימים לערוך חיפוש סמים באמצעות חוקן". מאז הפרסום ועד היום לא שמענו שנוקטה יחמת חקיקה על-ידי נציב שירות בתי-הסוהר, כדי להסדיר עניין זה.

סגן גונדר רוני ניצן עמד בחזית הלחימה בפשיעה ונפל על משמרתו בגלל מילוי תפקידו. הרצח של קצין מעולה זה, שמילא את תפקידו כמסירות ומחוק דבקות במטרה, חייב להרליק גורה אדומה לגבי תנאי העבודה של הסגל והבטחת חייהם. לא ייתכן, שאלה המופקדים על אכיפת החוק ושמירה עליו, חיהם יהיו הפקר.

דבר מצער ביותר הוא, אדוני השר, שמבצעי הרצח המתועב לא ולכדו עד כה על-ידי המשטרה, ושהם עדיין מתהלכים חופשיים בתוכנו.

על נציב שירות בתי-הסוהר לעודד ולחזק את רוחם של העובדים, כדי שתהיה להם הרגשה שהם אינם בודדים במערכה, שנעשים מאמצים לשפר את תנאי עבודתם ולהבטיח את רווחתם. יש הרבה לשפר, יש הרבה לשנות.

חוק זה משמעותו היא מעבר לחיקון טכני, כפי שאמרת. יש לו משמעות ציבורית ממלכתית לגבי מעמדו של שירות בתי-הסוהר והגברת התחושה והמודעות לגבי השירות. אני רוצה לקוות, שהחוק שיתקבל ייתן את המעמד הראוי לנציב שירות בתי-הסוהר, שיעשה כמיטב יכולתו כדי לקדם את המערכת הזאת, לשפר אותה ולצייד אותה בכלים הדרושים.

חוברת ט"ז, ישיבה נ"ט

— הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 8): הצעת חוק לתיקון פקודת בתי הסוהר (מס' 6) —

בהחלט, אבל כתוב בפקודת המשטרה, שהוא כפוף לשר המשטרה. אני רוצה להכניס דרג נוסף, הדרג של הממשלה, כפי שהוא כפוף לשר המשטרה. גם שר המשטרה כפוף לחוק. אני רוצה שהממשלה תיכנס כמרכיב נוסף.

לגבי מעמדו של דרג הביניים — בין שר הפנים והמשטרה לבין המפק"ל, אותם עובדים שהשר מינה בשנה האחרונה, שהם המקשרים בין המפק"ל לבין השר, כמו מר מקרובין ועובדים אחרים — אני שואל: מה הן סמכויותיהם? היכן נקבעות הסמכויות? אם אין, יש לקבוע את סמכויותיהם באופן מדויק, כדי שהמפק"ל ידע עד היכן — — —

שר הפנים י' בורג:

המפק"ל יודע, הוא הממונה על הפיקוד ועל הביצוע. הדרג האחר הוא הזרוע האזרחית, לשם ביקורת ולשם פיקוח, בלי סמכות התערבות כלשהי.

מרדכי בן-פורת (תל"ם):

דברים אלה אינם מעוגנים בחוק, והם נחונים לקביעת השר מפעם לפעם. אם מדובר על סמכות המפקח הכללי ועל הקשר בינו לבין השר, מוטב לקבוע גם את סמכות דרג הביניים הזה.

בהזדמנות זו אני רוצה לדבר על איכות המשטרה. אני רוצה להעיר שתי הערות, על שני דברים מנוגדים, הערה אחת לחבר הכנסת וירשובסקי, שדובר שוב נגד התופעה שהמשטרה חוקרת את עצמה. כל פעם שדברים אלה נאמרים, אני מתקומם. הוא המשטרה אינה יכולה לחקור את עצמה? הצבא חוקר את עצמו והמשטרה חוקרת את עצמה. אנחנו צריכים להתכבד בכמה תופעות חיוביות, שחשנו בהן בחודשים האחרונים. יש גם תופעות שליליות במשטרה. אני שמח שהמפק"ל, כהתייעצות עם השר ואחרים, קבע דרכים לטיפול באותם נגעים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה קורה כאשר יש ועדה משמעתית במשטרה? על אותה עבירה אותו רגל היה מקבל עונש מאסר של 14 שנה.

מרדכי בן-פורת (תל"ם):

אני סומך על המשטרה בקשר לחקירה פנימית. אין מה להתבייש בצורה שבה המשטרה חוקרת את עצמה. אולי יש צורך לפקח יותר.

הערה אחרת, לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולוני, שדברה על משטרה נפלאה. לכל יחידה במדינת ישראל יש מגרעות. אוכיר מגרעת חמורה ביותר. אני מפנה את תשומת לב השר והמפק"ל — אמרתי את הדבר גם לשר עליזה — לבעיית ההדלפות מחקירות המשטרה. לכמה עיתונאים יש גישה תופשית לכמה חוקרים, והדברים מועברים לכלי-התקשורת. קורים דברים חמורים. האדם שנחקר הושמץ, ולאחר מכן התברר שהוא נקי מרוב. אך בניתיים הכפישו את שמו. כאשר רוצים לסתום במקצת את הפיות של כלי התקשורת, מדברים על חופש הדיבור. במקום לתבוע מכלי התקשורת — העיתונות, הרדיו והטלוויזיה — שלא לפרסם דברים, אני פונה לשר בבקשה לסתום את הפרצה, לאיים על חוקר אחת או שניים, שסילוקו ממשטרה אם יחברר שהם המדליפים לעיתונאים. הרבה מאוד אזרחים נפגעים מן הפרסום המיותר הזה. אני אומר שיש צורך לחוקק חוק בעניין זה. אולי היה מוטב לחוקק חוק, שימנע מכלי התקשורת לפרסם ידיעה על חקירה לפני הגשת גיליון-אישום, אבל כנראה איננו די בשלים לכך. משתוללים אצלנו יותר מדי בחופש ובדמוקרטיה, אבל, לפחות אפשר לדרוש מן המדליפים להפסיק להדליף.

— ואני מניח שזאת תהיה ועדת הפנים, טבעי שוועדה זו תדון בנושא — תהיה הוועדה חייבת להתמודד גם עם בעיה זאת. ואני מבקש משר הפנים, שלא ינסה להתחמק או שלא להתמודד עם הבעיה, אלא לשתף פעולה ולחפש לה פתרון שיניח את הדעת. זהו עניין פתוח, המעורר הרבה בעיות והרבה סימני שאלה לגבי המשטרה. אומנם אינני יכול להכריז בהתפעלות, כמו חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולוני, שהיא משטרה נפלאה, אבל היא מנסה לעשות כמיטב יכולתה בתנאים קשים מאוד, במשאבים לא גדולים. עניין זה אינו כרוך במשאבים, התנהגות של שירות, שכל האזרחים קשורים בו וחלויים בו. זאת בעיה חיונית, המחכה זה שנים לפתרונה. לכן אני מבקש, שבדין על מינוי המפק"ל ונציב שירות בתי הסוהר, נתמודד באותה הזדמנות גם עם הבעיה שהעליתי.

היו"ר מ' סבידור:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי בן-פורת, ואחריו — לחבר הכנסת אמרי רון. ואם לא יהיה — לחבר הכנסת שבח רייס.

מרדכי בן-פורת (תל"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף למברכים על שתי הצעות החוק. אין כל ספק שהן מקדמות אותנו בשיפור הנורמות הממלכתיות במדינת ישראל. התיקון הוא הרבה יותר טוב מן המצב הקיים. אילו שתי ההצעות, או לפחות אחת מהן, היו מוכאות לפני זמן, היינו חוסכים מעצמנו הרבה טעם מר, בייחוד עם התפטרותו או פיטוריו של המפק"ל הקודם.

אני רוצה להתייחס עכשיו להצעות החוק, ואתחיל בהצעת החוק הנוגעת לפקודת המשטרה. בדברי ההסבר נאמר: "מוצע לשנות זאת ולעגן בחוק את הדרך למינוי המפקח הכללי. הדרך המוצעת היא כדרך שבה מתמנה ראש המטה הכללי של צה"ל, לפי חוק-יסוד: הצבא".

בחוק-יסוד: הצבא יש שלושה סעיפים: "א. הצבא נתון למרות הממשלה; ב. השר הממונה מטעם הממשלה הוא שר הביטחון; ג. ראש המטה הכללי נתון למרות הממשלה וכפוף לשר הביטחון".

בפקודת המשטרה נקבע, כי שר המשטרה הוא הממונה על המשטרה. כמרכיב נקבע, כי המפקח הכללי יפקח על משטרת ישראל, על סדרי ניהולה ועל הפעלתה, ויהיה אחראי להשגחתה על כל ההוצאות הכרוכות בה ולאפסטיה שברשותה.

אני רוצה להזכיר לעצמנו, שיש הבדל בין המישורים של הצבא ושל המשטרה. הזיקה בין הממשלה לצבא היא בעיקר ככך, שהממשלה נותנת לצבא פקודה לנוע בשעת חירום. למשטרה יש תפקידים נוספים. היא מעורה בחיי אזרחי המדינה. היא חוקרת והיא המיישמת את החוק בשטחים השונים. על כן, לא ייתכן, שהממשלה תיתן הוראות למשטרה בכל יתר המישורים. המשטרה חייבת להיות כפופה לחוק על כל גווניו ומדוריו. לא הייתי מעביר לשר הפנים את התפקידים המסוריים היום לשר המשטרה, אבל הייתי אומר: המפקח הכללי יהיה נתון למרות הממשלה וכפוף לשר הפנים. אנחנו חייבים להכניס את הממשלה כדרג נוסף על הדרג של שר הפנים. לגבי המפקח הכללי, שהוא האחראי לנעשה במשטרה, לניהול — — —

שלמה הלל (המערך):

מה פתאום שיהיה כפוף לממשלה? הוא כפוף לחוק.

מרדכי בן-פורת (תל"ם):

הזכרתי את עניין החוק. אמרתי שהוא כפוף לחוק,

בדרגה מקבילה למנהל כללי, יעברו בטרם מינויים תחקיר
בוועדת הכנסת, אשר עוסקת ומטפלת במשרד הרלבנטי, כדי
שחברי הוועדה, ויחד אתם עם ישראל, יוכלו להתרשם מרמתם
וממידת התאמתם לתפקיד.

השיטה האמריקנית, במידה מסוימת, נראית לי מתקבלת
על הדעת. די ברור לי, שהרעיון הזה לא יתקבל בשעה זו, משום
שהוא לכאורה — — —

היור"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת שבח וייס, האם כל המינויים בארצות-הברית
היו כל כך מוצלחים אחרי התחקירים?

שבח וייס (המערך):

חלק מהמינויים היו מוצלחים מאוד. חלק מהמינויים לא
היו מוצלחים, וחלק מהמינויים בלתי-מוצלחים פוטנציאליים
נמנעו בגלל התחקיר.

כאשר להצלחה של המינויים בישראל בלא תחקיר, אני
מערך של לא לדבר כעת, ואיני משוכנע שכל המינהל הציבורי
בישראל אכן מנהל תמיד על-ידי האנשים, אשר הגלורפיקציה
שהם זוכים לה באופן כללי בזמן האחרון מתאימה להם בכל
המקרים. יש ניסיון מצטבר ישראלי לא רע. יש ניסיון אמריקני
מצטבר לא רע. ואני לשיטתי, משום שאיני מתנגד לעצם
המינוי הפוליטי של כמה עשרות אנשים במינהל הממלכתי,
רצונה הייתי בכל זאת לראות את האנשים האלה כדי להסיר
ספק, או כדי לפזר את הדעה הקדומה, כאילו מינוי פוליטי הוא
תמיד מינוי של אדם בלתי מתאים, משום שאיני מקבל שמינוי
פוליטי הוא מינוי של אדם לא מתאים. תודה רבה.

היור"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. רשות הדיבור לחבר הכנסת
צירלי ביטון, ואחריו — לחבר הכנסת שלמה הלל.

צירלי ביטון (התזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ברשותכם וברשות
היושב-ראש, ברצוני לקרוא לפניכם מכתב שכתבתי בשבוע
שעבר אל יושב-ראש הכנסת, מר מנחם סבידור:

"הנדון: בקשה לפגישת דחופה בקשר לפגיעה בחוק
חסינות חברי הכנסת. אני פונה אל אדוני, כממונה על ביצוע
חוק חסינות חברי הכנסת וכממונה על שמירת כבוד הכנסת.
מאז נבחרתי לתפקידי כחבר כנסת בכנסת התשיעית, לפני
כחמש שנים, מתנהל מסע התנכלויות כלפי מצר משטרה
ישראל, שהולך ומחריף, עד כי לאחרונה לכש ממדים שלא היה
להם תקדים בעבר. פעמים מספר הודיעה המשטרה, אם
באמצעות דובריה ואם מפי מפקד המרחב מר קונפורטי, לכלי
התקשורת, כי 'משטרת ירושלים עומדת, או שוקלת, להגיש
תלונה נגד חבר הכנסת צירלי ביטון', או בנוסף: 'המשטרה
תפנה ליועץ המשפטי לממשלה כדי שיתבע את חבר הכנסת
ביטון'. בכל המקרים, לא זו בלבד שלא נשקלה פעולה כזאת
ולא בוצעה למעשה, אלא שהתגובה הנ"ל נמסרה תמיד ללא
בדיקת העובדות ואף בניגוד לעובדות ולמסמכים משטריים.

"ביום 21 לדצמבר 1981 פנה עורך-דין בדרגו בשמי לשר
הפנים, הר"ר יוסף בורג, בתלונה בנוגע לאחד המקרים שאירע
בתחנת המשטרה במגרש הרוסים, עם העתקים מהמכתב גם
אליו, כבוד היושב-ראש, וכן לוועדת הכנסת ולמפקח
המשטרה. סיבת פנייתו זו אליך הינה המקרה האחרון, שהיה
בבחנית הקש ששבר את גב הגמל, כאשר סמל משטרה התנפל
עלי, גידף אותי, ואחר כך טען כי אני 'התפרעתי והפרעתי לו
במילוי תפקידי'.

לעניין בתי-הסוהר — ההצעה בהחלט בעתה. זו הצעה
טובה מאוד. איציק ששירות בתי-הסוהר פועל תחת עול כבד
מאוד ובתנאים קשים ביותר. איני מקנא בסוהרים ובתנאים
שבהם הם עובדים. אבל אין זה נושא לדיון עכשיו. הם ראוים
לכל סיוע ולכל עזרה. אני מצטרף לאלה שכירכו על שתי
הצעות החוק, ואני מציע להעבירן לדיון בוועדה.

היור"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת מרדכי בן-פורת. רשות הדיבור לחבר
הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת צירלי ביטון.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ברשותך, הערה
פרלמנטרית. עיינתי ב"דברי הכנסת". בזמנו, כאשר חבר הכנסת
בדר מצא את עצמו בנסיבות מסוימות רק עם יושב-ראש
הכנסת, הוא פתח את דבריו במלים: אדוני היושב-ראש, רבותי
הפרוטוקול. אני חושש שאנחנו כמעט חוזרים למצב הזה.

קריאה:

זה לא אותו מצב. יושבים פה כמה חברים.

שבח וייס (המערך):

יש לי הרגשה, שאחרי תקופת כהונתי כאן, אצטרך לכתוב
את הספר "ארבע שנות ברידות".

מרדכי בן-פורת (תל"ם):

לכל אחד קורה שהוא איננו יושב במליאה.

שבח וייס (המערך):

זה קורה לרובנו. עד כמה שאני מצלם את המצב, מרוב
פחות או יותר באותם חברי הכנסת.

אמנון לין (הליכוד):

אל תשכח לציין — — —

שבח וייס (המערך):

ברידק. זה האנסמבל.

היור"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה, לא הוכחה בשער אלא
הרצאה.

שבח וייס (המערך):

אני רוצה להציע רעיון לשיקול דעתו של השר: יכול להיות
שצריך לגלגל אותו לגלגל נוסף, כי אולי הוא משנה קצת מסורת
של מינויים בכירים במשטרה. אני באופן אישי אינני נתפס
לפניקה הציבורית סביב שאלת המינויים הפוליטיים בצמרות
המינהל הציבורי. אני תומך בשיטה, שלפיה המינהל הבכיר
הוא חלק אינטגרלי של המערכת הפוליטית, ואין לי התנגדות
שירוב אנשי המינהל הבכיר — אולי לא הייתי אומר את זה לגבי
המפקח, אבל באותה הורמנות אומר את זה לגבי החבורה
כולה — יהיו חדרים בתמיכה עקרונית באותה ממשלה
שמושלטת אז, כלא שהדבר הזה יפריע להם למלא את אחר הוראות
החוק ולמצות אותו עד תום.

קיים יחס סטריאוטיפי למינויים פוליטיים, כאילו ההבחנה
היא בין מינויים פוליטיים לבין מינויים של אנשים מוכשרים
— הבחנה שמעולם לא קיבלתי אותה, כי היא איננה נכונה
והיא איננה רצונית, כללל, יש הרגשה, שאנשים כרמה
מקצועית, אינטלקטואלית ואחרת גבוהה, אינם יכולים שלא
להיות אנשים פוליטיים. לכן, כדי למנוע את הסטריאוטיפ הזה,
הייתי רוצה להציע כאן, שמנהלים כלליים, הרמטכ"ל,
המפקח, נציב בתי-הסוהר וראשי מנגנונים ממשלתיים אחרים

חוכרת ט"ז, ישיבה נ"ט

— הצעת חוק לחיקון פקודת המשטרה (מס' 8): הצעת חוק לחיקון פקודת בתי הסוהר (מס' 6) —

שתוארו כחברי ארגון מחתרתי מסוכן נגד צה"ל. מוכן שדווח בהרחבה על הקשר של אותם עצורים לארגון ה"פנתרים". וכמיותר לקשר שלי אליהם. שופט כחל-אביב סירב להאריך את מעצרה של אחת החשודות וקבע, כי אין כל משכ בחומר שהמשטרה הגישה לו. שופט אחר הסכים לעצור את אחד החשודים לכמה ימים, בגלל תומרת העבירה שיוחסה לו. אחר בקשר אלי. באיומים ובהטחות ניסו להוציא מהם הודאה בקשר אלי.

כעבור שבוע נעצרו שני בני זוג, איש ואשתו, הורים לחינוכת בת כמה חודשים, כחשודים בחברות באותה רשת "מסוכנת". ביום ששי האחרון הופיע בעיתון ריאיון על עמוד שלם עם האיש והאשה, בני הזוג שנעצרו. ככותרת נאמר: "מחתרת העריקים לא היתה ולא נבראה". מתחתיה נאמר: "ידידיו של אילן שפרבר, עברייני שחזר למוטב ונעצר באחרונה כחשוד בהסתרת עריקים מצה"ל מטעמים אידיאולוגיים". הוא אומר: "לפני שנתיים ישנו אצלי שני בחורים בבית. ורק אחר כך נודע לי שהם עריקים — — — כנראה גם המשטרה השתכנעה בעצרת. שהרי אילו היה להם איה שהיא חומר נגדי — היו מעמידים אותי לדין — — — מאז מעצרי מתנהל נגדי מחול שדים: פוטרוני מהעבודה והפסיקו לי את המלגה לאוניברסיטה. אני יודע מה לעשות, אני במלכוד נורא". עוד הוא אומר: "בסוף כנראה השתכנעה גם המשטרה שלא היה לנו קשר למחתרת. שלא היתה ולא נבראה. כל הזמן איימו שיעמידו אותנו לדין. הציעו לי אפילו להיות עד מדינה ולהעיד. שאני יודע כי חבר הכנסת צירלי ביטון עמד בראש הארגון הזה. אבל בסוף שחררו אותנו". הנה, זה מה שהמשטרה ביקשה מהם.

בינתיים, חברי הכנסת, שוחררו כל העצורים, לא הוגשו כל כתבי אישום וגם לא יוגשו. הפרשה כולה נעלמה מעל דפי העיתונות. ואולם הנוק כבר נעשה. המטרה הושגה: השחרות שמי כבר היתה לעובדה. האם טרח משהו להיחלץ? האם נתן לי משהו להסביר את חפתי "במודק"? כי ראש הממשלה מר בגין לא נזעק להגן עלי ולגנות את אמצעי התקשורת. וכאן אני חייב לציין, שאין לי כל טענות כלפי ראש הממשלה ואיני מאמין שיש לו קשר לציד הזה עלי. אבל אני חייב לברר את העניין הזה אחת ולתמיד. האם אני סתם פרנואיד?

חברי הכנסת, בנושא שהסעיר את הארץ ועדיין ממשיך להסעיר את העיתונאים — הסרת החסינות, בקשת היועץ המשפטי לממשלה שנגרחת על ידי הכנסת — הבינו חברי הכנסת שיש להגן על חוק החסינות, שממלא פונקציה חיונית בשמירה על חברי הבית מפני התנכלויות. וזה נושא די מסוכן ונתון במחלוקת. אבל צר לי שהעיתונות מילאה בזה תפקיד מאוד שלילי, ועל ידי פרסומים ופרשנויות מגמתיות, חד-צדדיות, ותוך ניצול אסון שקרה לחבר הכנסת חרין ז"ל ומשפחתו, יצרו דעת-קהל עוינת ללא צורך, ללא הצדקה. ולאחרונה ראיתי שהם טרחו אפילו להזמין סקר דעת-קהל, שהם יצרו אותה, על חסינות נגד עבירות תנועה.

היו"ר מ' סבירי:

חבר הכנסת ביטון, האם אתה מסיים?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני הישכב-ראש, זה דבר שכל כך כואב לי וכל כך דיא לי מהלב, ואני באמת לא רוצה להסביר את הישכב-ראש ולא לגזול מזמנה של הכנסת. אני מבקש לאפשר לי לסיים את הנאום הזה.

"אני חייב לציין דבר שאינו בגדר סמכותך או בתחום טיפולך, אך הוא נוגע ישירות לעניין. והוא שיתוף הפעולה וההתחלבות של אמצעי התקשורת — רוב העיתונים והטלוויזיה. שיתוף פעולה זה עם המשטרה מ.כבטא בצייטוט מודגש. לרבות דברי פרשנות עוינים של הודעות המשטרה, עם אזכורים של מקרים שאין להם כל קשר לידיעה עצמה. כלשון עוינת, ולרוב בלא להביא את גרסתו או לטרוח לבקש את תגובתו. בנדון זה עלי להדגיש, כי התפקיד שממלאים כלי התקשורת לא יכול היה להתאפשר ללא ההודעות הכוזבות והמגמתיות של המשטרה.

"עלי להעיר את תשומת לבך לכך, כי הן ראש הממשלה לשעבר והן יושב-ראש האופוזיציה, שר הביטחון לשעבר, ה"ה יצחק רבין ושמועל פרס, התבטאו בפירוש כפורומים שונים, כי הם יודעים שהמשטרה רודפת אותי ומתנכלת לי.

"על כן אני מבקש מכבודך, שיאילו להקדיש לי מזמנו לצורך פגישה רחופה, כדי שאוכל להביא בפניו את כל החומר, וכן להסביר את העניין בעליפה. אהיה אסיר תודה אם כבודך ישיב לי ברחיפות."

חברי הכנסת, בבית הזה יש כמה אנשים, שהרגישו את נחת זרועה של משטרת ישראל: יש מי שהתנסה בחקירות גסות-רוח, באלימות מילולית או בהדלפות מרושעות לכלי התקשורת. שנועדו להכפיש את שמו, לרופף את רוחו וליצור דעת-קהל נגדי. שיהיה נוח למשטרה לפעול. כלום כאן יודעים במה מדובר, ואיני רוצה לפרט או להזכיר שמות. יש גם שר בממשלה, שעבר לאחרונה את החוריה הזאת, ונזקק למלים חריפות מאוד כדי לתאר את התנהגות המשטרה. אבל, חברי הכנסת, אין כאן איש היודע את נחת זרועה של המשטרה או מכיר את התנכלות או אלימות פיסית, אין כאן אדם אחד שנחקר או נעצר לפני שנבחר לחבר כנסת או שר ולפני שהיתה לו חסינות.

חברי הכנסת, מהיום הראשון שבו התחלתי בפעילות פוליטית באחי לירי התנגשות עם הממסד, ואחר כך נרדפתי במשך שנים, נעצרתי והוכיחי מכות רצח, סבלתי השפלות ותיגונים שקשה לי לתארם. גם אין זמן לזה, ונוסף על כך, אני יודע שרבים מכס יסרבו להאמין ויגידו: הוא מגזים. הוא מדמין, הוא מציא. ואני מסכים אתם. קשה מאוד לקבל ולהשלים עם זה, שאנו חיים במדינה עם משטרה כזאת. לאנשים שלא מכירים זאת מקרוב קשה להודות. שיש לנו בארץ מין מפלצת משטרית, שאנחנו אוהבים לשייך אותה רק לסוג מסוים של מדינות. אבל אני, שבאתי לעימות כזה עם המשטרה בגלל פעילות פוליטית, אני שישבתי שבועות בציונות ונחקרתי במכות ובהשפלות, אני יודע שהמשטרה פשוט פוחדת ממני. היא חוששת שאני אחשוף את פרצופה האמיתי, אני הוא האויב, כי אני הגעתי לבית הזה לאחר שידעתי מה זה משטרה.

חברי הכנסת, אני צועק כבר חודשים, ואיש אינו שומע ואיש אינו מגיב. רבותי, המשטרה קבעה אותי לאחד מיעדיה החשובים ביותר. כאמור, פניתי בעניין זה ליושב-ראש הכנסת, ואם הוא לא יוכל לטפל בזה, אני מתכוון לפנות לראש הממשלה.

אני מבקש להביא כמה דוגמאות: לא מזמן נעצרו שני חברי מ"הפנתרים" בחשד לעבירה כלשהי. על סמך "מידע סמוי", אישר השופט לעצור אותם לשמונה ימים. ביום הראשון הם נחקרו בקשר לאותה עבירה, ואחר כך הם נחקרו בקשר אלי במשך שבוע ימים. בסוף הם שוחררו ולא הוגש כל כתב אישום.

לפני כמה שבועות התפוצצה ברעש אחת מהפצצות שהמשטרה נוהגת להטיל מדי פעם בעיתונות: נעצרו אנשים.

היו"ר מ' סבירור:

תודה לחבר הכנסת צ'רלי ביטון. רשות הדיבור לחבר הכנסת שלמה הלל, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון לין.

שלמה הלל (המערך):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, דרושה מידה רבה של חוש הומור אך גם של קהות חושים פוליטיים, כדי שהממשלה תביא בימים אלה חוק שמסדיר עניין של מינויים מטעם הממשלה. חמיר ידעתי שלשר הפנים יש חוש הומור. אבל לוא אני במקומו, לא הייתי ממנה להביא הצעה זו דווקא היום, כשכל דרך המינויים הנקוטה בידי הממשלה נמצאת בשיא ההתעניינות הציבורית. בזמן האחרון, הממשלה, בדרך טיפולה במינויים, איננה כתובת כל כך מכובדת וכל כך אמינה. להפקיד בידי הממשלה כיום מינוי של מפכ"ל — היא עוד תעשה זאת בדרך שהיא ממנה מפכ"לים. והרי אנו זוכרים כיצד מינה השר לענייני דתות מפכ"ל במשרדו: איזה משא ומתן היה — קואליציוני, סיעתי, תחסיסית, עם סגן השר, עם חברו כממשלה. האם אחם רוצים שכך ימנו אצלנו מפכ"לים? האם אחם רוצים ששר הפנים, לאחר ויכוח עם חברו לממשלה וכולון המר ועם הרב דרוקמן, יקבעו בפשרה, שהוא יהיה מהסיעה הזאת או מהסיעה השנייה?

במצב זה עולים חברי הכנסת בזה אחר זה ומברכים ומשבחים את הצעת החוק, שבאה להסדיר מינוי מפכ"לים למשטרה. האומנם מקובלת עליו הדרך של הממשלה למנות את בעלי התפקידים המרכזיים במדינה וישראל? זאת קהות חושים ציבורית של הממשלה לבוא היום ולבקש, כי ניתן להם למנות את האנשים בתפקידים המרכזיים ביותר.

שמעתי את דברי חבר הכנסת וייס, גם היום וגם ברדיו, ואני מצטער צער רב — כנראה אין לך חוש מידה.

שבח וייס (המערך):

יש לי פשוט זיכרון טוב.

שלמה הלל (המערך):

זה שלשר יש שיקולים פוליטיים במינויים כלשהם — כבר היו דברים מעולם. אבל בממשלה הזאת איבדו כל חוש פרופורציה לגבי מינויים ולגבי פטורים, ושרים מפטרים בעלי תפקידים בזה אחר זה. שר החירות מפתר את זה ושר העבודה מפתר את הממונה על הביטוח הלאומי. לא כולם עוברים אצל השר, לא כולם. מקובל אצלנו, אדוני השר — ומי כמוך יודע את זה — מקובל היה תמיד: שר נכנס, הוא רשאי, לא חייב אבל רשאי, לקבוע על המזכיר שלו, מנהל הלשכה, הנהג והמנכ"ל. זה היה קבוע, ויכולנו לחיות עם זה כל הזמן. רק נושאי ארבעת התפקידים האלה היו מועמדים להחלפה עם החלפתו של שר, ולא ממלאי התפקידים האחרים. לא כל מנהל חברה ממלכתי במשרד החירות כיום צריך להיות נאמן של השר, מהמפלגה שלו, מהסיעה שלו, מתת-הסיעה שלו, אם זה של ברמן ואם זה של מרדכי ואם זה של מישור אחר, וכל שר יש לו סיעה ותת-סיעה. והוא חושב שלפי שיקול זה הוא רשאי לקבוע את המנהלים. מקובל היה עלינו, כי מנכ"ל מותר להחליף, אבל מנהל הביטוח הלאומי איננו מנכ"ל, הוא נציג הציבור שמשלם לביטוח הלאומי הזה, אלא שנטשטשו עליכם התחומים לחלוטין. ובאווירה הזאת נסמך את הממשלה לעסוק במינויים?

אם ידידי השר בורג, מורי ורבי — אני מקבל ברצון את מה שהזכיר קודם, שהייתי תלמידו, מכל מקום הייתי תלמידו בחיים הציבוריים וגם בבית הספר — יאמר לי, שהוא רוצה את הסמכות למנות את המפכ"ל, בהתייעצות עם דרוקמן ועם המר

דוד שיפמן (הליכוד):

זה נושא אישי, תן לו עוד כמה דקות.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, מי שייקלע פתאום לארץ ואינו מצוי כעניינים כאן עלול לקבל רושם. שמאז קום המדינה ועד היום הרגו חברי כנסת ופצעו במכוניותיהם מאות אנשים, או לפחות כמה עשרות, וכי הם מכלים את זמנם ב"חרקות" ככבישים ומחפשים כל רמזור אדום וכל שלט "עצור" כדי לחצות אותם. מה כל הרעש הזה, רבותי?

מסע הצלב הנכחי שמנהלים כמה עיתונאים צריצין וחוליי-פרסוס נגד חוק החסינות ונגד הכנסת משרת היטב את מטרותיה של המשטרה ומעורר על-ידה. העיתונות אוהבת, זה טבעי, נושאים פופולריים ופיקנטים, והעם לפעמים אוהב לשנוא את נבחריו לאחר שהוא כוחר אותם. אולי זו נטייה שעזרה לפרק רגשות של התמרמרות ואי-שביעות רצון. ולמי בארץ הזאת אין סיבה כלשהי להיות בלתי מרוצה?

אך האם זה הפתרון? האם אין הם מבינים, כל אכירי המאבק נגד החסינות, כי כל פגיעה בכנסת כמוה כפגיעה בעצמם? מה המזויכים הזה, חברי הכנסת?

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, המשטרה הבטיחה לי כמה פעמים, שהיא תחסל אתי את החשבון כאשר אסיים את כהונתי כחבר הכנסת. אולם, כנראה, אין לה סבלנות לחכות עד אז. הם רוצים להגיע אלי כבר עכשיו, דרך עבירות תנועה. ולאחר שהחלטתי שלא לנהוג כעצמי, אחרי התאונה שהיתה לי, נטפלו גם לנהג שמסיע אותי.

אני רוצה גם לטפר לכם, שהגשתי ליושב ראש הכנסת תלונה בקשר להאונה שהמשטרה הציבה על הטלפון שלי. העניין עדיין בבדיקה, לפחות עליפי מה שהבטיח לי היושב ראש.

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת ביטון, גם בעניין הראשון אני מטפל, ואתה תקבל תשובה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מודה לך מאוד.

לבסוף, חברי הכנסת, אני רוצה להזכיר, כי בעבר היה ניסיון של עיתונאים ואישי ציבור לעורר דעת-קהל נגד עבירות שנערכו על-ידי חבר כנסת ושר בישראל, עבירות הרבה יותר חמורות, עבירות של גנבה, מעילה ושימוש שלא כדין ברכוש צה"ל. צר לי על שעלי להזכיר כאן אנשים, שכבר אינם בין החיים, והם אפילו מקורשים בעיני כמה חברים כאן, אבל היו מקרים של גנבה ועבירות אחרות, והיתה תלונה במשטרה, והיו ראיות, לפחות לכאורה, אבל דעת הקהל לא התעוררה, המשטרה לא פעלה.

כמובן, אני אינני כל כך כרוזמטי, לא פופולרי, לא גיבור מלחמה ולא "סמל הנועזים של ישראל"; אבל גם אינני עברייני, ולא ביצעתי שום עבירה פלילית. האם אינני זכאי להגנה על שמי? האם אינני זכאי שעיתונאי, בטרם הוא מפרסם ידיעה וכורך בה את שמי לשווא, יתקשר ויבקש את תגובתי? האם אינני זכאי, לאחר שנחברר שהשחירו את שמי לשווא, שיתנצלו על כך?

כ"ג בשבט תשמ"ב (16 בפברואר 1982)
— הצעת חוק לחיקון פקודת המשטרה (מס' 8): הצעת
חוק לחיקון פקודת בתי הסוהר (מס' 6) —

הזאת. היה נוהג שהפירו אותו. היה מקובל, שהמינוי נעשה על-ידי השר, באישור הממשלה. בעצם כל העניין הזה עלה על סדר-היום ברגע כללי כוונה, שאומנם לא היה מעוגן בחוק.

הבעיה שאנחנו עומדים בפניה ושמטרידה אותי קצת היא לא דרך המינוי אלא ההשוואה אל הרמטכ"ל, שחבר הכנסת בן-פורת עמד עליה וירד אל שורשה. אני אינני מציע שנשווה את מעמדה של המשטרה למעמד הצבא. בכל פעולתו של הצבא, מקור הסמכות הוא בהחלטת הממשלה. אין מעל לזה שום מסגרת אחרת. הממשלה מחליטה: חוצים גבול — חוצים גבול: הממשלה מחליטה לעשות דבר כזה — עושים דבר כזה. זה מקור הסמכות של פעולת הצבא, ולכן המסקנה היא, כי מאחר שהממשלה היא מקור הסמכות, היא הממנה בעצם את הרמטכ"ל. אבל מאחר שלא כל השרים וסגני השרים וכיוצא באלה יכולים לטפל ברמטכ"ל, מינו את שר הביטחון לאחראי, והוא מפעיל למעשה את הרמטכ"ל בהתאם להחלטות הממשלה, שהן מקור הסמכות של פעולתו של הרמטכ"ל. מקור הסמכות של פעולת המשטרה, עם כל הכבוד, אינו הממשלה, אלא החוק.

אמנון לין (הליכוד):
נכון.

שלמה הלל (המערך):

לכן אינני מוכן בשום פנים ואופן להשוות את מעמדה של הממשלה כלפי המשטרה למעמדה של הממשלה כלפי הצבא, ששם מקור הסמכות, ולפיכך נקבע, כי בין הממשלה לבין הרמטכ"ל ישנו שר הביטחון. האחראי על הרמטכ"ל. אין שום חובה על המפכ"ל מצד הממשלה אלא מצד החוק, ובין החוק ובין המפכ"ל יש השר האחראי בפני הכנסת ובפני הממשלה. כשום פנים ואופן אין ללכת, ולוא רק מבחינה עקרונית, בהשוואה זו של המפכ"ל לרמטכ"ל, של הצבא למשטרה. כל השוואה כזו פוגעת בעניין ומוזיקה לו.

מרדכי בן-פורת (תל"ם):
לשר המשטרה יש היום סמכויות?

שלמה הלל (המערך):
הסמכויות של שר המשטרה הן לפקח על פעולת המשטרה, לדוות, להיות אחראי מבחינה פרלמנטרית ולהיות אחראי על התקציבים. מקור הסמכות לפעולתו של שוטר או של המפקח הכללי הוא אך ורק בחוק.

מרדכי בן-פורת (תל"ם):
בסדר, הצעתי למסור לשר המשטרה אותן סמכויות במסגרת החוק, בכפיפות לחוק.

שלמה הלל (המערך):
איני רוצה את הממשלה כמקור סמכות למשטרה.

מרדכי בן-פורת (תל"ם):
היא לא מקור סמכות, בהחלט לא.

שלמה הלל (המערך):
כשם שיש ממשלה והרמטכ"ל ובתווך ישנו השר, כך יש החוק והמפכ"ל ובתווך ישנו השר. ולכן איני מציע ללכת מעבר לזה. יכול להיות שהוויכוח הוא עקרוני גרידא, אבל מאוד מאוד נחרדתי מהניסיון של חבר הכנסת מרדכי בן-פורת להפליג בהשוואה הזאת עד כדי לומר: ובכן, יש מעמד לממשלה כלפי הצבא, יהיה לה גם מעמד כלפי המשטרה. לכן אינני מאושר מהצעת החוק. אינני מאושר לא דווקא מדרך המינוי, אלא מדרך ההשוואה בין הרמטכ"ל לבין המפקח הכללי. שהרי כולנו מבינים, כי מאחר שהממשלה היא הממנה את הרמטכ"ל,

לגבי תת-הוועדה, אני לא אחיה שקט. ואנחנו עוסקים, לצערי העמוק, בממשלה שהוכיחה את חוסר אחריותה, את חוסר מסוגלותה לטפל, בדברים הממלכתיים בצורך של אחריות מינימלית, ואינני רואה אפשרות שאנחנו, כחברי הבית, נבוא ונאמר: נסמוך עליהם.

אני מגיע למסקנה, אדוני השר, שאני נוטה לקבל מה שהציע כאן חבר הכנסת וירשובסקי, דומני שגם חבר הכנסת שבח וייס: אנחנו צריכים להפקיע מידיה של הממשלה הזאת את האפשרות למנות אנשים בחפקידים מרכזיים, משום שהממשלה הוכיחה שהיא איבדה לגמרי כל חוש פרופורציה, כל חוש פרופורציה ציבורי.

דוד שיפמן (הליכוד):
שתעבירו את זה לאופוזיציה.

שלמה הלל (המערך):

לא, ואני מציע לך שלא לזלזל בזה שהממשלה שלך איננה מסוגלת. אתם הופכים לחוכא ואטלולא את יחס הציבור אל הממשלה הזאת, בשל טיפוליה אלה, לרבות התנהגותו של השר לענייני דתות. בצורה כזאת למנות מנכ"ל? לאחר חודשים של ויכוח בסיעה, בבית-דין מפלגתי? שמעת-פעם, חבר הכנסת שבח וייס, שמפלגה יושבת ומקיימת דיון וכתוצאה מהסכם פנים-סיעתי קובעת מי יהיה מנכ"ל של איזה משרד?

שבח וייס (המערך):
שמעתי, ואני מרוצה מזה.

שלמה הלל (המערך):
אתה שמעת ואיך מרוצה, אבל זה מה שקורה אצלנו.

שר הפנים י. בורג:
הוא שמע גם על פרשיות אחרות.

שלמה הלל (המערך):

לבוא היום ולתת גושפנקה חוקית לממשלה בטענה, כי ממילא כך נוהגים, זה כאילו יבואו התת-לולים ויגידו: אנחנו נוהגים ללקק שמנת, נקבע את זה בחוק כגושפנקה.

אמנון לין (הליכוד):
אני רואה שאתה מתחרה עם מודעי בדימויים.

שלמה הלל (המערך):

יש רברים אחרים שאיני רוצה להידמות בהם למודעי, אני משאיר את זה לכם, לחברים שלכם, למפלגה שלכם. כל ההתחרות בין מודעי ובין ברמן — אני משאיר את זה לגמרי בתוך המשפחה הגדולה, המשפחה הלוחמת של הליכוד.

שבח וייס (המערך):
על-כיל-פנים הוא ספל, לא ידיה ולא שבכ.

שלמה הלל (המערך):
קומקום.

שבח וייס (המערך):
רוד.

שלמה הלל (המערך):
קומקום.

חבר הכנסת בן-פורת עורר כאן שאלה עקרונית, שהייתי רוצה להגיב עליה. אני צריך לומר: אני תומך בהצעת החוק הזאת, שבהא להסדיר את מינוי המפכ"ל מבחינה חוקית. אך זאת לזכור, כי אילו היו מקיימים את הנוהג לגבי מינוי מפכ"לים, לפי מה שהיה קיים, לא היה צורך בהצעת החוק

כהשוואה זו, שדין נציב בתי-הסוהר כדין מנכ"ל משרד, כדי שלא ישתמע, מזה שדין החלפתו, כדין החלפתו של מנכ"ל משרד.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת הלל. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין, ואחריו — לחבר הכנסת אהרן נחמיאס, האחרון בדיון זה.

אמנון לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפי דעתי, צריך מידה גדולה של חוש הומור — ולאחרונה דווקא יידי חבר הכנסת שלמה הלל מוכיח שאומנם יש לו חוש הומור מפותח — —

היו"ר מ' סבידור:

חמיד היה לו.

אמנון לין (הליכוד):

כאשר באים לרדן בנושא כמו המשטרה, שהוא נושא כל כך רגיש, וכאשר עושים צעד כה חיובי, כאשר הממשלה באה ועושה צעד כה חיובי — הרי לנצל הזדמנות זו כדי לעשות חשבון עם הממשלה, חשבון לגיטימי כשלעצמו, ולצערי חלק מהדברים שאמר חבר הכנסת הלל הם נכונים, אבל להגיד את כל הדברים האלה כאשר הממשלה באה להציע לכנסת את אחת ההצעות החיוביות ביותר שהציעה בעת האחרונה, כשביל זה באמת צריך חוש הומור. אני מבין את חבר הכנסת שלמה הלל, שבשעה כה מאוחרת של הדיון הוא העניק לנו כמה רגעים של הומור.

אני רואה הצעה זו בחיוב. אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, גם אני איני יודע למה היה צריך לכרוך את שירות בתי-הסוהר בהצעת חוק זו.

שר הפנים י' בורג:

אלה הן שתי הצעות שונות, וזה בהתאם למה שהיה כוונת הפנים כשעתה.

היו"ר מ' סבידור:

הדיון משולב.

אמנון לין (הליכוד):

אני יודע.

שר הפנים י' בורג:

התחשכתי בדיונים של ועדת הפנים בקדנציה הקודמת.

אמנון לין (הליכוד):

אני יודע, תודה. גם אני הייתי רואה כהצעה נכונה את המינוי של המפכ"ל עליידי הממשלה, כדרך שעושים זאת לגבי מנכ"לים. לא ראיתי היגיון רב בהסבר שיש להשוות את המעמד של ההליך הזה, של המעשה הזה, למעמד של מינוי הרמטכ"ל, אבל אני מוצא הרבה היגיון בכך, שמייד באותה הזדמנות, לא חשוב שאין זה אותו חוק, אנחנו נעשה אותו צעד גם לגבי נציב שירות בתי-הסוהר.

אם אנו מדברים על מפכ"ל המשטרה, ודווקא מפני שהשוו, ובעיקר יידיי חבר הכנסת בן-פורת, שהסביר את הנושא של הרמטכ"ל כדוגמה למעמד של המפכ"ל — אני רוצה לענות בעניין זה דווקא לחבר הכנסת הלל: נכון שיש היגיון כמעמד המיוחד של אחריות הממשלה לגבי מעשי והכרעותיו של הרמטכ"ל. הרמטכ"ל מופקד על ביטחון, על מעבר צבאות, על התגוננות, על התקפה. אני מבין.

היא למעשה הקובעת לגבינו. לא טוב כי תהיה הקבלה כזו לגבי המפכ"ל. למען האמת, הייתי מעדיף כי נסחפק בכך שנעגן בחוק את הנהגה, שהממשלה מאשרת את מינויו של המפכ"ל, ואילו השר האחראי הוא הממונה, כדי שלא ליצור את ההקבלה הזאת עם הרמטכ"ל. זה הברדל עקרוני, ואני מציע שנשמוע עליו.

שושנה ארבל-אלמזולין (המערך):

אכל ההקבלה יכולה להיות למנכ"ל של משרד אחר.

שלמה הלל (המערך):

יש לנו בעיה גם לגבי מנהל כללי.

קראתי וראיתי שיש הבדל בין שתי הצעות החוק. כאשר מדובר במינויו של המפקח הכללי, נאמר כי הוא יתמנה בידי הממשלה לפי המלצת השר. כאשר מדובר במינויו של נציב בתי-הסוהר, מדובר כי הוא יתמנה בידי הממשלה לפי הצעת השר. פעם אחת לפי המלצת השר, ופעם אחת לפי הצעת השר.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

זה אותו דבר.

שר הפנים י' בורג:

אין נפקא מינה.

שלמה הלל (המערך):

אולי אין נפקא מינה, אלא מאי? בדברי ההסבר לחוק הלכו והשוו את מינוי המפקח הכללי למינויו של הרמטכ"ל, ואילו את מינוי נציב בתי-הסוהר השוו למינוי מנכ"לים.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

יכול להיות שזה מינוח של פקודת המשטרה.

שלמה הלל (המערך):

יכול להיות. אנחנו פה קובעים מעשה חקיקה.

שר הפנים י' בורג:

אין שום נפקא מינה.

שלמה הלל (המערך):

אם אין, אני מציע קודם כול להשתמש באותה טרמינולוגיה, למען האחידה, כדי שלא לחתמקום לתלי-חל של פרשנות. אבל אני מוטרד גם מההבחנה בדברי ההסבר, הקובעים כי דין מינויו של המפכ"ל כדין מינויו של הרמטכ"ל, ולגבי נציב בתי-הסוהר — דינו כדין מינוי מנכ"ל משרד. מדוע? דווקא בשל מה שאמרתי קודם לכן. מקובל עלי, שמנכ"ל משרד הוא אחת הפונקציות ששר חדר הכנסת לתפקידו יכול לומר לגביה: המנכ"ל הקודם אינו לרוחי, אני מחליף אותו בחלק מתפיסת העולם והעבודה שלי. כלומר של השר החדש. מקובל עלי שאפשר לנהוג כך לגבי מנכ"ל, מנהל לשכה, עוזר איש, אולם מקובל עלי שאפשר לנהוג כך לגבי נושאי התפקידים האחרים. איני מקבל נהוג כזה לגבי הממונה על הביטוח הלאומי, למשל, או נציב בתי-הסוהר ועוד.

לפיכך, איני מציע ששווה את הקטיגוריה של נציב בתי-הסוהר לקטיגוריה של מנכ"ל, בשל המשמעות מכך. נכנס שר חדש — כעוד 120 שנה, עד אז אתה השר האחראי, אבל אחרי 120 יבוא שר חדש ויגיד: אני מחליף את מי שאיני אוהב — את הנהג, את המוכיח, את מנהל הלשכה, את המנכ"ל ואת נציב בתי-הסוהר, ולא היא. אין דינו של נציב בתי-הסוהר כדין מנכ"ל, שמקובל עלי כי הפונקציה שלו יש לה יותר משמעות פוליטית ממה שאני רוצה שאנתנו נייהס לנציב בתי-הסוהר. זו ההערה שרציתי לרשום — להשוות את הטרמינולוגיה לגבי המינוי של המפכ"ל ושל נציב בתי-הסוהר, ולא להשתמש

חברת ט"ז, ישיבה ט"ז

— הצעת חוק לחיקון פקודת המשטרה (מס' 8): הצעת חוק לחיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 6) —

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראיית זכות לעצמי לבוא ולציין לפני הבית את העבודה הרבה — וכראש רשות אני נוכח בה, כאשר אני בא לפעמים במגע עם ציבור השוטרים — שהשוטרים עושים בעת השמירה על הסדר ובכל אותם תפקידים המוטלים על המשטרה, גם במסגרת ועדת הפנים ואיכות הסביבה, באותן ישיבות שבהן השתתפתי, כשהנושא הנדון היה משטרת ישראל, המגע היה הרבה יותר הדוק, והביקורים שערכנו בבסיס האימונים המרכזי של המשטרה גם הרחיבו את הידע של חברי הכנסת — כמובן, של אלה שהשתתפו — על פעולותיה של המשטרה.

תמיד נהגתי לומר, שמשטרת ישראל היא אחת המשטרות הטובות בעולם. כמובן, הייתי מוסיף, שהמתוו הצפוני הוא הטוב שבין המחוזות, ושמשטרת צפת היא הטובה שבכל התחנות.

יעקב גיל (המערך):

לוקל-פטריוטיזם. כל הכבוד.

אהרן נחמיאס (המערך):

וזאת אמרתי גם בעת שחברי יורדי שלמה הלל כיהן כשר המשטרה, טוב גם לומר, שבזמן כהונתו הונחו יסודות איתנים לעבודת המשטרה, אותם דברים אני אומר גם בעת שהד"ר יוסף בורג, שר המשטרה דהיום, מכהן בתפקיד זה.

ובכל זאת, כיוון שמתקדמים אנו לעריכת התקציב ואנו כמובן הסמוך לכך, טוב שגם נעלה תביעות מספר לשר כבוא להכין את התקציב, אני חושב, אדוני השר, שכנושא התקנים במשטרת ישראל אין נוהגים ביר ודבקה, כאשר משימות נוספות מוטלות על המשטרה, וגם הצידוד וכלי-הרכב של המשטרה, המתקנים והמדים זקוקים לחידוש.

שמענו, אדוני השר — גם השמענו את הדברים כאוניז, שעה שהיית אורחנו בוועדת הפנים ואיכות הסביבה — שנחקלים בבעיה, שאין די מדים לשוטרי ישראל. אין זה רבר שאפשר לעבור עליו לסדר-היום.

אם בתחילה הזכרתי תקנים, הרי שבשכר המשולם היום לשוטרים לא יהיה אפשר להביא נוער טוב לשורות המשטרה, על כל פנים לא נוער שיענה על אותן דרישות מינימליות שהמשטרה קבעה ותבעה לעצמה, אשר לרצון לשרת במשטרה, אינני יודע אם אתם יודעים על כך, אך כיום שכרו של עובד בחברת "השמירה" גבוה קצת יותר משכרו של שוטר סדיר במשטרת ישראל, וזאת כישו דרישות המשטר המשרת במשטרת ישראל, ואילו מאותו איש, העובד במסגרת חברת "השמירה", תובעים לכל היותר שיהיה קצת עירני יודע לחפעל נשק, וגם זאת הוא צריך רק לומר, ולא לעבור אימונים ובחינות.

הפגעים שהמשטרה צריכה להתמודד אתם כיום הם בעיקר עבירות נגד רכוש ועבירות נגד ביטחון הפרט. אותם מחזות, שאנשים יוצאים לבילוי ושבים לביתם והנה הוא דיק מרכוש, אינם נותנים ביטחון לפרט, זו בעיה המערערת את יסודות החיים בקהילה ובחברה, שוטר מקיף יש ביכולתו גם להרחיק וודאי גם לשכר יד על הערובה. בחתכוס שיש כיום בעבירות רכוש ועבירות אחרות, בדרכי המחבולה הפתלתלות שנוקטים, ודאי שהמשטרה צריכה להיות מתחכמת יותר, ועל כן — מצוידת יותר.

בתוך מסכת הכרעות על העבודה הרבה שנעשית בידי המשטרה אני רוצה לומר, ששנת 1981 היתה שנה קשה מאוד למשטרת ישראל, אם כגלל מערכת בחירות רעשתי-גועשת,

שלמה הלל (המערך):

ואין גם חוק.

אמנון לין (הליכוד):

יפה.

לעומת זאת, המפכ"ל פועל כולו מכוחו של החוק, אבל יש דבר אחד, שכולנו רגישים לו, ופשוט אין לשכוח כמה מלים נאמרו כאן בכנסת בכל הזדמנות על המעמד הרגיש של זכויות האזרח. אם אנו אומרים, שאנו מעניקים לרמטכ"ל מעמד מיוחד בגלל המצב המיוחד והעדין, שהרמטכ"ל הוא הפוקד על צבאות ישראל, יש רגישות מיוחדת לתפקיד המפכ"ל, כי הוא מופקד על שמירת זכויות האזרח. הוא עלול לחטוא באחד הדברים הרגישים ביותר של החברה הדמוקרטית הישראלית החופשית — זכויות האזרח. דווקא מתוך רגישות זו, אני רואה היגיון רב בהצעה, שהממשלה כולה מקבלת את האחריות למינוי של האדם שבידיו אנו מפקידים את זכויות האזרח. אם חלילה תהינה חריגות — הממשלה כולה נושאת באחריות. הממשלה כולה חייבת להקפיד בשמירה על זכויות האזרח. לכן אני רואה את המינוי של המפכ"ל על-ידי הממשלה כאחת ההצעות החיוניות שהממשלה הגישה למליאת הכנסת.

שרה דורון (הליכוד):

הוא ממונה על שלום הציבור, לא רק על זכויות האזרח.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

הוא ממונה על שלום הציבור הרבה יותר משהוא ממונה על זכויות האזרח.

אמנון לין (הליכוד):

חברת הכנסת דורון, אני מאוד מודה לך, ואני מסכים לחיקון. לא במקרה דיברתי על זכויות האזרח, כי זו בעצם השאלה העולה לעתים כה קרובות ברגישות גדולה, אבל בראש ובראשונה הוא ממונה על שלום הציבור, זה נכון מאוד.

אין זו השעה להתחיל לנאום נאומים על בעיית הפשיעה בישראל ועל האלימות. יושבים פה חברי ועדת הפנים — מי מאתנו לא עוסק בבעיות אלה יום יום? המשטרה זקוקה לגיבוי של כולנו, כדי שתוכל לעבוד ולעמוד במשימה הזאת. אבל לא זו השעה לדבר על המשימות החשובות של המשטרה.

אני באתי לומר לחברי הכנסת, שאני מחייב את הצעת החוק הזאת, מתוך הכרה כי המשטרה היא זרוע רגישה מאוד של כל חברה דמוקרטית. היא זרוע עדינה מאוד, רגישה וחיונית, במיוחד בחברה כמו שלנו, החייבת להתמודד לא רק עם בעיית פשיעה רגילה, כמו בכל משטר דמוקרטי, אלא עם פשיעה שכרוכה בה אלימות ביטחונית, עם כל הנסיבות המיוחדות ועם כל המשימות המיוחדות המוטלות על המשטרה.

בהקשר זה, אני חושב שרק טבעי וחיוני שהממשלה באה להציע לנו הצעה כל כך חיונית, גם אילו הבנתי את נציג האופוזיציה הגדולה — שהוא חייב באמת לבקר את הממשלה, זה תפקידו — במקרה זה הייתי מצניע את הביקורת ושומר אותה להזדמנות אחרת. אני מדבר אל חברי, חבר הכנסת שלמה הלל, ואני מציע להעביר את שתי ההצעות לוועדה. עם זאת, אני מבקש לשמור את הזכות, כאשר זה יגיע לוועדה, להציע לממשלה הצעה אחרת בנושא של שירות בתי-הסוהר, ואולי גם להחזיר את ההצעה הזאת לממשלה. תודה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת אמנון לין, רשות הדיבור לחבר הכנסת אהרן נחמיאס, אחרון המשתתפים בדיון.

כ"ג בשבט התשמ"ב (16 בפברואר 1982)
— הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 8): הצעת
חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 6) —

היו"ר מ' סבידור:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. נצביע על כל הצעת
חוק בנפרד. תחילה — הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה
(מס' 8), התשמ"ב — 1982.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לוועדה — רוב
נגד — אין
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את חוק לתיקון פקודת
המשטרה (מס' 8), התשמ"ב — 1982, לוועדה
הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר מ' סבידור:
עכשיו נעבור להצבעה על הצעת החוק השנייה — חוק
לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 6), התשמ"ב — 1982.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לוועדה — רוב
נגד — אין
ההצעה להעביר את חוק לתיקון בתי-הסוהר
(מס' 6), התשמ"ב — 1982, לוועדת הפנים
ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר מ' סבידור:
חברי הכנסת, הישיבה הבאה מחר בשעה 11:00. אני נועל
את הישיבה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:01.

שלא ידענו כמותה לפנים, ואם בגלל ההפגנות על רקע פוליטי
או דתי. 330,000 ימי עבודה הקדישה משטרת ישראל לטיפול
בהפגנות בעלות רקע שונה, כפי שצינתי.

על כן, גם כשונים בנושא של ררכי מינוי של המפקח
הכללי, טוב שנאמר היום למשטרת ישראל "ישר-כוח" על
העבודה שהיא עושה.

לבסוף, יש לי בקשה לכבוד שר המשטרה. שמענו כאן
מעל דוכן הנואמים את דבריו של חבר הכנסת צירלי כיטון. אני
חושב שתסכים אתי, שכאשר לפרט כואב דבר כלשהו, לבו
זועק ונצבט. על כן אני מבקש ממך, ולוא רק כדי להעמיד
דברים על נכוןותם ודיוקם וכדי לתת הרגשה טובה לחבר
הכנסת צירלי כיטון, לבדוק את הנושא. התרשמתי שכבוד
יושב-ראש הכנסת עושה מצדו את אשר הוא רואה לנכון
לעשות. אנא, זאת לתשומת לבך, אדוני השר.

רוני מילוא (הליכוד):
חבר הכנסת נחמיאס, הערה, ברשות היושב-ראש.

אהרן נחמיאס (המערך):
אם היושב-ראש מרשה, בבקשה.

רוני מילוא (הליכוד):
לא תמיד אני מסכים עם דבריך, אבל אני חייב לומר,
שהרבות הדיבור שלך יכולה לשמש דוגמא לכל חברי הכנסת.

אהרן נחמיאס (המערך):
תודה רבה, אדוני.

היו"ר מ' סבידור:
תודה רבה לחבר הכנסת נחמיאס.

אדוני השר, אתה מוותר על זכות התשובה?

שר הפנים י' בורג:
אינני רוצה לקלקל את ההסכמות הרבות.